

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

BİLECİK HALKEVİ VE FAALİYETLERİ (1932-1951)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
ESİN YÜZBAŞI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. BAYRAM AKÇA**

**HAZİRAN, 2015
MUĞLA**

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

BİLECİK HALKEVİ VE FAALİYETLERİ (1932-1951)

HAZIRLAYAN
ESİN YÜZBAŞI

Sosyal Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 17.06.2015
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 15.06.2015

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Bayram AKÇA
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Özgür YILDIZ
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ

HAZİRAN, 2015
MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 03./06./2015 tarih ve 682-2 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24 maddesine göre, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Esin YÜZBAŞI'nın "Bilecik Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)" adlı tezini incelemiş ve aday 15./06./2015 tarihinde saat 10.'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin başarılı olduğuna aybılığı ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Bayram AKÇA

Üye
Doç. Dr. Özgür YILDIZ

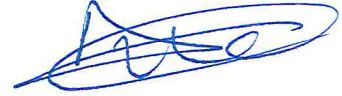
Üye
Doç. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Bilecik Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17/06/2015

Esin YÜZBAŞI

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : YÜZBAŞI

Adı : Esin

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : Bilecik Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)

Y. Dil : Bilecik Community Center and Activities (1932-1951)

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

●

○

○

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte : Edebiyat Fakültesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : AKÇA Bayram

Ünvanı : Prof. Dr.

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Halkevlerinin Genel Yapısı ve Şube Faaliyetleri (1932-1951)
2. Bilecik Halkevi ve Şube Faaliyetleri (1932-1951)
3. Bilecik Halkevinin Neşriyatları

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

1. Halkevleri
2. Halkodaları
3. Bilecik Halkevi
4. Şube Faaliyetleri

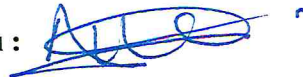
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.

1. Public Houses
2. Public Halls
3. Bilecik Public House
4. Branch Activities

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☒
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezinin tamamının fotokopisi alınabilir	☐

Yazarın İmzası :

Tarih : 17/06/2015

ÖNSÖZ

Türk Ocaklarının 1931 yılında kapanması üzerine daha geniş kapsamda çalışacak ve daha çok halkı bünyesinde toplayabilecek bir kültür kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yeni rejimin halka benimsetilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle ilk olarak 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde açılan Halkevleri Atatürk'ün Türk milletine olan en büyük armağanlarından. Halkevlerinin 19 Şubat 1932 tarihindeki ilk açılışına yetişemeyen Halkevlerinden olan Bilecik Halkevi 24 Haziran 1932'de açılarak çalışmalarına başlamıştır. Bilecik Halkevi ve Faaliyetleri adlı bu çalışmada Halkevinin faaliyetleri ve çalışmaları doğrultusunda ortaya çıkardıkları yayınlar üzerine durulmuştur.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan, gerek ders aşaması gerek tez aşaması boyunca bilgisini ve desteğini hiç esirgemeyen ve hep yanımda olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Bayram AKÇA'ya, her türlü konuda her zaman yanımda olan eşim Yrd. Doç. Dr. Şuayip YÜZBAŞI'ya ve çok kıymetli kızlarım Beren ve Belinay'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

19 Şubat 1932 yılında kurulan Halkevleri ilk olarak 14 il merkezinde açılmıştır. 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösteren Halkevleri her zaman ülkeye ve millete hizmet etmek düşüncesiyle hareket etmiştir. Halkevleri kurulduğu çevrenin tarihi ve halkın eğitim ile de ilgilenmiş, köylü ile şehirli kaynaşmasını sağlamış ve sosyal yardım duygusunu insanlara aşılarmıştır. 19 Şubat 1932 açılışına yetişemeyen ve 24 Haziran 1932’de açılan 19 Halkevinden biri olan Bilecik Halkevi de bu amaçları gütmüştür.

“Bilecik Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)” adlı bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmanın birinci bölümünde Halkevlerinin kuruluşunun öncesinde faaliyet gösteren Türk Ocakları ve işleyişinden bahsedilmiş, sonrasında Halkevlerinin kuruluşu ele alınarak, genel yapısıyla birlikte şube faaliyetleri hakkında bahsedilmiştir. İkinci bölümde Bilecik Halkevi teşkilat yapısı ve şube faaliyetleri ele alınarak sonrasında ise Halkevleri ve Bilecik Halkevi’nin kapatılışı aktarılmaya çalışılmıştır. Son bölüm olan üçüncü bölümde Bilecik Halkevi neşriyatı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Halkodaları, Bilecik Halkevi, Şube Faaliyetleri

ABSTRACT

Public houses which were founded on 19 February 1932, primarily opened in fourteen city centres. Public houses which had been active between 1932 and 1951, had always been act with the purpose to serve to the country and nation. These public houses had been interested in the history of the environment in which they were founded and education of the community. They also had helped the integration of the villagers and the townsman and infuse the feeling of public social assistance to the people. Bilecik Public House which couldn't have opened on 19 February 1932 but had been opened 24 June 1932 as one of nineteen public houses, had served for the same purpose.

This study called "Bilecik Public House (1932-1951) and its activities consists of three sections. In the first section, primarily Turkish organisations which were founded before the foundation of the public houses and their activities are mentioned and then the foundation of the public houses, their structure and activities are described. In the second section, the organisation structure and the activities of Bilecik Public House and also the confinement of Bilecik Public House and other community houses are presented. In the last section some information about the publications of Bilecik Public House were given.

Keywords: Public Houses, Public Halls, Bilecik Public House, Branch Activities

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar	vii
KISALTMALAR	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HALK EVLERİNİN KURULUŞU, AMAÇLARI, İDARİ YAPISI VE ŞUBE FAALİYETLERİ	1
1.1. Türk Ocaklarından Halkevlerine Geçiş.....	1
1.2. Halkevlerinin Açılışını Hazırlayan Süreç.....	8
1.3. Halkevlerinin Kuruluş Amaçları ve Gelişimi.....	11
1.4. Halkevlerinin Bütçeleri.....	17
1.5. Halkevlerinin Kurulmasında Genel Esaslar.....	18
1.6. Halkevleri İdare Heyeti.....	22
1.7. Halkodaları.....	24
1.8. Halkevleri Şubeleri ve Şube Faaliyetleri.....	28
1.8.1. Dili Tarih ve Edebiyat Şubesi.....	29
1.8.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	35
1.8.3. Temsil Şubesi.....	37
1.8.4. Spor Şubesi.....	40
1.8.5. Sosyal (İçtimaî) Yardım Şubesi.....	43
1.8.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	46
1.8.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi.....	49
1.8.8. Köycülük Şubesi.....	52
1.8.9. Müze ve Sergi Şubesi.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

2. BİLECİK HALKEVİ'NİN AÇILIŞI, TEŞKİLAT YAPISI, ŞUBE VE FAALİYETLERİ	58
2.1. Bilecik Halkevi'nin Açılışı.....	58
2.2. Teşkilat Yapısı.....	59
2.2.1. Halkevi Başkanları.....	64
2.3. Şubeleri ve Faaliyetleri.....	70
2.3.1. Dili Tarih ve Edebiyat Şubesi ve Faaliyetleri.....	70
2.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi ve Faaliyetleri	78
2.3.3. Spor Şubesi ve Faaliyetleri	81
2.3.4. Temsil Şubesi ve Faaliyetleri.....	84
2.3.5. İçtimaî Yardım Şubesi ve Faaliyetleri	88
2.3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ve Faaliyetleri.....	91
2.3.7. Köycülük Şubesi ve Faaliyetleri.....	94
2.3.8. Kütüphane ve Yayın Şubesi ve Faaliyetleri.....	96
2.4. Halkevlerinin Kapatılması ve Bilecik Halkevi.....	100

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

3. BİLECİK HALKEVİ NEŞRİYATI	104
3.1.Sürelî Yayınlar	104
3.1.1. Bilecik Halkevi Dergisi 'Devrimin Sesi'	104
3.2.Kitaplar	105
3.2.1. Bilecik Tarih ve Coğrafya Etüdü	106
3.2.2. Ulusum ve Ülküm.....	106
3.2.3. Celâl Sahir Erozan Hayatı ve Eserleri	107
3.2.4. Geceler	107
3.2.5. Mehmet Emin Yurdakul Hayatı ve Eserleri	107
3.3.Broşürler	108
3.3.1. Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi.....	108
3.3.2. Bilecik Halkevi 1935 Broşürü	108
3.3.3. Hayvanlarda Dalak Hastalığı	109
3.3.4. Bağcılık Hakkında Faideli Bilgiler	109
3.3.5.Pamuk Yetiştirme Kılavuzu.....	110
3.4.Piyesler	110

3.4.1. Kurtuluş	110
3.4.2. Geçmiş Olsun	111
SONUÇ	112
BİBLİYOGRAFYA	114
EKLER	
EK 1. Kadıköy Halkevi Temsil Kolunun Bilecik Halkevini Ziyareti ile İlgili Yazışma	120
EK 2. Eyüp Temsil Kolunun Bilecik Halkevini Ziyareti ile İlgili Yazışma	121
EK 3. Bilecik Halkevinin Spor Çalışmalarına Ait Fotoğraflar	122
EK 4. Bilecik Halkevinin Güzel Sanatlar Şubesinin Bir Etkinliğine Ait Fotoğraflar	123
EK 5. Ulus ve Bozüyük Gazete Talepleriyle İlgili Yazışmalar.....	124
EK 6. Bozüyük Halkevi Bina Durumu Bildiren Rapor.....	128
EK 7. Temsil Kolunun Faaliyetlerine Ait Fotoğraflar.....	129
EK 8. Bilecik Halkevi Katılımcılarına Ait Fotoğraflar	131
EK 9. Bilecik Halkevinin Ankara Halkevi ile İkinci İnönü Zaferi Yıldönümü Kutlamalarına Ait Yazışma.	132
EK 10. Bilecik Halkevi ile ilgili İleri Bilecik Gazetesinin 27 Şubat 1948 Tarihli Haberi	133
EK 11. Bilecik Halkevi ile İlgili İleri Bilecik Gazetesinin 28 Aralık 1951 Tarihli Haberi	134
EK 12. Bilecik Halkevi ile İlgili İleri Bozüyük Gazetesinin 28 Aralık 1951 Tarihli Haberi	135
EK 13. Bilecik Halkevi Başkanlarına Ait Sicil Suretleri	136
EK 14. Şerif Doğu'nun Bilecik Halkevi Başkanı Olduğuna Dair Belge	139
EK 15. Devrimin Sesi Dergisi ile İlgili Bir Yazışma	140
EK 16. Bilecik Halkevi Tarafından Çıkarılan ‘‘Devrimin Sesi’’ Dergisinin Sayılara Göre İçeriği.....	141

TABLOLAR

Tablo 1. 1932-1950 Yılları Arasındaki Halkevleri Sayısı	14
Tablo 2. Mesleklere Göre 1940 Yılı'nın Son Altı Ayına Ait Üye Sayıları.....	21
Tablo 3. 1933-1935 Yılları Arasındaki Üye Sayıları	22
Tablo 4. Halkodalarının Açılışı ve Gelişmesinin Çizelgesi	27
Tablo 5. Halkevlerinin Çıkardığı Dergiler	33
Tablo 6. 1932-1935 Yılları Arasında Temsil Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları	40
Tablo 7. 1932-1935 Yılları Arasında Spor Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları	43
Tablo 8. 1932-1935 Yılları Arasında Sosyal Yardım Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları.....	46
Tablo 9. 1932-1935 Yılları Arasındaki Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesine Kayıtlı Olan Üye Sayıları	49
Tablo 10. 1935-1944 Yılları Arasında Yıllara Göre Kitap, Kitaplık, Okuyucu Sayıları ve Giderler.....	52
Tablo 11. 1932-1935 Yılları Arasında Müze ve Sergi Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları.....	57
Tablo 12. Bilecik Halkevinin Açılan Şubelerin Mesai Komitelerine Seçilenler	60
Tablo 13. 1934 Yılı Bilecik Halkevi Komite Reisi, Azaları ve Meslekleri	61
Tablo 14. 1934 Yılı Bilecik Halkevi Şubeleri ve Üye Sayılar.....	62
Tablo 15. 1935 Yılı Bilecik Halkevi Şubelerinin Mesleklere ve Cinsiyete Göre Üye Sayıları.....	63
Tablo 16. 1935 Yılı Bilecik Halkevi Şubelerinin Mesleklere ve Cinsiyete Göre Üye Sayıları.....	64
Tablo 17. Bilecik Halkevi Başkanları	65
Tablo 18. Bozüyük Halkevi Başkanları	67
Tablo 19. İnönü Halkevi Başkanları	68
Tablo 20. Pazarcık Halkevi Başkanları	69
Tablo 21. 1932 Yılında Bilecik Halkevinde Verilen Konferansların Konuları ve Sayıları.....	70
Tablo 22. 1934 yılı Bilecik Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Azalarının Meslekleri ve Sayıları	71
Tablo 23. 1935 Yılında Bilecik Halkevinde Verilen Konferanslara Ait Bilgiler	72

Tablo 24. 1935 Yılı Bilecik Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin Düzenlediği Toplantılara Ait Bilgiler	75
Tablo 25. 1941 Yılında Verilen Konferansların Verildiği Yerler, Konferansçılar ve Meslekleri	77
Tablo 26. 1934-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin Üye Sayıları	79
Tablo 27. 1935 Yılı Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin Sosyal Faaliyetleri..	79
Tablo 28. 1936 Yılı İlk Altı Ayında Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin Sosyal Faaliyetleri..	80
Tablo 29. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Spor Şubesinin Üye Sayıları	82
Tablo 30. 1933-1936 Yılı Bilecik Halkevi Spor Şubesinin Üyelerinin Mesleklere Göre Dağılımları.....	83
Tablo 31. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Temsil Şubesinin Üye Sayıları.....	84
Tablo 32. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi İctimaî Yardım Şubesinin Üye Sayıları.....	88
Tablo 33. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin Üye Sayıları	93
Tablo 34. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Köycülük Şubesinin Üye Sayıları.....	94
Tablo 35. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesinin Üye Sayıları	97
Tablo 36. 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesindeki Kitaplar ve Onlardan Yararlananların Sayıları	99

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Demokrat Parti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
F.R.H	: Faaliyet Raporları Hulasası
C	: Cilt
S	: Sayı
s	: Sayfa
t.y.	: Tarih Yok
Dr.	: Doktor
vb	: ve benzeri
vs	: ve sair

BİRİNCİ BÖLÜM

HALK EVLERİNİN KURULUŞU, AMAÇLARI, İDARİ YAPISI VE ŞUBE FAALİYETLERİ

1.1. TÜRK OCAKLARINDAN HALKEVLERİNE GEÇİŞ

Türk Ocağı II. Meşrutiyet Devri (1908-1923)'ndeki Türk milliyetçi kuruluşların en büyüğü, en tanınmış ve II. Meşrutiyet devrinde kuruluş sırasına göre, Türk Derneği (Kasım 1908) ve Türk Yurdu (Ağustos 1911) isimli, aynı görüşleri¹ benimseyip savunan derneklerin üçüncüsüdür.

Ayrıca II. Meşrutiyetin sağladığı hürriyet ortamında kurulan Türkçü derneklerin en uzun ömürlüsü ve en etkilisi olması açısından yakın tarihimizde önemli bir yere sahiptir².

Büyük bir milliyetçi derneğin kurulması fikri önce İstanbul'da Fransızca çıkmakta olan Jeune Ture (Genç Türk) isimli bir gazete tarafından ve daha çok Celal Nuri (İleri)'nin yazılarında ortaya atılmış ve bu görüşü benimseyen İstanbul Tıp Fakültesi öğrencileri bu düşünceden hareketle kendilerine yardım edebileceklerine inandıkları bazı aydınlara müracaata karar vermişlerdir.³ İşte Türk Ocakları, Milli varlığı tehlikede görerek Türkleri kurtarmak gerektiğine inanan Türk gençleri ve aydınları tarafından kurulmuştur.⁴

Kendi aralarında seçtikleri bir müteşebbis heyet, 190 tıbbiyeli adına bu aydınlara gönderdiği 11 Mayıs 1911 tarihli bir ortak mektupta

“Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Türklerin bir gerileme dönemine girdiklerini, bunu önlemedeki ilk ve en mühim şartın bilgisizlikle mücadele olduğunu, ticaret ve

¹ Kenan Akyüz, **Türk Ocakları, TTK Basımevi**, Ankara, 1986, s.201.

² İbrahim Karaer, **Türk Ocakları (1912-1931)**, Türk Yurdu Neşriyatı, Ankara, 1992, s.9.

³ Akyüz, **a.g.e.**, s.202.

⁴ Nurcan Toksoy, **Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, s. 20.

*ziraat yollarından kazanılacak bir sosyal üstünlüğü kuru bir siyasi üstünlüğe tercih ettiklerini ve gelecek nesillere miskinliği günah, çalışmayı ibadet sayan, güçlü ve zengin nesiller olması gerektiğini” bildirmişlerdir. Ayrıca politika kavgalarının dışında, sosyal karakterde bir cemiyetin kurulması için 20 Haziran 1911 günü yapılacak toplantıya katılmak istediklerini bildirmişlerdir.*⁵

20 Haziran 1911 günü yapılan toplantıya kaç kişi davet edildiği bilinmemekte ise de toplantıya gelen davetlilerin isimleri şunlardır; milli şair Mehmed Emin, Akçuraoğlu Yusuf, Mehmed Ali Tevfik, Emin Bülend, Eczacı Fuat Sabit, Ağaoğlu Ahmed. Tıbbiyeli iki öğrenci temsilcisinin de katılımıyla yapılan bu ilk toplantıda, derneğin adı Türk Ocağı olarak kabul edilmiş, kabul ve kurucularına Mehmed Emin (Yurdakul), Ahmed Ferid (Tek), Ahmed (Ağaoğlu) ve Fuat Sabit; geçici yönetim kuruluna da Mehmed Emin (Başkan), Yusuf Akçura (2. Başkan), Mehmed Ali Tevfik (Katip) ve Fuat sabit (Veznedar) getirildiler.

Türk Ocağının resmen kuruluşundan sonra ise başkanlığına Ahmed Ferid ve kısa bir süre sonra ise Hamdullah Suphi (Tanrıöver) geldiler. Yusuf Akçura ise her iki seçimde de ikinci başkanlık görevinde bulunmuştur.⁶

Hamdullah Suphi Tanrıöver Türk Ocağının kuruluşu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

*“Türk Ocağı 1912’de resmi açılışını yaptı. Asıl kuruluşu, doğrudan doğruya Türkler arasında iç ve dış tehlikelere karşı bir yardımlaşmayı hedef tutmanın neticesidir. Fikrin doğması ise daha bir sene evveline aittir, yani 1911’e. Türk Ocağının fikir olarak doğuşu Karacaahmet mezarlığında Tıbbiyelilerin, cedlerimiz olan ana ve babalarımızın taşları arasında, bir gece saatinde ay ışığında vermiş oldukları bir kararla başlar. Ondan sonra, her nevi çalışmalarımız her sahada inkişaflarımız bu karara dayanır”.*⁷

Bu toplantıdan sonra İstanbul mebusu Ahmed Nesimi Bey’in başkanlık ettiği ikinci bir toplantı da Ahmed Ağaoğlu’nun evinde yapılmıştır. Aynı hafta içinde bir nizamname hazırlanarak Dr. Fuat Sabit’in teklif ettiği Türk Ocağı ismi kulübe ad olarak konmuştur. Böylece 20 Haziran 1327 (3 Temmuz 1911)’de Türk Ocağı kurulmuştur.

⁵ Akyüz, a.g.e., s.202.

⁶ Akyüz, a.g.e., s.202.

⁷ Karaer, a.g.e., s.10.

Tanin gazetesinde 12 Mart 1328 (25 Mart 1912)'de resmi kuruluşu ilan edilen Türk Ocaklarının fiili kuruluşundan dokuz ay sonra ⁸ 1328 (1912) yılında yayınlanan Türk Ocağı Esas Nizamnamesi'nin 1. maddesinde Ocağın resmen kurulduğunu görmekteyiz. ⁹

1912'de yayınlanan “*Türk Ocağı Esas Nizamnamesi'nde*” cemiyeti maksadı şu şekilde ifade edilmiştir:

“2. Madde: Cemiyetin maksadı, Akvam-ı İslamiye'nin bir rükn-i mühmi olan Türklerin milli terbiye ve ilmî, ictimaî, iktisadî seviyelerinin terakki ve i'lâsıyla Türk ırk ve dilinin Kemâline çalışmaktır.

3.Madde: Cemiyet maksadını elde etmek için Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler, tertip, kitap ve risaleler neşrederek, mektepler açmağa çalışacaktır (...)

4. Madde: Ocak maksadını tahsîle çalışırken, sırf millî ve ictimaî bir vaziyette kalacak, asla siyaset ile uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasi fırkalara hadim bulunmayacaktır.” ¹⁰

Fakat bu kararlar alınmasına rağmen kulüplerin partileşmesi söz konusu olduğunda siyasi bir gerginlik yaratacağı düşüncesiyle vazgeçilmiştir. ¹¹

Türk Ocağı kuruluşundan kısa bir süre sonra, o günkü sınırlar içinde büyük bir yankı uyandırmış, 1914 yılında 16 Türk Ocağı açılmış, üye sayısı ise 3000'i geçmiştir. ¹² 1916 yılı Ağustos ayında Ocak sayısı 25'e ulaşmıştır. Türk Ocağı başkanlığına Hamdullah Suphi getirildikten sonra onun çok canlı ve samimi konuşmaları ve yaptığı çalışmalarla Türk Ocağının faaliyetleri çoğalmış, ¹³ bu dönemde Türk Ocağının üye sayısı arttığı gibi İstanbul dışında da şubeleri açılmaya

⁸ Toksoy, **a.g.e.**, s.22; Kuruluş hazırlıkları zamanında Türk Ocağı adı verilen bu derneğe ilk mühim bağış (50 altın) Tanin gazetesi sahibi Hüseyin Cahid (Yalçın)' den geldi.

⁹ Karaer, **a.g.e.**, s.11.

¹⁰ Toksoy, **a.g.e.**, s.22.

¹¹ Murat Ünal, “Cumhuriyet döneminde halkın eğitiminde halk kütüphanelerinin yeri ve tarihi gelişimi”, **Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi**, Antalya, 1995, s.24.

¹² Karaer, **a.g.e.**, s.13.

¹³ Akyüz, **a.g.e.**, s. 203.

başlamıştır.¹⁴ Türk Ocağı kayıtlarında 1912’de 776 üye varken, Hamdullah Suphi ile 1917’de 2320 üye kaydedilmiştir. Bu sayı 1928’de 30000’i bulmuştur.¹⁵

II. Meşrutiyet dönemindeki Türk milliyetçi kuruluşlarının en büyüğü ve en tanınmış olan Türk Ocakları Milli Mücadele döneminde de Milli uyanışı sağlamak için çalışmışlardır. Hamdullah Suphi Ocakların faaliyetini şöyle anlatmıştır:

*“Anadolu’da Kuvay-i Milliye henüz teşekkür etmemiştir. Meclis toplanmamış ve hükümet kurulmamıştır. O zaman ki Türkiye’de mevcut 28 Ocağın merkezi olan İstanbul Türk Ocağı kendi reisini (Mustafa Kemal’i) tanımakta müşkülât çekmedi. Yanı başımdaki Babî’li’ye ve karşısındaki saraya değil, fakat Anadolu’nun uzak bir köşesinde milli ümidin timsali olarak çıkan genç kahramana şikâyetlerini yazdı, böylece merciini tanıdı ve O’nun etrafında sınıksız toplandı.”*¹⁶

9 Eylül 1922’de kazanılan Büyük Zafer’den sonra ise Anadolu’da açılan ilk Ocak İzmir, ikincisi Bursa Türk Ocağı olmuştur. Bu tarihten sonra Türk Ocağı büyük ilgi görmüş, 1922 yılı Aralık ayı sonuna kadar 19 Ocak açılmıştır. Bu sayı 1924 yılı Nisan ayında 71’e ulaşmıştır. Türk Ocağına gösterilen bu ilgi ve Ocakların çoğalmasında en büyük etken Mustafa Kemal Atatürk’ün desteği¹⁷, İsmet İnönü’nün çabaları olmuştur.¹⁸

Mustafa Kemal Atatürk hemen her gittiği şehirde Türk Ocaklarını ziyaret ederek, öğretmen ve gençlere Ocaklarda toplanmalarını tavsiye etmiş¹⁹, Ocakların hatıra defterlerine yazılar yazmış, gördüğü faaliyetlerden memnun olarak ayrılmıştır. 1922-1931 döneminde faaliyet gösteren Türk Ocaklarına Atatürk’ün sevgisi, ilgisi kurulduğu günden, kendini feshettiği 10 Nisan 1931 tarihine kadar devam etmiştir.²⁰

Yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyet’inde milli ve çağdaş bir devlet kurmak için 1923-1930 yılları arasında gösterilen büyük çabalar birçok siyasi ve dini direnmelerle karşılaşmıştır.²¹ Nitekim 1930’lu yıllarda yaşanan bir takım siyasi,

¹⁴ Toksoy, **a.g.e.**, s.23.

¹⁵ Akyüz, **a.g.e.**, s. 203.

¹⁶ Karaer, **a.g.e.**, s. 14-15.

¹⁷ Karaer, **a.g.e.**, s. 19-20.

¹⁸ Ünal, **a.g.t.**, s.25.

¹⁹ Karaer, **a.g.e.**, s.19.

²⁰ Karaer, **a.g.e.**, s. 22-23.

²¹ Toksoy, **a.g.e.**, s. 24.

iktisadi, sosyal olaylardan, Atatürk ilke ve inkılâplarının geniş halk kitleleri arasında tam olarak benimsenmediği anlaşılmaktadır.²²

Türk Ocaklarının gündeme gelmesine neden olan olaylar 1929 Dünya ekonomik buhranı, Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Menemen olayı olmuştur. Bu olaylar CHF yöneticilerini ülkenin içinde bulunduğu durumu düşünmeye sevk etmiştir.²³

Özellikle Kubilay olayından sonra M. Kemal Atatürk yurdun ilçelerine, bucak ve köylerine kadar girip, halkla kaynaşacak, devletin yaptığı yenilikleri anlatacak bir kuruluşun varlığına ihtiyaç olduğuna karar vermiştir.²⁴ Bu kuruluş için eskiden beri beğendiği ve desteklediği Türk Ocaklarını düşünmediği, Atatürk'ün Türk Ocaklarını Cumhuriyet Halk Fırkasının içine alarak, doğrudan partiye bağlı yeni bir kuruluş şekline sokmak istemesinden anlaşılmaktadır.²⁵

Türk Ocakları Atatürk'ün Devrimlerine sahip çıkarak, o devrimleri halk kitlelerine benimsetebilseydi, Halkevleri gibi yeni bir örgütlenme biçimine geçilmeyebileceği bildirilmiştir. Atatürk'ün Türk Ocakları yerine Halkevi gibi yeni bir kuruluşa geçmek istemesinde Türk Ocaklarının genel Başkanı olan Hamdullah Suphi Tanrıöver'in etkisi çok olmuştur. Serbest Fırka'nın kuruluşunu coşkuyla karşılayan Tanrıöver Akşam gazetesine 'Bu sesi koruyacaksınız' başlığı altında yayımladığı makalede:

“Ey Türk münevveri (aydını), ufak ihtirasların, menfaat korkularının kulakları tıkamak isteyen gürültüsünün fevkinde sen, vatanından yükselen bu murakabe (denetim) sesini koruyacaksın. Izdırabı meydana çıkaran odur. Tehlikeleri işaret eden odur. Hâkimiyeti Milliyenin (Ulusal Egemenliğin) ilk ve son şartı odur.”

diyerek Tanrıöver, Türk Ocaklarının siyasete ağırlığını koymasının adımlarını atmıştır. Ocak tüzüğü'nün 3. maddesi olan Ocağın siyasetle uğraşmasını ve siyasal örgütlere alet olmamasını öngören maddeye rağmen Tanrıöver, Atatürk'ün devrimlerine karşı tavrını sergilemiştir.²⁶

²² Füsün Üstel, **İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)**, İstanbul, 1997, s. 227.

²³ Yusuf Sarıncay, **Türk Milliyetçiliğinin Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931**, İstanbul, 1994, s. 320.

²⁴ Toksoy, **a.g.e.**, s. 24.

²⁵ Toksoy, **a.g.e.**, s. 24.

²⁶ Ali Nejat Ölçen, **Halkevlerinin Yok Edilişi, Halk Evleri Genel Merkezi Yayınları**, Ankara, 1988, s. 10-11.

Bu yazıyı yazdığı tarihte Hamdullah Suphi Tanrıöver, yalnız Türk Ocaklarının Genel Başkanı değil, aynı zamanda CHP üyesi de yapmıştır. Hatta imzasının altına Türk Ocakları unvanını da kullanmıştır. Ancak her iki sıfatı da bu yazıya ters düşmektedir. Ayrıca Hamdullah Suphi bazı konuşmalarında, Türk Ocaklarının tarihi hizmetlerinden söz ederken, tarihi şahsiyetlerin emeklerini gölgeleyecek derecede kendini ön planda kullanmıştır.

Milli mücadelede kazanılan zaferden yapılan inkılaplardan bahsederken kullandığı “*Türk Ocakları, Türk milletinin zaferinde neşrettiği fikirlerin tesirini, Türk inkılâbında da milliyet fikrine göre terbiye ettiği gençliğin rüşdünü, şuurunu, görüyor!*” gibi ifadeleri büyük bir tahrik sebebi olmuştur.²⁷

Ayrıca 1928’den itibaren devletin milliyetçilik politikasını hükümet tarafında yer alan basınla gerçekleştirmesi, Türk Ocaklarının işlevliğini yitirdiğinin, görevlerini tam olarak yapamadığının göstergesi olmuş, Türk Ocaklarının akıbeti CHF’ye bağlanmasıyla sonuçlanmıştır. Bazı Türk Ocağı üyelerinin özellikle de Hamdullah Suphi’nin CHF’ye karşı düşünce özgürlüğünü savunması, Ocakların kapatılmasında etkili olmuştur.²⁸

1931’de basında çıkan haberlerde Mustafa Kemal Atatürk’ün CHF’nin il ve ilçelerinde halkevleri kuracağı, halkın ilgisini çekmek için halkevlerinde sinema, kitaplık ve konferans salonları bulunacağı, bütün bunların gerçekleşmesi için Mustafa Kemal Atatürk’ün ilgililere direktifler verdiği belirtilmekteydi. Bu açıklamalardan kısa bir süre sonra ise 20 Mart 1931’de Ocakların kapatılacağı gayr-ı resmi olarak ilk defa açıklanmıştır.²⁹

Hamdullah Suphi başkanlığındaki bir heyet Çankaya köşküne çağırılmış,³⁰ 24 Mart 1931 günü bu konu görüşülmüştür. ‘Ocakların artık yapacak bir işi kalmadığına dair’ bir rapor hazırlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün de bulunduğu bu toplantıya Celâl (Bayar), Sadri Maksudi (Arsal), Siirt mebusu Mahmut (Soydan) Dr. Reşit Galip, Vasıf (Çınar) ve Hamdullah Suphi (Tanrıöver) katılmıştır. Yapılan

²⁷ Akyüz, **a.g.e.**, s. 215-216.

²⁸ Üstel, **a.g.e.**, s. 404; Akyüz, **a.g.e.**, s. 119.

²⁹ Toksoy, **a.g.e.**, s. 24-25.

³⁰ Orhan, Özacun, **CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951**, Mart 2001, s. 6.

açıklamadan sonra Mustafa Kemal Atatürk Türk Ocaklarının ilim ve sanat kolu üyesi Ruşen Eşref (Ünaydın) aracılığıyla halka hitaben şu açıklamayı yapmıştır;³¹

“Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddi ve manevi ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete sevk etmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini idrak etmiştir.

Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı masuniyet için bütün milliyetçi ve Cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır.

Teessüs tarihinden beri ilmî sahada halkçılık ve milliyetçilik akidelerini neşir ve tâmime sadakatle ve imanla çalışan ve bu yolda memnuniyeti mucip hizmetleri sebkemiş olan Türk Ocaklarının, aynı esasları siyasî ve tatbikî sahada tahakkuk ettiren fırkamla bütün manasıyla yekvücut olarak çalışmalarını münasip gördüm.

Bu kararım ise, milli müessese hakkında duyduğum itimat ve emniyetin ifadesidir.

*Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir”.*³²

Bu demeçle, Türk Ocaklarının CHF ile birleşmesi kararı başta Hamdullah Suphi olmak üzere Ocağın bazı üyeleri arasında üzüntü yaratmıştır.

10 Nisan 1931 Cumartesi günü Türk Ocaklarının Ankara’daki Genel Merkez binasında toplanılmış ve başta CHP Genel Sekreteri Recep Peker olmak üzere toplanılan kurultayda Türk Ocaklarının kapatılması ve mal varlığının CHF’ye devredilmesi kararı alınmıştır. Ocakların kapatıldığı sırada 267 Ocak merkezi ve 32.000 üyesi tespit edilmiştir.³³

Türk Ocakları, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki çalışmalarıyla Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün beğenisini kazanmışlardır. Ancak Serbest Fırkanın kurulması ve Kubilay Olayı (23 Aralık 1930) düş kırıklığına neden olmuş ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ‘Bütün milliyetçi ve Cumhuriyetçi kuvvetleri tek elde toplanması gerektiği’ tezinin haklılığı ortaya çıkmıştır.³⁴

³¹ Toksoy, a.g.e., s. 25.

³² Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, s. 130.

³³ Toksoy, a.g.e., s. 26.

³⁴ Ölçen, a.g.e., s. 18.

1.2. HALKEVLERİNİN AÇILIŞINI HAZIRLAYAN SÜREÇ

Ulusal Kurtuluş Savaşının kazanılmasından sonra yeni bir devletin temelleri atılmıştır. Seçimler sonucunda oluşan meclislerde halkın yönetime katılımı artırılmış ve daha fazla çalışmalar yapılmak istenmiştir. Atatürk ve diğer devlet yöneticileri yaptıkları şehir gezilerinde halkın durumunu yoklamışlar ve yapılan inkılâpların, yürürlüğe konulan değişikliklerin halka ulaşmadığını, halkla aralarında bir kopukluk olduğunu görmüşlerdir. Halk ve aydın kopukluğu ülke içinde birçok soruna yol açtığı gibi ayrıca, ülke işlerinin yürütülmesinde de zorluklar çıkartmıştır. Devletin öncü kadrolarının devlet işlerinden halkla kaynaşmaya zaman bulamaması, halkın okumamışlık seviyesinin yüksek olması bu kopukluğun nedenlerinden olduğu düşünülmüştür. Bu boşluğu dolduracak, devrimleri halka benimsetecek, yeni devletin ilkeleriyle halkı yönlendirecek bir yapıya ihtiyaç olduğuna karar verilmiştir.³⁵

Ülkeyi yöneten Cumhuriyet Halk Fırkası, Türk milletini layık olduğu en yüksek mevkie çıkarmayı hedeflediği için, gidişatı değiştirmek istemiştir. Bunu sağlamak içinde memleketin yeni bir mücadeleye başlaması şart olmuştur.³⁶

Her devletin kendine özgü yetişkin eğitim kurumu olmuştur. Bunlar, Özel Halk Okulları veya benzeri halk kuruluşlarıdır.

Yetişkinlerin eğitimine çok önem Ortaçağ ülkelerinden³⁷ Macaristan 1867'den itibaren Milli Kültür Cemiyetleri açmıştır. Çekoslovakya'da 400'e yakın kültür yurdu, İtalya'da Milli Kültür Teşkilatı ve bu teşkilatın 1.586 kültür derneği oluşturulmuştur. Almanya Yüksek Halk Okulları sisteminin öncüsü olmuş,³⁸ dünyada bu sistemi önermiştir. Her tür toplantı ve sosyal çalışma için uygun olan salonların bulunduğu Almanya'da Yurttaşevi veya Hemşerievi biçiminde merkezler oluşturulmuş, köylerinde ise bunların küçük örneği olan Toplumevleri kurulmuştur. Demokratik ülkelerdeki halk eğitimine ağırlık veren denemeler Türkiye için yol gösterici olmuştur. Bu nedenle CHF bazı gençleri ve görevlileri Avrupa ülkelerine halk eğitim çalışmalarını incelemek için göndermiştir.³⁹

³⁵ Anıl Çeçen, **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990, s. 87.

³⁶ Toksoy, **a.g.e.**, s. 28-29.

³⁷ Çeçen, **a.g.e.**, s. 91.

³⁸ Toksoy, **a.g.s.**, s. 29.

³⁹ Çeçen, **a.g.e.**, s. 91

İsveç'e giden Selim Sırrı Tarcan ve Çekoslovakya'ya giden Vildan Aşir Savaşır'ın Ankara'ya sundukları raporlar incelenmiş ve tartışılmıştır.⁴⁰ Çünkü Türk Ocaklarından sonra nasıl bir örgüt kurulacağı tam olarak belli değildi. Araştırmalar devam ederken Avrupa'da öğrenim görmüş olan Vildan Aşir Savaşır'ın Çekoslovakya'daki Sokol adlı kuruluşları anlatan Ankara konferansında, Türkiye'de Halkevleri ya da Halkın evi şeklinde bir örgütlenmeye gidilebileceği üzerinde durması çözümü kolaylaştırmıştır. Bu öneriyi çok ciddi bulan Mustafa Kemal Atatürk konuşmasından sonra Vildan Aşir'i kutlamıştır.⁴¹

Türk milletinin her yönden aydınlatılmasını isteyen Mustafa Kemal Atatürk, kitle eğitimine çok önem vermiştir. CHF'nin temel programı olan Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Devletçilik, Lâiklik ve inkılâpçılık ile Türk milletini çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmayı hedefleyen Atatürk, açılması planlanan halkevlerini bu doğrultuda çalışacak olan kurumlar olarak düşünmüştür.⁴²

Mustafa Kemal Atatürk kurtuluş savaşının temel ideolojisi olarak halkçılığı seçmiş devrimlerini bu doğrultuda gerçekleştirmiştir. Her türlü olanağa sahip olmasına rağmen hiçbir zaman diktatörlüğü düşünmemiş olan Atatürk, halktan kopmamıştır. Halk ile arasındaki bağı korumak ve güçlendirmek için Halkevlerini kurmayı düşünmüştür. Atatürk'ün Halkçı düşüncesinin bir ürünü olan Halkevleri Halkçılık politikasının somut bir örneği olmuştur.⁴³

Halkevlerinin kuruluşunu o dönemin bulunduğu siyasi ve sosyal koşullar belirlenmiştir. Bunlar; 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı⁴⁴, Serbest Fırka Bunalımı, Menemen Olayı, Atatürk'ün yaptığı yurt gezileri ve millet mekteplerinden kalan boşluğu doldurmaktır.

⁴⁰ Seda B. Uluskan, **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2010, s. 43.

⁴¹ Toksoy, **a.g.e.**, s.29-30.; Bkz: Sokollar Çekler ile Slovakların kaynaşmasını sağlayarak, yeni devletlerinin toplumsal tabanının oluşturulmasında faaliyetler yapmış olan kurumlardır; Çeçen, **a.g.e.**, s. 93.

⁴² Toksoy, **a.g.e.**, s. 31.

⁴³ Anıl Çeçen, 'Atatürk'ün Kurduğu Halkevleri', **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974, s. 89.

⁴⁴ Yönetici kesim bu bunalım karşısında sorunu ekonomik yönden çözemeyince, ideolojik açıdan bir çözüm yolunu tercih etmişlerdir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana yokluğu duyulan yeni örgütlenme olayı düşünülmüştür. Ekonomik sarsıntının ülkede tartışmalar çıkarmasından endişe eden yönetim, halk ile devlet arasındaki kopukluğu gidermek için Halkevlerini kurmuştur. Halkçılıkla desteklenen Ulusalçılığın bir ideoloji olarak kitlelere yayılması bu yolla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Anıl Çeçen, **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990, s. 87.

Ayrıca, “Türk Yurdu”, “Maarif Vekâleti Mecmuası” ve diğer dergilerde tanıtılan, batılı devletlerin halk eğitimi çalışmaları da halkevlerinin kurulmasında etkilidir. Diğer devletlerdeki halk eğitim kurumları dikkatle incelenmiş ama tam olarak örnek alınmamıştır. Halkevleri tamamen milli ve orijinal kurumlardır.

Cumhuriyet Halk Fıkrası, Halkevleri ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

*“CHP’nin yaptığı büyük inkılâbın milletin ruhuna sindirilmesi lâzımdı. İnkılâp en derin manasıyla bütün varlığımızı yeni bir hayata ve yeni istikamete götürüyordu. Bu yeni görüşü halka telkin ederek yeni zamanların anlayışına göre, milleti tek tek fertler halinde çıkararak onları görüş, anlayış ve yapıda bir birlik haline sokmak, onun iç varlığını inkişaf ettirmek ve benliğinin derinliklerinde kaynayan emsalsiz kıymetleri meydana çıkarmak vazife idi. Partinin görüşüne göre milletin hususî vasıflarına uyacak yollardan yürüyerek her derecedeki resmî tahsil dışında onu bir halk terbiyesi ile yükseltmek elzemdi. Bunun için cemiyet hayatının ve kültür hayatının yeni anlayışlarla ve cemiyetimizin kendi unsurlarından kurulacak yeni ve Milli bir teşekkülün çalışmasıyla beslenmesi düşünüldü. Bu fikir, partinin 1931’deki Üçüncü Büyük Kongresinde yapılan nizamnameye halkevlerinin sokulması neticesini verdi”.*⁴⁵

Ulusçu görevlerini yerine getiren Türk Ocakları daha sonraları bozulmuştur. Gerici, hatta faşist bir çizgide yer almıştır. Serbest Fırka kurulduğunda siyasetten uzak durmaları gerekirken adeta bu partinin şubeleriymiş gibi çalışmışlardır. Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931 tarihinde Ankara’da toplanan Türk Ocakları olağanüstü kongresinde CHF’ye katılma kararı alınmış, devir işlemlerine başlanmıştır. 18 Nisan’da menkul eşyanın devri tamamlandığında 257 şubeye sahip Türk Ocakları tamamen CHP’ye katılmıştır. 10 Mayıs 1931 tarihinde gerçekleşen Cumhuriyet Halk Partisi’nin Üçüncü Büyük Kongresinde Türk Ocakları kurultayı tarafından alınan karar olduğu gibi kabul edilmiştir.⁴⁶

Halkevleri dergileri içinde önemli bir yeri olan Ün dergisinde çıkan bir yazıda Halkevlerine geçişin gerekçeleri ve Türk Ocaklarının tarihteki yeri anlatılmıştır.

“Birinci Dünya Harbinin kaybindan acı mütareke günlerinde Türk Ocağını da suçlu ve sorumlu görenler oldu. Ancak milli mücadele başlayınca genç ocaklılar

⁴⁵ Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1997, s. 153-154.

⁴⁶ Zeki Arıkan, ‘Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel Milletçe İleriliği’, *Atatürk Yolu*, C.6.S.23, 1999, s. 266.’

buna katılmakta tereddüt etmediler. Kurtuluştan sonra ise Anadolu içinde yer yer Türk Ocakları kuruldu. Ocakların bu seferki rolü, artık sınırları çizilmiş ve azlıklar meselesini çözmüş, memleketin yaralarını sarmak olacaktı. Fakat Birinci Dünya Harbi içinde geliştirdiği sınır dışına doğru meyil ve heyecanlardan kendini kurtaramayan Türk Ocağı zihniyeti yerini başka müesseselere terk etmek zorunda kaldı ve teşekkül kendi kendini lağv etti. Ciddi bir hazırlıktan sonra 1932 yılında Halkevleri kuruldu.”

Türk Ocakları tarihi vazifesini yapmış milli bir müessese olarak görülmüştür. Onun çatıları altında çalışılmış insanların yurt severlikleri, fazilet ve hizmet duyguları göz ardı edilmemiştir. Ancak sadece bir kültür organı olarak doğan Türk Ocakları Balkan hezimetini sonunda Birinci Dünya Harbi içinde ve milli mücadele yıllarında tamamen siyasi bir hüviyet almıştır. Ancak memleket yabancı istiladan kurtulup politika yalnız bir parti işi olunca Ocakların bu hüviyetinin muhafazası güçleşmişti. Böylece kültür işini dünü ile bugünü ve yarını ile tamamen politika dışında tutacak bir teşekküle ihtiyaç duyulmuş ve Halkevleri bu ihtiyaçtan doğmuştur.⁴⁷

Atatürk'ün, devrim atılımlarını yürütme, gerçekleştirme yönünden yararlanmak istediği Halkevleri, halkın eğitilmesi ve yaşam düzeylerinin yükseltilmesi görevini üstlenecek bir kurum olarak 19 Şubat 1932'de 14 yerde birden açılmıştır. Bunlar; Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, Konya, Malatya ve Samsun'dur.⁴⁸

1.3. HALKEVLERİNİN KURULUŞ AMAÇLARI VE GELİŞİMİ

Bir kültür devletinin ilk işi bir kültür kurumu yapmaktır. Kültür devleti demek milli devlet demektir. Böyle bir devletin gözünde millet, en büyük değer demektir. Türk devleti kültür devletidir. Ne komünistler, ne faşistler, ne de eski liberal devletlerden hiçbiri Türk devletinin yaptığı devrimleri onun kadar hızla başaramamıştır.⁴⁹

Halkevi her şeyden önce bir “ev” ’dir. Ev, aynı kandan gelen insanların toplandığı, halkevi ise aynı kültürden gelen insanların toplandığı yerdir. Orada halk

⁴⁷ Arıkan, a.g.e., s. 266-267.

⁴⁸ Ergün, a.g.e., s. 150.

⁴⁹ İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, **Halkın Evi**, Ankara, 1950, s. 29.

ile aydın tabaka bir araya gelir. Halk ile aydın arasındaki ilişkiye çok önem veren Mustafa Kemal Atatürk 1923’de düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Aydın sınıfın halka telkin edeceği ülküler halkın ruh ve vicdanından alınmış olmalı. Hâlbuki bizde böyle mi olmuştur? O aydınların telkinleri milletimizin ruhunun derinliğinden alınmış ülkeler midir? Şüphesiz hayır! Aydınlarımız içinde çok iyi düşünenler vardır. Fakat genellikle şu hatalarımız da vardır ki, inceleme ve araştırmalarımıza zemin olarak çok kere kendi memleketimizi ve ihtiyaçlarımızı almıyoruz. Aydınlarımız belki bütün cihanı, bütün diğer milletleri tanır; lâkin kendimizi bilmeliyiz”

Türk milliyetçiliği şu üç safhadan geçmiştir:

- Fikrî Safha: Ahmet Vefik Paşa’dan Türk Ocaklarının kuruluşuna kadar.
- Romantik Safha: 1912-1931 Türk Ocakları Devresi.
- İradî Milliyetçilik Safhası: Atatürkçülük, Atatürk milliyetçiliği devresi.

Atatürk Milliyetçiliği ise 1931-1932 yıllarında Türk Dilini Tetkik Cemiyeti, Türk Tarih Cemiyeti ve Halkevlerini yaratmıştır.⁵⁰

Halkevleri, yapılan devrimlerin halka kazandırılması amacıyla kurulan halk eğitimi kurumlarıdır. 19 Şubat 1932’de yurdun 14 yerinde resmen açılmıştır (19 Şubat günü Halkevlerinin kutlama ve bayram günüdür). İlk olarak açılan Halkevlerinin il merkezleri şunlardır: Ankara, İstanbul, Eskişehir, Afyon, Çanakkale, Aydın, Bolu, Malatya, Diyarbakır, Konya, Samsun, Bursa, İzmir ve Denizli.⁵¹

Halkevlerinin genel yayın organı olan Ülkü dergisine ve gazetelere bakıldığında Halkevleri açılışlarının görkemli olduğunu ve açılışa ilginin büyük olduğu görülmektedir. Ayrıca, Halkevi genel merkezi olan Ankara Halkevinde de özel bir açılış töreni düzenlenmiş, CHF’nin ileri gelenleri evler hakkında bilgiler vermişlerdir.⁵²

Ankara’daki eski Türk Ocağı binasında düzenlenen törende konuşan CHP genel sekreteri Recep Peker Halkevlerinin amacını şöyle açıklamaktadır:

“Arkadaşlar!

⁵⁰ Ergün, a.g.e., s. 155.

⁵¹ “Büyük İdeal Yolunda; bugün Ankara’da ve 14 vilayette Halkevleri fiilen işe başlıyor”, **Hâkimiyeti Milliye; Milliyet**, 19 Şubat 1932.

⁵² Şerafettin Zeyrek, **Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 22.

Biz Halkevlerinin samimi ve bütün vatandaşlarını müsavî (eşit) şeref mevkiinde gören zihniyetle kurulmuş çatıları altında bütün vatandaşları toplamağa ve itinalı kültür çalışması içinde milli birliği yükseltmeye azmetmiş bulunuyoruz.

CHP'nin Halkevleriyle takip ettiği gaye, milleti şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, aynı ideale bağlı bir halk kitlesi olarak teşkilatlandırmaktır.”⁵³

Ayrıca Recep (Peker) Bey illere gönderdiği genelgeyle Halkevlerinin bütün yurttan bir an önce açılacağını ve illerin buna hazır olmasını bildirmiştir.⁵⁴

Halkevlerinin açılışıyla ilgili Hâkimiyeti Milliye'ye baktığımızda ise “büyük ideal yolunda, bugün Ankara'da 14 Vilâyette Halkevleri filen işe başlıyor” başlığı atılmıştır. Ankara Halkevi açılış merasim programı şu şekilde belirtilmiştir:

1. İstiklâl marşı
2. Cumhuriyet yemini
3. Canlı levha
4. Cumhuriyet Halk Fırkası umumi kâtibi Kütahya mebusu Recep Bey'in nutku.
5. Behçet Kemal Bey'in açılış şiiri
6. Aydın mebusu Reşit Galip Bey'in Halkevlerinin müstakbel faaliyetine ait hasbıhali.
7. Çoban piyesinin temsili⁵⁵

Halkevlerinde halka karşılıksız hizmet anlayışı temel ilkelere dayanır ve Türk halkı tarihinde ilk kez kendi aydınıyla birlikte olma olanağına kavuşmuştur.⁵⁶ Ayrıca okuma bilenler için okutma bilmeyenler için de öğrenme yerleri olan Halkevleri kişilerin sosyal seviye ve yaşına bakılmaksızın bütün herkese hitap etmesi geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağlamıştır.⁵⁷

Halkevlerinin kuruluşu için girişilmiş en geniş, en tesirli ‘Halk eğitimi teşebbüsü’ dür denilmektedir. İlk Halkevinin açılışından 18 yıl sonra, hizmette olan

⁵³ **Ülkü**, C. 1, Sayı 1, Şubat 1933, s.6.

⁵⁴ Zeyrek, **a.g.e.**, s. 23-25.

⁵⁵ **Halkevlerinin Doğuşu**, 19 Şubat 1932, s. 2

⁵⁶ Nazif, Karaçam, “Halk Aydını Açısından Halkevleri ve Ulusal Halk Çalışması Sorunu”, **Halkevleri Dergisi**, S. 42, Ankara, 1970, s. 10.

⁵⁷ Nafi, Kansu, “Halkevlerimiz”, **Ülkü**, S. 69, Ankara, 1938, s. 214.

Halkevlerinin sayısı 500'e yaklaşmıştır.⁵⁸ Halkevlerinin yıllara göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 1: 1932-1950 Yılları Arasındaki Halkevleri Sayısı⁵⁹

Yıl	Yıllara Göre Halkevi Sayısı	Yıl	Yıllara Göre Halkevi Sayısı
1932	14	1942	389
1933	55	1943	394
1934	80	1944	406
1935	103	1945	438
1936	136	1946	455
1937	167	1947	463
1938	210	1948	469
1939	373	1949	474
1940	379	1950	478

İsmet Paşa Halkevleri sayısını 500 olarak hedeflemiştir. Çizelgeye baktığımızda hedefe çok yaklaşıldığı görülmektedir.⁶⁰

19 Şubat 1932'de 14 yerde birden açılan (Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, Konya, Malatya ve Samsun) Halkevlerine bundan sonra her yıl yeni evler katılmıştır.⁶¹ Halkevlerinin en çok açıldığı il Konya'dır. Diğer iller ise Denizli, İzmir, İstanbul, Manisa, Aydın, Afyon, Kocaeli, Isparta, Kırklareli, Antalya, Balıkesir, Kütahya, Ankara, Zonguldak ve Trabzon'dur. Anadolu'nun doğu bölgesinde en çok Kars ve Diyarbakır'da Halkevleri açılmıştır. Diğer illere bakıldığında; Hakkâri ilinde 1 ve Bitlis ilinde 2 Halkevi açıldığı görülmektedir.⁶²

⁵⁸ **Kuruluşunun 32.Yıl Dönümünde Halkevleri**, Haz: Halim Baki Kunter, Ankara, 1964, s. 4.

⁵⁹ **Kuruluşunun 32.Yıl Dönümünde Halkevleri**, 1964, s. 4

⁶⁰ Zeyrek, a.g.e., s. 25.

⁶¹ Ergün, a.g.e., s. 150.

⁶² Zeyrek, a.g.e., s. 26.

1932-1940 döneminde gerek sayı, gerek etkinlik bakımından Halkevleri en hızlı yükseliş sürecini yaşamıştır.⁶³ 1940'dan sonra evlerin açılışı çok hızlı bir biçimde azalmıştır. Hatta bazı yıllarda yoktur. II. Dünya Savaşı'nın çıkması ve bu savaşın Türkiye üzerine etkisi bu azalmanın nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Çünkü bu yıllarda savaş ile ilgilenilmiş ve savaş için önlemler alınmıştır. Bir diğer neden ise, yurttaki büyük merkezlerin çoğunda Halkevlerinin açılmış olmasıdır. Bu nedenle CHP, kırsal kesime ağırlık vermeye başlamış ve daha az gideri olan Halkodalarını devreye sokmaya çalışmıştır.⁶⁴

Halkevi olmayan il, Halkevi veya Halkodası bulunmayan ilçe merkezi kalmamıştır. Hatta köylerin büyük bir kısmı da Halkevlerine kavuşmuş ve Halkevi ve Halkodası binaları şehir ve kasabaların başlıca binaları arasında yer almıştır.

Halkevleri açılmadan yurdumuzda aydınların köylere giderek köylüyü aydınlatması fikri benimsenmiştir. Yetiştirilmeye ihtiyacı olanın yalnız köylü olduğu düşünülmüştür. Halkevlerine bakıldığında ise aydınların halkı yetiştirmesi gibi bir davanın olmadığı görülmektedir. Halkın yetiştirilmesi davası vardır.⁶⁵

Halkevlerinde halk ile aydın birbirini tamamlamıştır. Halkevi ve Halkevli anlayışında da bu düşünce hâkim olmuştur. Milli Eğitim sisteminde yukarıdan aşağıya doğru öğretim sistemi olduğu için bu özelliğiyle Milli Eğitim Müesseselerinden farklıdır.⁶⁶

Cumhuriyet Halk Fırkası, Halkevleriyle birbirini seven, anlayan, ideale bağlı bir halk kitlesi yaratmak istemiştir. Değişen dünya koşullarında Milletlerin sadece siyasi, ordu, iktisadi teşkilatlarıyla bir araya gelemeyeceği düşünüldüğünden, milletin en iyi şekilde geleceğe hazırlanmasına önem verilmiş ve Halkevleri gibi bir müesseseye ihtiyaç duyulmuştur. Halkevlerinin faaliyetleriyle milletçe birleşmek ve beraber çalışmak amaçlanmıştır.⁶⁷

Halkevlerinin temel amaçları parti yetkilileri ve devlet yöneticileri tarafından farklı farklı ifade edilse de bu düşünceler aynı ana noktada birleşmektedir. Halkevlerinin en önde gelen amacı kendi tüzüklerinde kısaca şu şekilde özetlenmiştir:

⁶³ Sefa Şimşek, **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, İstanbul, 2002, s. 61.

⁶⁴ Zeyrek, **a.g.e.**, s. 26.

⁶⁵ **Kuruluşlarının 32. Yıl Dönümünde Halkevleri**, s. 9-10.

⁶⁶ **CHP XVI. Yıl Dönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, Ulus Basımevi, Ankara, 1948, s. 7.

⁶⁷ Toksoy, **a.g.e.**, s. 23.

“Partimizin program temelleri Cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, lâiklik ve devrimciliktir. Programımız bu ana prensiplerin egemenliği ve sonsuz olması için bu sıfatlarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini... hedefler. Halkevlerinin amacı, bu uğurda çalışacak ülküli vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olmaktır...”

Ancak bu amaç tüzükte çeşitli gerekçelere dayandırılmıştır. Bunlardan en önemlisi ülkeyi sağlam, politik ve ekonomik temeller üzerinde kaldırma isteğidir.⁶⁸

Halkevlerini bir gençlik kurumu olarak gören İsmail Baltacıoğlu ise bu teşkilatın hedeflerini şu şekilde ifade etmiştir:

- 1-Türkiye'nin bütün gençlerine toplu hayat yaşatmak.
- 2- Onlara müşterek mesuliyet duygusu aşılamak.
- 3- Onlara kolektif neşeyi tattırmak.
- 4- Onlara Türk rejimi istikametinde bir moral vermek.
- 5- Onlara yürüyüş, musiki, tiyatro, edebiyat zevklerini vermek.
- 6- Onlara ilimciliği, endüstriciliği ve eşitçiliği aşılamak.

Halkevlerini bir kültür evi, terbiye evi, devrim evi olarak nitelendiren Baltacıoğlu, gençliğin gelişimi için bütün şartlar ve vasıtalara halkevinin sahip olduğunu şu şekilde belirtmiştir.

- 1- Halkevleri, kayıtsız ve şatsızca bütün halkı içine alabilecek bir yapıdadır.
- 2- Gençliğin ihtiyacı olan tiyatro, musiki, spor gibi bütün kültür vasıtaları halkevlerinde bulunur.
- 3- Yalnız öğreten değil, aynı zamanda yaşatan kurumlardır.
- 4- Halkevlerinin verdiği bilgi ve kültürün değeri, Türk rejimine uygundur. Onun için gençliğin bu evlerde bozulma ihtimali yoktur.
- 5- Halkevleri tüm yurda, hatta her köyde bile oluşabilecek bir yapıya sahiptir.⁶⁹

Halkevlerinin; halkın Cumhuriyeti benimsemesine katkıda bulunmak, kültürde, sanatta, bilimde ve eğitimde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmada halka yardımcı olmak amacıyla kurulan müesseseler olduğu belirtilmektedir.⁷⁰

⁶⁸ Şimşek, a.g.e., s. 61-62.

⁶⁹ Baltacıoğlu, a.g.e., s.29-31.

⁷⁰ Toksoy, a.g.e., s.35.

1.4. HALKEVLEİNİN BÜTÇELERİ

Halkevlerinin gelirleri olmamasına karşın, bir takım giderleri olmuştur. Örneğin; yapı tutulması, kadro aylıkları, elektrik, su, yakıt, araba giderleri, benzin parası... gibi. Bunları karşılayabilmek ve hizmet götürebilmek için parasal kaynaklara ihtiyaç vardır.⁷¹ Halkevleri, bağlı oldukları CHP idare heyetlerinden ve vilayet idare heyetlerinden gelen bütçelerle bu gereksinimleri sağlamışlardır. Halkevleri başkanları da kendilerine sunulan bütçelerin bir örneğini ve hesap dökümlerini genel sekreterliğe göndermişlerdir.⁷²

Bir halkevinin gelirlere bakıldığında; yardımlardan, devlet bütçesinden, oraya ait özel idare, Belediye ve köy bütçelerinden ayrıca iktisadi devlet kuruluşlarıyla Belediye Bankası'nca verilen paralardan oluştuğunu ama zamanla bunların da yetersiz kaldığı görülmektedir.⁷³ Halkevi giderlerini karşılayabilmek için, Halkevleri hiçbir şekilde kiraya verilmezken, paralı temsil verilmesine müsaade edilmiştir.⁷⁴ Ayrıca müsamere, bale, gezi, konser, spor gösterileri düzenlemelerine ve film gösterimlerine de izin verilmiştir.⁷⁵

Bir Halkevinin bütçesi onun kurulabilmesi için gerekli olan ana unsurlardan biri olduğu,⁷⁶ en az bir odacı ve bir memur aylığı ile diğer zaruri masrafları karşılayacak bir bütçenin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.⁷⁷

Halkevi ilk yıllardan beri halkı çatısı altında toplamak için bütün vesilelerden imkânları doğrultusunda faydalanmış ilgi ve alakadan emin olduktan sonra muhitlerinde şuurlu ve maksatlı toplantılara daha çok yer vermiştir. Bu konuda başarılı olan Halkevlerine bakıldığında; Balıkesir, Bursa, Ayıntab, Bartın, Diyarbakir, Antalya, Mersin, Denizli, Adana, Mardin, Samsun, Konya, Kars, Elâziz, Ankara, Afyon, Aydın, Çorum, Eskişehir, Manisa, Maraş, Zonguldak, Uşak, Eminönü, Edremit, Giresun, İnegöl Halkevlerinin muvaffak olduğunu ancak bina,

⁷¹ Zeyrek, a.g.e., s. 37.

⁷² **CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, Ankara, 1940, s. 7.

⁷³ Zeyrek, a.g.e., s. 37-38.

⁷⁴ **CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, s. 14.

⁷⁵ Zeyrek, a.g.e., s. 38.

⁷⁶ Toksoy, a.g.e., s.38.

⁷⁷ **Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri (1932-1951-1963)**, İstanbul, 1963, s. 10.

bütçe ve elemanların azlığı yüzünden bu derece varlık gösteremeyen diğer Halkevlerinin ise başka sahalarda hizmetlerde bulunduğu görülmüştür.⁷⁸

1.5. HALKEVLERİNİN KURULMASINDA GENEL ESASLAR

Halkevlerini kurmak ve onlar aracılığıyla ülkede sosyal ve kültürel alanda ilerlemeler kaydetmek fikri Atatürk'ün buluşudur. Halkevleri 1932-1951 yılları arasındaki ilk faaliyet döneminde CHP'ye bağlı bir kurum olarak çalışmışlar, ancak kendi yönetim kurulları tarafından idare edilmişlerdir. Halkevleri işlerini, 'İdare ve Teşkilât' ve 'Çalışma' yönetmelikleriyle düzenlenmiştir. Her Halkevi ve Halkodasının kendi kendine yeter olması, bulunduğu yerden sağlanacak gelir kaynaklarıyla idare edilmesi esastır. Halkevlerinin gelir kaynakları; bağışlar, buldukları yerlerin köy sandıkları, özel muhasebe ve belediyelerden yapılan yardımlar ve kendi teşebbüsleriyle sağladıkları hâsılatlardır.⁷⁹ Vilayet Fırka heyetlerinin temin ve tespit edeceği gelir ile idare edilen Halkevlerine; planlı programlı bir şekilde çalışmaları, yapılacak olan plan çerçevesinde her şube için para ayırmaları gerektiği bildirilmiştir.⁸⁰

Halkevleri CHP'nin temel prensipleri doğrultusunda faaliyet gösteren kuruluşlardır (CHPHÖ ve HİTT'nin 1. maddeleri). Parti üyesi olup olmadıklarına bakmadan tüm yurttaşlara kapılarını açmışlardır. Ancak, Halkevlerinin faaliyet kollarının yönetim kurullarına atanacak ya da seçilecek kişilerde parti üyesi olma şartı aranmıştır.

Halkevleri tüzüğü'nün 'Umumi Esaslar' bölümünde ilk madde şöyle olmuştur:

'Halkevleri, kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisinin mukaddes (kutsal) ve ileri yürüten bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Bu itibarla Halkevlerinin kapıları fırkaya kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktır.'

⁷⁸ Cumhuriyet, 20 Şubat 1937, s. 2.

⁷⁹ Kuruluşlarının 32. Yıl Dönümünde Halkevleri, s. 7.

⁸⁰ Toksoy, a.g.e., s. 38.

Özellikle tüzükte “Her halkevinin bulunduğu yerde bir kütüphane ve okuma odası olması halkevlerinin ilk tesislerinden sayılır” hükmüne yer vermesi onun kültür etkinliğinin ne ölçüde ön planda tuttuğunun kanıtıdır.⁸¹

Bir Halkevi yalnızca kurulduğu yerleşim biriminin Halkevi özelliğini taşımış, bağlı bulunduğu yerel parti örgütüne ve CHP Genel Sekreterliğine karşı sorumlu olmuştur. Ancak Ankara Halkevi'nin başkanı doğrudan doğruya Parti Genel Yönetim Kurulu tarafından atanmış ve doğrudan Sekreterlikle yazışmıştır.⁸² Bütçesi de yine aynı kurul tarafından sağlanırdı.⁸³ Diğer Halkevlerinin başkanlarına ve bütçelerine ise ilgili yerel parti örgütlerinin yönetim kurulları karar vermiştir.⁸⁴

Ankara Halkevi'nde böyle istisnai bir konum verilmesinde partinin amacının bu Halkevinin diğer Halkevlerine iyi, kusursuz bir örnek, yabancı diplomatlara ve liderlere örnek bir ulusal kuruluş olarak gösterme isteğinin olabileceği düşünülmüştür.⁸⁵

Halkevleri, çeşitli ihtisas, kabiliyet ve isteklere göre her yurttaşın beğeneceği bir çalışma sahası bulabilmesi için dokuz şubeye ayrılmıştır. Bu şubeler şunlardır:

- 1- Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi
- 2- Güzel Sanatlar Şubesi
- 3- Temsil Şubesi
- 4- Spor Şubesi
- 5- İctimaî Yardım Şubesi
- 6- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
- 7- Kütüphane ve Neşriyat Şubesi
- 8- Köycüler Şubesi
- 9- Müze ve Sergi Şubesi.⁸⁶

Her Şubenin azaların kayıt ettikleri bir defteri bulunmuş, aza sayısı ondan elliye kadar olanlar 3, elliden fazla olanlar 5 kişilik şube komitesi kurmuşlardır. Şubelerin mensupları 10'dan eksik ise idare heyetleri olmamıştır. Şubeler faaliyetleri ve komite azaları arasındaki iş bölümüne ait hususî talimatnamelerini kendileri tertip

⁸¹ Ölçen, **a.g.e.**, s. 20.

⁸² Şimşek, **a.g.e.**, s. 73.

⁸³ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934, s. 7-8.

⁸⁴ Şimşek, **a.g.e.**, s. 73.

⁸⁵ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1932, s. 3-4.

⁸⁶ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s. 3-4.

etmişlerdir.⁸⁷ Ayrıca bir şubenin açılabilmesi için o şubeye en az 25 azanın kayıtlı olması şartı aranmıştır.⁸⁸

Eğer bina durumu bütün şubeler için yeterli olmazsa bazı şubelerin başka bir binada çalışabileceği esası da kabul edilmiştir. Halkevi binaları sürekli açık tutulmuş, Fırka'ya mensup olsun veya olmasın, bütün milli cemiyetlerin toplanmalarına izin verilmiştir. Bu salonlarda bilardo, salon tenisi ve diğer salon jimnastikleri için yer tahsis edilmiştir. Hatta en az ayda bir defa bütün halka mahsus düzenli olarak, programlı genel müsamereler, konferans, sohbet ve müzik eğlenceleri de düzenlenmiştir.⁸⁹

Bir yerde Halkevi açılmasının esas şartları ise şunlardır:

- 1- En az 3 Şubede aza bulunması (Diğer şubeler aza buldukça ileride açılabilir).
- 2- En az 200 kişiyi toplayabilecek bir salonla, bir kütüphane ve bir iki çalışma odası, ayrıca açık hava jimnastiği yapmaya müsait avlusu olan bir bina bulmak ve bunu en kullanışlı şekilde tasarlamak.
- 3- En az bir odacı ve bir memur aylığı gibi zarurî masrafları karşılayacak bir bütçeyi oluşturmak.⁹⁰

Halkevlerinin genel merkezi yoktur. Her Halkevi kendi bulunduğu yerde çalışmıştır. Her Halkevinin çalışması, nerelere bağlı bulunduğu, bütçesi, çalışma raporlarının yapılması ve verilmesi zamanı Halkevi öğreneğinde belirtilmiştir. Ancak Ankara ve Londra Halkevlerinin durumu özeldir. İkisi de çok önemli halkevleridir. Bu nedenle bunların başkanını CHP Genel Yönetim Kurulu seçmiş ve bu Halkevleri raporlarını da doğrudan Parti Genel Sekreterliğine gönderip burayla iletişime geçmişlerdir.⁹¹

Halkevlerine çalışmalarını başından sonuna kadar deftere kaydetmeleri ve aşağıda belirtilen defterleri tutmaları zaruri tutulmuştur.⁹²

- 1- Aza (üye) kayıt kütükleri
- 2- İdare heyeti ve şube komiteleri karar defterleri

⁸⁷ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s. 4.

⁸⁸ **Kuruluşlarının Yıl dönümü Halkevleri (1932-1951-1963)**, İstanbul, 1963, s. 11.

⁸⁹ Toksoy, **a.g.e.**, s. 38-39.

⁹⁰ Kuruluşlarının Yıl dönümü Halkevleri (1932-1951-1963), İstanbul, 1963, s. 10; **CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, s. 12-13.

⁹¹ Zeyrek, **a.g.e.**, s. 30.

⁹² Toksoy, **a.g.e.**, s. 41.

- 3- Hesap defterleri
- 4- Demirbaş eşya defterleri
- 5- Kütüphane giriş defterleri
- 6- Gelen ve gönderilen evrakların kayıt defterleri
- 7- Günlük çalışma defterleri.⁹³

Halkevi mensuplarına bakıldığında; hukukçu, doktor, mühendis, muallim, memur,... gibi ister serbest çalışsın, ister devlet hizmetinde bulunsun 3-5 kişi bir araya geldiğinde orada Halkevi ya da Halkodasının manevi cephesi kurulduğu fikri düşünülmüştür. Mevcut 373 Halkevi'nden 1940 yılının son altı aylık raporları gelen 197 Halkevinin üyelerinin mesleklere göre dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Mesleklere Göre 1940 Yılıının Son Altı Ayına Ait Üye Sayıları⁹⁴

Meslekler	Kadın	Erkek	Yekûn
Hukukçu	19	1127	1146
Doktor	36	1229	1265
Eczacı	5	285	290
Mühendis	3	323	326
Öğretmen	3011	7484	10495
Güzel Sanatlar	425	5135	5560
Çiftçi	119	12724	12843
Memur	897	16698	17595
İşçi	863	13344	14207
Sair Meslek	12762	24645	37407
Yekûn	18140	82994	101134

Halkevlerinin bu kadar ilgi görmesine ve gelişmesine karşın veriminde aynı ölçüde arttığı söylenememektedir. Çünkü bazı Halkevleri çok aktifken, bazıları tam

⁹³ Zeyrek, a.g.e., s. 32.

⁹⁴ **CHP Halkevleri 1940**, Ankara, 1940, s. 8.

tersidir. Halkevi başkanının kimliği ve kişiliği, Halkevi yönetenleri tecrübeli olup olmadığı, üyelerin bilgi düzeyi, yöneticiler ve üyeler arasındaki uyumsuzluk ya da uyumluluk, üye sayısı, yörenin küçüklüğü ya da büyüklüğü, yörenin ekonomik ve kültürel durumu, Halkevinin bütçe durumu, Halkevi ve Halkodalarının merkeze uzak ve yakınlığı, ulaşım, iklim koşulları ve Ankara ile olan ilişkiler Halkevinin verimliliğini belirleyen etkenler olduğu belirtilmiştir.⁹⁵

Halkevlerinin üye bakımından sayısal örgütlenmesine gelince, bu konuda tam bir bilgi yoktur. Yalnızca bazı yıllardaki sayıları vermek olanaklıdır. Örneğin; 1933-1935 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 3’de verilmektedir.

Tablo 3: 1933-1935 Yılları Arasındaki Üye Sayıları⁹⁶

Yıl	Kadın	Erkek	Toplam
1933	2626	31915	34541
1934	3893	45922	49815
1935	4725	50273	54998

1.6. HALKEVLERİ İDARE HAYETİ

Halkevi idare heyeti idare komitelerinin kendi aralarından seçecekleri birer mümessilden oluşmuştur.⁹⁷ Her şube Halkevi yönetim kuruluna katılması için sadece bir delege seçebilmiştir. Böylece bütün şubeleri tamamlanmış bir Halkevinin yönetim kurulu, ilgili parti teşkilatı tarafından atanan bir başkan ve şube yönetim kurullarının seçtiği toplam dokuz delegeden oluşmuştur.⁹⁸

Halkevi idare heyetinin vazifesi ise şu şekildedir:

- 1- Ulusal günlerde resmi törenler düzenlemek
- 2- Halkevinin periyodik eğlence programlarını gerçekleştirmek
- 3- Şubelerin çalışmalarını koordine etmek
- 4- Şubeler arasında olan anlaşmazlıklara çözüm bulmak

⁹⁵ Zeyrek, a.g.e., s.27-28.

⁹⁶ 1934 F.R.H., s. 195; 1935 F.R.H., s. 194.

⁹⁷ CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1934, s. 8; Şimşek, a.g.e., s. 77.

⁹⁸ Şimşek, a.g.e., s. 77.

- 5- Şubeler tarafından hazırlanan tüzükleri inceleyerek onaylamak
- 6- Halkevi bütçesini, demirbaşlarını ve diğer donanımları denetlemek
- 7- Halkevi bütçesini oluşturmak ve uygulamak
- 8- Yerel parti yönetim kurulunu ve genel sekreterliği Halkevinin çalışmaları ve karşılaştığı sorunlar hakkında düzenli yazışmalar ve altı ayda bir hazırlayacağı raporlarla bilgilendirmek
- 9- Halkevi tüzüğünde öngörüldüğü şekilde disiplin ve sorunları ele almak
- 10- Halkevi hizmetlileri ile memurlarının çalışmalarını denetlemek.⁹⁹

Halkevi idare heyeti, hesap ve mahalli idare işlerinde vilayet Fırka idare heyetleriyle, şubelerine ait talimatnamelerde gösterilen vazife ve faaliyetleri ile ilgili işlerinde Fırka Umumî Kâtipliği ile görüşmüşlerdir. Bütçeleri de vilayet idare heyetince oluşturulmuştur.¹⁰⁰

Örgütlenmesi tamamlanmamış şubeler Halkevi yönetim kuruluna delege gönderememişlerdir. Şubelerin seçtiği delegeler ise aynı zamanda şube başkanı da olabilmişlerdir. Halkevlerinin ve şubelerinin yönetim kurullarının oluşturulduğu seçimler iki yılda bir yapılmış ve önceki dönemlerde görev yapan üyeler yeniden seçilebilmişlerdir.¹⁰¹

Halkevleri idare heyeti her üç ayda bir umumî kâtipliğe muhtelif şubelerin mesai ve faaliyetleri hakkında bir rapor göndermiştir. Bu rapordan bir tanede mahallî fırka heyetine vermiştir.¹⁰²

Şube komitelerinin her hususta danışacakları makam halkevleri idare heyetleri olmuştur. Halkevi talimatnamesindeki yasak olan halleri yapanlar ilk önce Halkevi reisi tarafından sözlü uyarılmış, hareket tekrar yapılırsa Halkevi idare heyeti kararıyla ve reis tarafından tekrar sözlü olarak uyarılır tekrarlanmaması için ricada bulunulmuştur.¹⁰³

Bir Halkevinin yönetim kurulu haftada en az bir kez toplanmış ve kararlar salt çoğunlukla alınmıştır. Oyların bir kararla ilgili olarak, eşit dağılımı halinde başkanın bulunduğu taraf oylamayı kazanmış sayılmıştır.¹⁰⁴

⁹⁹ Şimşek, a.g.e., s. 77.

¹⁰⁰ CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1934, s. 9.

¹⁰¹ Şimşek, a.g.e., s. 78.

¹⁰² CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1934, s. 10.

¹⁰³ CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1934, s. 10.

¹⁰⁴ Şimşek, a.g.e., s. 78.

Halkevi şubelerinin yönetim kurulları en az on beş günde bir toplanırdı. Şube yönetim kurulu başkanı toplantı çağrılarını yapıp, toplantıları yönetmiştir. Halkevi başkanı yönetim kurulu üyeleri ve şube yönetim kurulları üyeleri görevlerini bıraktıkları ya da mazeret göstermeden arka arkaya üç kez toplantıya katılmadıklarında haklarını kaybetmişler ve en kısa zamanda onların yerine yedek üyeler arasından seçim ya da atama yapılmıştır.¹⁰⁵

1.7. HALKODALARI

Halkevleri kadar önemli olan bir diğer kuruluş ise halkodalarıdır. Halkodaları, odaların açıldığı 1940'lı yıllarda Türkiye'nin 3/4'ünün yani büyük çoğunluğunun köylerde olduğu ve köylerin sayısının 40.000 civarında olduğu göz önüne alındığında, Halkodalarının ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır.¹⁰⁶ Halkodaları amaç itibarıyla Halkevinin aynısı olup yalnız teşkilât ve idare yapısı bakımından daha sade ve basittir. Halkevlerimizin ve bunların küçük birer örneği olan Halkodalarımızın memleket içinde yaptığı hizmetler halkımız tarafından bilinmekte ve sevilmektedir.¹⁰⁷

Herhangi bir yerde Halkevinin açılabilmesi için en az 3 kolun kurulması ön şart koşulmuştur. Ancak küçük yerleşim birimlerinde ve kırsal kesimlerde bunu sağlamak pek mümkün olmamıştır. Buralarda üye sayısının yetersiz olması, yapı ve gelirin bulunmaması nedeniyle CHP, küçük yerlerden gelen istekleri de göz önünde bulundurarak, Halkevleriyle aynı amacı güden Halkodalarını CHP Beşinci Büyük Kurultayında açmaya karar vermiştir.¹⁰⁸

Halkevlerimizin faaliyet sahasından uzak kalan kesimlerinde, aynı maksada hizmet etmek için,¹⁰⁹ 1939 yılında 20 maddelik 'Halkodaları Talimatnamesi'

¹⁰⁵ Şimşek, **a.g.e.**, s. 79.

¹⁰⁶ Zeyrek, **a.g.e.**, s. 32.

¹⁰⁷ **CHP 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, Ulus Basımevi, Ankara, 1950, s.3.

¹⁰⁸ Ayrıca CHP, 1940'lı yıllara gelindiğinde hala köylerde yeterince yandaş sağlanamadığı için, buralarda kök salamamıştır. Devletin etkinliğini buralara götürmemiştir. Bunları köy eğitimcileri aracılığı ile denemiştir. Ancak köy eğitimcileri başarılı olmalarına rağmen, kültürel yönden köyleri yeterince değiştirememiştir. Köycülük kolu da köylere günü birlik gittiğinden oralarda kalıcı yandaş sağlayamamıştır. Bu nedenle CHP bir yandan köy enstitülerini ve köy birliklerini oluştururken öte yandan da Halkodalarını açmaya karar vermiştir; Zeyrek, **a.g.e.**, s. 23.

¹⁰⁹ **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları**, Ankara, 1943, s. 18.

hazırlanmış, 19 Şubat 1940 yılında ise ilk olarak 141 Halkodasının açılışı yapılmıştır.¹¹⁰

Halkodaları, Halkevleri gibi Cumhuriyet Halk Partisinin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Lâiklik, Devletçilik ve İnkılâpçılık prensipleri içinde çalışan kültür kurumlarıdır.¹¹¹ Halkevlerinin çalışması ülküsü ile aynı amacı güden Halkodalarının gayesi çevresine daha fazla faydalı olabilecek birer Halkevi olmaktır.¹¹²

Halkodalarının kapıları partiye yazılı olan veya olmayan bütün herkese açık olmasına rağmen¹¹³, Halkodası reisi veya idare heyeti azası olabilmek için mutlaka CHP'ye yazılı veya devlet memuru olma şartı aranmıştır. İki yılda bir değişmek üzere 3-7 kişiden oluşan bir yönetim kurulu, Odanın başkanının kendi içinden seçmemiştir. Halkodalarının evlerden ayrılmasının tek bir yönü çalışma kollarının olmamasıdır. Yani, Halkevlerindeki gibi dokuz ayrı çalışma kolunun bulunmayışıdır. Bu nedenle her iş bir arada yürümektedir.¹¹⁴

Halkodaları açılma şartları:

- 1- Bir yerde Halkodası açılabilmesi için orada en az 50 üyenin kaydedilmiş olması¹¹⁵ ve bir toplantı salonu ile bir okuma odasının ve odayı idare edecek kadar yıllık bir bütçenin sağlanması şart koşulmuştur. Aynı bir okuma odası bulunmadığı takdirde toplantı salon, münasip bir yerine kitap dolabı konulmak suretiyle, hem salon hem okuma odası olarak kullanılmalıdır.¹¹⁶
- 2- Halkodaları eleman, bina ve para bakımından Halkevi açılmasına imkân görülmeyen yerlerde açılmalıdır.¹¹⁷

¹¹⁰ Zeyrek, a.g.e., s. 33.

¹¹¹ **CHP Halkodaları Talimatnamesi**, Ankara, 1945, s.1.

¹¹² **CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları**, s.18.

¹¹³ Zeyrek, a.g.e., s. 34.

¹¹⁴ **CHP Halkodaları Talimatnamesi**, s.1.

¹¹⁵ Zeyrek, a.g.e., s. 34; **CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, s. 2.

¹¹⁶ **CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları**, Ankara, 1946, s. 6; **CHP Halkodaları Talimatnamesi**, s.1.

¹¹⁷ **CHP Halkodaları Talimatnamesi**, s. 1; Halkodaları binalarının büyük bir kısmı köy tüzel kişiliğine aittir. Bir kısmı parti malıdır. Bazı yerlerde ise kira ile tutulan mallardan faydalanılmaktadır. Halkodaları için hazırlanan bina tipleri, yapılacak yerlerin nüfus sayısına, yaşama şartlarına ve yapı malzemelerine göre düşünülmüştür. Bunlar büyük, orta ve küçük olmak üzere üç tipe ayrılmıştır. Ayrıca soğuk, sıcak yerlerle ormanlık bölgeler için ayrı plânlar hazırlanmıştır. Ancak esas olan yapı değil 'Çalışmadır'. Yalpi çalışmayı sağlayan vasıtalarından biridir. Bkz. **CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları**, s. 6-7.

- 3- Halkodalarının açılma kararı ve çalışmasının umumî sevk ve idaresi parti umumî idare heyetinin, odaların bütçesinin, binasının tesisat levazımının temini Halkodalarının buldukları vilâyet, kaza, nahiye veya ocak parti idare heyetlerinin işidir.¹¹⁸
- 4- Bir yerde Halkodası açılması istendiğinde oranın parti teşkilatı teklifini yapıp, Vilayet idare heyetleri teklifi inceleyip şartların uygun olduğuna karar verdikten sonra Parti Genel Sekreterliğine yazarlar ve kendilerine gelen emir ile hareket etmişlerdir. Ancak parti teşkilatı olmayan yerlerde bu teklifleri genel müfettişler yapmıştır.¹¹⁹ Ayrıca halkımızın külfetsizce toplanıp eğlendiği Halkevlerinin ve Halkodalarının başta gelen özelliklerinden biride herkesin kolayca faydalandığı birer ‘Halk okulu’ hizmetini görmesidir. Buralarda bilenler bildiklerini isteklilere öğretmişlerdir. Bilmediklerini de öğrenmişlerdir Bu nedenle buralara buldukları yerin ‘Bilgi ve görgü değişim yerleri’ denilmiştir.¹²⁰
- 5- Açılmasına CHP Umumî İdare Heyetince karar verilen Halkodaları Halkevlerinin yıldönümlerinde hususi törenlerle açılmışlardır.¹²¹

Halkodalarının açılışı ve gelişmesinin yıllara göre değişimi Tablo 4’de verilmiştir.

¹¹⁸ CHP Halkodaları Talimatnamesi, s.2.

¹¹⁹ CHP Halkodaları Talimatnamesi, s.2.

¹²⁰ CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 6.

¹²¹ CHP Halkodaları Talimatnamesi, s.2.

Tablo 4: Halkodalarının Açılışı ve Gelişmesinin Çizelgesi¹²²

Açılış Yılı	Açılan Halkodası Sayısı	Odadan Eve Çevrilen Sayı	Toplam
1940	141	-	141
1941	59	2	198
1942	22	3	217
1943	15	1	231
1944	143	9	365
1945	2338	15	2688
1946	1396	10	4068
1947	110	8	4170
1948	97	6	4261
1949	50	5	4306
1950	21	5	4322
1951	Bu yıl açılıp açılmadığı resmi belgelerde yok		
Toplam		4322	

Halkodalarının yaptığı bütün hizmetler Halkevleri gibi parasız olmuştur. Gelir temin edecek hiçbir işle meşgul olmamışlardır. Bunlara gelişme imkânı sağlayabilmek için İdare ve Teşkilat Talimatnamesinde yapılan bir değişiklik ile bazı kaynaklardan gelir sağlamaları uygun görülmüştür. Eskiden sadece sosyal yardım kolları için böyle bir imkân varken daha sonraları şubelerin parasız olarak gördükleri halk hizmetleri için, paralı olarak istedikleri kadar müsamere, balo, gezi, konser, temsil ve spor gösterileri tertiplerine izin verilmiştir.¹²³

Milli bayram ve tören günlerinde gösteriler, konserler, eğlenceler ise mutlaka parasız yapılmıştır.¹²⁴ Halkodalarının salonları CHP'nin prensiplerine aykırı olmayan veya başka siyasi partilerle ilgili bulunmayan ulusal cemiyetlerin toplanmaları için

¹²² Zeyrek, a.g.e., s. 35.

¹²³ CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 8.

¹²⁴ CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 8.

açık tutulmuştur.¹²⁵ Köylüler Halkodalarında toplanıp, kendiişleri üzerinde konuştukları gibi çeşitli konulara ve harp anılarına ait konuşma ve konferanslara büyük bir ilgi göstermişlerdir.¹²⁶

Halkodaları toplantılarında bulunacaklar için özel yerler ayrılmamıştır. Yalnız Cumhur reisi ile TBMM Reisine, başvekile ve vazifeli buldukları yerlerde vali, kaymakam ve Nahiye müdürü ile oranın en büyük komutanına yer hazırlanmıştır.¹²⁷

Halkodalarımızın bütçeleri ortalama hesapla 200-300 lira arсында olmuştur. Bundan aşağı düşen yerler olduğu gibi bazı ilçelerde veya zengin bölgelerde bulunan bucak ve köy Halkodalarında bunun çok üstünde bütçelerde vardır.¹²⁸

Her Halkodasında 3 ile 7 kişiden oluşan Halkodası üyeleri idare heyeti azalarını aynı miktarda azaların yedekleriyle birlikte seçmiştir. Ayrıca azaların yeniden seçilmesi mümkün olmuştur. Reislik vazifesi kendi aralarındaki seçtikleri bir aza tarafından yapılır. Halkodası Reisi lüzumlu gördüğü konular hakkında CHP Genel Sekreterliği ve malî, idarî işlerde bağlı olduğu parti teşkilâtı reisliğiyle veya umumî müfettişliklerle görüşmüştür. Halkodası idare heyetleri ise en az 15 günde bir toplanmıştır.

Halkodalarının tutma zorunluluğu olan defterler şunlardır:

- 1- Aza kayıt defteri
- 2- Hesap defteri
- 3- Gelen giden evrak kayıt defteri
- 4- Demirbaş eşya defteri
- 5- Kütüphane kütüğü (bunun bir adı da kütüphane giriş defteri)
- 6- Çalışma defteri (15 gün içinde Halkodasında ne yapıldığı kaydedilmiştir).¹²⁹

1.8. HALKEVLERİ ŞUBELERİ VE ŞUBE FAALİYETLERİ

Halkevi CHP'nin Cumhuriyetçilik, Ulusçuluk, Halkçılık, Lâiklik, Devletçilik ve Devrimcilik prensipleri içinde çalışan bir kurumdur ve Halkevlerinin kapıları

¹²⁵ CHP Halkodaları Talimatnamesi, s.2.

¹²⁶ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 34.

¹²⁷ CHP Halkodaları Talimatnamesi, s.2.

¹²⁸ CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 7.

¹²⁹ CHP Halkodaları Talimatnamesi, s.3.

partie açıktır, ancak Halkevi yönetim kurulu ile şube yönetim komitelerine üye olabilmek için CHP yazılı olmak şarttır.¹³⁰ Halkevlerinin görevlerini getirebilmesi, bütün eleman ve organlardan istifade edebilmesi¹³¹ ve her türlü kapasite ve isteklere göre her yurttaşın beğeneceği bir alan bulabilmesi için Halkevleri dokuz şubeye ayrılmıştır.¹³²

Bu şubeler şunlardır:

- 1-Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi
- 2-Güzel Sanatlar Şubesi
- 3-Temsil Şubesi
- 4-Spor Şubesi
- 5-İçtimaî Yardım Şubesi
- 6-Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
- 7-Kütüphane ve Yayın Şubesi
- 8-Köycüler Şubesi
- 9-Müze ve Sergi Şubesi.

Bu şubelerle ilgili olarak Recep Bey bir konuşmasında:

“Arkadaşlar!

*Cumhuriyet Halk Fıkrasının Halkevleriyle takip ettiği gaye; milleti şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kitlesi halinde teşkilâtlandırmaktır. Halkevlerinde dokuz şube çalışacaktır. Bu şubelerin talimatnamede tarif edilen mahiyetlerine göre evler siyasi bir müessese değildir. Halkevleri Cumhuriyet Halk Fıkrasının siyasi bünyesinden büsbütün ayrı, siyasi mahiyette çalışmadan büsbütün uzak ve fakat idare noktasından fırkaya bitişik bir mahiyet arz ederler”.*¹³³

1.8.1. Dili Tarih ve Edebiyat Şubesi

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi insanların bilgisini arttıracak müsamereler, konferanslar tertip edip, dil ve edebiyat konularıyla bilhassa meşgul olmakla

¹³⁰ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Halkevleri 1932-1935, s. 11.

¹³¹ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 11.

¹³² BCA, 490.01.847.353.3

¹³³ Halkevlerinin Doğuşu (19 Şubat 1932), Güneş Matbaacılık, Ankara, 1971, s. 6.

beraber¹³⁴ parti prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisine ve yurttaşlık ödevleri duygusunu yükseltmeye çalışmıştır.¹³⁵

Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi faaliyetleri hakkında Reşit Galip düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Milli benliği terkip eden, milli ruhu şekillendiren ve kudretlendiren kültür unsurları içinde (diğerlerinin ehemmiyeti istihfaf edilmeksizin) Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi memleketin uzak ve yakın bütün köşelerinde bu sahalarda çalışanları birleştirmek maksadını güdecektir. Bilhassa her işin yeni başlamış sayılabileceği bugünkü şartlar içinde dilcilerin, edebiyatçıların ve tarihçilerin en sıkı bir çalışma birliği gütmeleri bir elzemdır. Milli dilin, milli edebiyatın, milli tarihin sağlam temeller üzerinde yükselmesi için bu çalışma birliği ve onu temin edecek teşkilâtlanma şarttır”.¹³⁶

Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi Türk dilinin, halk arasında yaşayan kelimelerini, terimlerini, ulusal masallarını ve atasözlerini araştırıp, bunları toplamıştır.¹³⁷ Türk tarihinin milli anane ve âdetlerini incelemiştir.¹³⁸

Dil ve Edebiyat kolların çalışmaları geçmişteki Türk büyüklerini anmak, edebiyat müsabakaları açmak, milli günleri heyecanla yaşatmak, gelenek olmuş halk bayramlarını kutlamak, konferanslar ve münazaralar tertip etmek, aile toplantıları yapmak, kitaplık ve yayım şubeleriyle birlikte dergiler ve kitaplar yayımlamak, folklor bakımından çevrelerinde incelemelerde bulunmak şeklinde tanımlanmıştır.¹³⁹

Şube üyeleri dergi çıkararak veya çıkarılmakta olan dergi veya gazetelerde¹⁴⁰, birinci ve ikinci maddelerde sayılan amaçlar üzerinde çalışmışlardır.¹⁴¹

Halkevleri bütün meslek ve sanat kollarında çalışan yurttaşlara kucağını açtığı için, kendi alanında bilgisi olan herkese Halkevlerinde yurttaşların bilgilenmesi için konferans verebilme imkânı sağlamıştır. Dolayısıyla konferans konuları bütün iş

¹³⁴ **CHP Halkodaları Talimatnamesi**, s.5.

¹³⁵ **BCA**, 490.01.847.353.3; **CHP Halkevleri Talimatnamesi**, s.11.

¹³⁶ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 14.

¹³⁷ **BCA**, 490.01.847.353.3.

¹³⁸ **CHP Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s. 6.

¹³⁹ **CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, s. 10.

¹⁴⁰ **BCA**, 490.01.847.353.3.

¹⁴¹ 1. Madde: Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi çevresinin bilgisini yükseltecek konferans, müsamere tertip eder, Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesi için çalışır. 2. Madde ise: Bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan, ana Türk dilinin kelime, masal, atasözü vb... araştırıp toplarlar. **CHP Halkevleri Talimatnamesi**, 1934, s. 11.

şubelerini ilgilendirecek kadar çeşitli olabilmıştır.¹⁴² Halkevlerinde her yıl yüz binlerce konferans verilmiştir. Ayrıca, büyük Halkevlerinde parti genel merkezi önemli kişilerin verdiği seri konferanslar düzenlemiştir.¹⁴³

Halkevlerinde yapılan konferanslar şunlardır:

- 1- Cumhuriyet Halk Partisince profesörlere ve doçentlere verdirilen konferanslar.
- 2- Halkevleri üyelerinin konularını kendileri seçerek verdikleri konferanslar.
- 3- Asgarî çalışma plânına göre 1939 senesi içinde bütün Halkevlerinde verilmesi istenilen konferanslar.

Asgarî çalışma plânında tatil ayları hariç ayda iki konferans istenmiştir. Konular, buldukları çevrenin ihtiyacına göre seçilmesi için serbest bırakılmıştır. Bu konular; sağlık, terbiye, edebiyat, hukuk, ziraat, teknik, ekonomi, güzel sanatlar, tarih, inkılâp vb... olmuştur. Çevrelerinde konferansçı bulamayan Halkevleri ise yakın Halkevlerinden konferansçı davet etmişlerdir.¹⁴⁴

Halkevlerinde verilen konferans konuları hazırlanırken, Halkevi çalışma kollarının üzerinde durdukları, çalıştıkları meseleler ön planda tutulmuştur. Örneğin; köycülük kolu köylerde yaptığı gezilerde ilköğretim çalışmalarını güçleştiren bir sorunla karşılaşmışsa dil ve edebiyat komitesi konferans konusu seçerken bu sorunu göz ardı etmemiştir.¹⁴⁵

Halkevleri dil, tarih ve edebiyat şubesi üç kola ayrılmıştır.¹⁴⁶ Dil Bölümünün gayesi, eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe sözleri derlemek, halk dilinde yaşayıp yazı diline henüz geçmemiş Türkçe sözleri ve tabirleri, halk bilgisi mahsullerini toplamak. Bugünkü yazı dilinde kullanılan yabancı kökte sözlerin ifade ettiği anlamı anlatabilecek Türkçe kökten sözler bulup teklif olarak yayınlamak, dile ait yol gösterici yazılar yazıp, öz Türkçe sevgisini yaymak olmuştur.¹⁴⁷

Halkevleri açıldıkları ilk senelerde Türk dil kurumunun tabii birer üyesi olarak çalışmış olan dil ve edebiyat şubeleri¹⁴⁸, Türk dil kurumu çalışmalarını genişlettikçe

¹⁴² **1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları**, Ankara, 1944, s. 4.

¹⁴³ Ergün, a.g.e., s. 162.

¹⁴⁴ **CHP Halkevleri 1940**, Ulusal Matbaa, Ankara, t.y., s. 10.

¹⁴⁵ Halkevleri bir yerde Tifüs, uyuz gibi hastalıkların başladığını ve çoğalmaya yüz tuttuğunu gördükleri zamanda köycülük ve sosyal yardım kolları vakit kaybetmeden bu meseleyi programlarının en başında almışlardır. **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944**, Ankara, 1945, s. 7.

¹⁴⁶ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 16.

¹⁴⁷ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 17.

¹⁴⁸ **CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları**, s.4.

Halkevleri ondan aldığı direktiflerle bu işi yürüteceğine, Türk dilinin mutlaka yakın zamanda laik olduğu yere geleceğine inanmıştır.¹⁴⁹

Edebiyat bölümünde gaye, bu alanda yeni buluşlara ve canlı bir kıvılcığa zemin hazırlamak ve heyecan uyandırmak, yapılan eserlerde öz Türkçe kelimeleri kullanmak, edebi eserlerle Türk devrimini yaymak, Türklüğün tarihi onurunu ve ulusun savaş hatıralarını ön plana çıkarmak ve bu tür konuları işlemeye, çoğaltmaya çalışmaktır.¹⁵⁰ Sanat büyüklerinin, çevre halk şairlerinin ve genç sanat değerlerinin eserlerini okuyan ve hayatları hakkında konferanslar veren Halkevlerinin artması bu şubenin edebiyat kollarının önemli ödevlerini yerine getirdiğinin kanıtıdır.¹⁵¹

Edebiyat bölümü amaçlarına ulaşmak için şu faaliyetleri düzenlemiştir.

- 1- Yazarlar arasında toplantılar düzenlemiştir
- 2- Konferanslar düzenlemiştir
- 3- Örnek olabilecek çalışmalar yayınlamıştır
- 4- Edebi yarışmalar düzenlemiştir.

Ayrıca şube; büyük bilim adamları, şairler, yazarlar ve diğer edebiyatçılar için anma günleri düzenlemiştir.¹⁵² Vaktiyle merkezden izin aldıktan sonra düzensiz bir şekilde büyükleri anma törenleri düzenleyen Halkevlerinin daha sonraları bunu bir program ve tertibe bağladıkları, seri halinde kutlama törenleri düzenledikleri görülmüştür.¹⁵³

Halkevlerinin yayınları başlıca üç bölüme ayrılmaktadır.

- 1- Yerel tarih, çalışma, gezi veya bir kutlama hakkında bilgi veren Broşürler
- 2- Bir yerin tarihini veren, yaşamını anlatan, orada yetişen büyüklerin eserlerini ve hayatlarını anlatan kitaplar¹⁵⁴
- 3- Mecmualar veya mahalli gazetelerdeki devam eden sayfalar.¹⁵⁵

¹⁴⁹ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 18.

¹⁵⁰ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 20.

¹⁵¹ **1937 Yıldönümü Broşürü**, s. 7.

¹⁵² Şimşek, **a.g.e.**, s. 81.

¹⁵³ Şimşek, **a.g.e.**, s. 81.

¹⁵⁴ CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 10.

¹⁵⁵ **CHP Halkevleri 1940**, s. 10; Halkevlerinin yayınladığı kitaplar Halkevlerinin yetiştirdiği elemanlar tarafından yayımlanmıştır. 1932 ile 1939 arasında sayı itibarıyla umumi eserler başta olmak üzere en çok sosyal ilimler, edebiyat, tatbiki ilimler, tarih ve coğrafya eserleri çıkmıştır. Bkz: **1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları**, s. 5.

Halkevlerinin tarih kolları, Türk tarihi tetkik cemiyetinin memlekette uyandırdığı büyük ilgiyi ve onun direktiflerini göz önünde bulundurarak çalışmıştır.¹⁵⁶

Bu kolun üyeleri Türkün yapıcılık ve yaratıcılığını, medeniyetçiliğini bütün dünyaya anlatmak, Türkün kültür alanında ne derece yüksek olduğunu meydana koymak için çalışmışlardır.¹⁵⁷ Halkevi tarih kollarının birçoğu il ve ilçelerin bir umumi tarihini, bir de ulusal savaş tarihini yazmak için çaba sarf etmişlerdir. Tarihi eserleri ve tarihi şehir harabelerini incelemek için bazen günlerce süren tarih gezilerine çıkmışlardır.¹⁵⁸

Halkevleri para, eleman ve baskı imkânlarına sahip oldukları zaman dergi yayınlamaya faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.¹⁵⁹ Halkevlerinin yayımladığı dergiler Tablo 5’de verilmiştir:

Tablo 5: Halkevlerinin Çıkardığı Dergiler¹⁶⁰

Çıkaran Halkevi	Dergi Adı
Adana	Görüşler
Adapazarı	Sakarya
Afyon	Taşpınar
Amasya	Yeşilırmak
Ankara	Ülkü
Antalya	Türk Akdeniz
Artvin	Çoruh
Bafra	Altınyaprak
Balıkesir	Kaynak
Bilecik	Devrimin Sesi
Bolu	Duygular
Burdur	Burdur
Bursa	Uludağ

¹⁵⁶ Tarih araştırmalarını geliştirip, çevrelerinin tarihi hakkında eserler hazırlayan veya gazete ve mecmualarda yayınlarda bulunan bazı Halkevleri şunlardır; Adana, Ağrı, Bafra, Balıkesir, Bartın, Bitlis, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Edremit, G.Antep, Kadıköy, Kayseri, Konya, Maraş, Mersin, Niğde, Samsun ve Trabzon. Bkz: **1937 Yıldönümü Broşürü**, s. 6.

¹⁵⁷ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 28.

¹⁵⁸ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 29.

¹⁵⁹ **CHP Halkevleri 1940**, s. 11.

¹⁶⁰ Çeçen, e.g.e., 1990, s. 155.

Çanakkale	Anafarta
Çorum	Çorumlu
Denizli	İnanç
Diyarbakır	Karacadağ
Edirne	Edirne
Edremit	Ege
Elazığ	Altan
Eminönü	Halk Bilgisi
Erzurum	Erzurum
Erzurum	Atayolu
Eskişehir	Halkevi
Eskişehir	Porsuk
Giresun	Aksu
Gaziantep	Başpınar
Hatay	Hatay
Isparta	Ün
İstanbul	İstanbul
İzmir	Fikirler
Kars	Doğuş
Kayseri	Erciyes
Kırklareli	Batıyolu
Konya	Konya
Malatya	Derme
Manisa	Gediz
Mersin	İçel
Merzifon	Taşan
Milas	Yeni Milas
Muğla	Muğla
Niğde	Akpınar
Niksar	Ülker
Ordu	Ordu
Samsun	On dokuz Mayıs
Sivas	Dört Eylül

Tire	Küçük Menderes
Trabzon	İnan
Urla	Ocak
Uşak	Uşak Halkevi
Yozgat	Bozok
Zonguldak	Karaelmas

1.8.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Bu şubeyle Halkevlerinin amacı güzel sanatları yaymak¹⁶¹, müzik, heykel, mimari, resim ve süsleme alanlarında sanatkâr ve amatörleri toplamak¹⁶² ve genç kabiliyetleri korumak ve onların yetişmesini sağlamaktır.¹⁶³ Ayrıca, halkın güzel sanatlara olan sevgisini artırmak, müzik geceleri düzenlemek, koro çalışmaları yapmak, milli oyun ve türkülerin söz ve notlarını derlemek gibi görevleri de vardır. Halkevlerinin büyük çoğunluğunda bu kol faaliyet göstermektedir.¹⁶⁴

Her Halkevi ve Halkodası kendi yerinde güzel sanatlar için sıcak bir çevre yaratmaya çalışmış¹⁶⁵ ve bunda başarılı olmuşlardır.¹⁶⁶ Şube Halkevlerinin müsamere programlarının musiki kısmını düzenlemiş ve halk için musiki akşamları tertip etmiştir.¹⁶⁷

Milli Şef İsmet İnönü güzel sanatlar şubesi için düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Arkadaşlar;

Halkevlerinde güzel sanatlar için memleketin en derin alakasını uyandırmayı ve güzel sanatlara olan muhabbeti milletin içinde her tabakaya, her vesile ile yayıp öğretmeyi maksatlarımızın başında sayıyoruz. Cemiyetimiz ilim ve fenne istinat eden, güzel sanatlara meclûp olan, milliyetçi, ilerleyici bir cemiyettir, böyle olmalıdır. İlim ve fen kadar güzel sanatlar cemiyeti içinde birinci itibar derecesinde göstermek,

¹⁶¹ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 17.

¹⁶² Ergün, a.g.e., s. 162.

¹⁶³ Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 11.

¹⁶⁴ Ergün, a.g.e., s. 162.

¹⁶⁵ XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 16.

¹⁶⁶ Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 12.

¹⁶⁷ BCA, 490.01.847.353.3.

*tatbik etmek Halkevlerinin başlıca vazifelerinden biridir. Her gittiğim terde Halkevleriyle temas edince ne kadar kimlerin hangi mevzuun üzerinde kaç konferans verdiğini sordum. Keza aynı ehemmiyetle her gittiğim yerde güzel sanatlar üzerine ne kadar toplantı yapıldığını ve neler yapıldığını sordum”.*¹⁶⁸

Güzel sanatlar şubesi, Halkevleri müsamerelerinde ve müzik çalışmalarında uluslararası modern müzik ile halk türkülerimizi esas almış ve uluslararası müzik tekniğini ve aletlerini kullanmışlardır.¹⁶⁹ Ayrıca halkın musiki zevkini arttırmak için çalışmalarında radyo, gramofon gibi vasıtalarından da faydalanmışlardır.¹⁷⁰

Halkevleri musiki namına yapacakları görev, partinin düşüncelerini halka iletmede onlara yardımcı olacak eserleri dinlemek ve icra etmektir, ayrıca halk musikisi ile çok yakından alâkadar olarak ve bu musikinin Halkevlerinde lâyük olduğu yeri alması için çalışmaktadır. Bunun için Halk şairlerini, sazcularını, halk oyunlarını himaye ve teşvik etmelidirler.¹⁷¹ Bu şubenin, halkın milli marşları ve şarkıları öğrenmesine yardım etmek ve bunların milli bayram günlerinde veya müsamerelerde söylenmesini sağlamak gibi vazifeleri vardır.¹⁷²

Halkevlerimizde musiki çalışmaları şöyle toplanmıştır:

- 1- Bando
- 2- Koro
- 3- Orkestra
- 4- Dağınık çalışmalar
- 5- Musiki dersleri
- 6- Konserler
- 7- Radyodan faydalanma.¹⁷³

Koro çalışmalarına, Kadıköy, Karşıyaka, Tekirdağ, Konya ve Ankara Halkevleri örnek gösterilmiştir. Ancak bu alandaki eser yokluğu meselesi için, bestecilerden bilhassa koro eserler istenmiş ve uygun görülenler bastırılarak Halkevlerine dağıtılmıştır.¹⁷⁴

¹⁶⁸ *Söylevler 1932-1942*, s. 10.

¹⁶⁹ *BCA*, 490.01.847.353.3.

¹⁷⁰ *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, 1932, s. 7.

¹⁷¹ *Konuşmalar, Musiki Terbiyesine Dair*, s. 147.

¹⁷² *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, 1932, s. 7.

¹⁷³ *CHF Halkevleri 1940*, s. 15.

¹⁷⁴ *CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, s. 13.

Değişik musiki çalışmalarıyla Antalya Halkevi, orkestra çalışmalarıyla da Kadıköy Halkevi zikredilmiştir.¹⁷⁵ Bando ile uğraşan Halkevlerine Tire, Ödemiş, Bergama, Denizli, Mudurnu, Urfa ve Ayvalık bandoları örnek gösterilmiştir.¹⁷⁶

Resim, heykeltıraşlık ve mimarlık alanlarında da müzik alanında olduğu gibi artist veya amatör unsurları bir araya toplayıp¹⁷⁷, genç kabiliyetleri uyandırarak sanat zevk ve anlayışını memlekete yaymak, sanatı halk tabakasına götürmek amaçlanmıştır.¹⁷⁸ Halkevleri amatör resim ve fotoğraf sergilerinin bu gayelerin gerçekleşmesi için atılan adımlardan bir tanesi olduğu söylenmiştir. Ayrıca isminden de anlaşılacağı üzere buralarda Halkevlerinden gelen genç kabiliyetlerin eserleri sergilenmiştir.¹⁷⁹

Halkevleri resim kolları, diğer devletlerdeki resim faaliyetlerini de takip etmiş, resim üstatlarının eserlerini gösterme imkânı aramışlardır. Rus ve Yunanlı bazı değerli ressamalarda memleketimizde sergiler açabilme imkânı sağlanmıştır.¹⁸⁰

Halkevleri, mimarlık kısmına da ilgi göstermiştir. Örneğin; büyük usta Mimar Sinan'ın yıldönümleri coşkuyla kutlanmış ve Halkevleri tarafından Mimar Sinan'ın tabloları yapılmıştır (Merzifon ve Ankara Halkevleri gibi). Ayrıca heykeltıraşlık bilgisi, yeteneği olup uygun ortama sahip olmayan birçok kişiye de Halkevlerinde bu yeteneklerini sergileyebilme imkânı verilmiştir.¹⁸¹

1.8.3. Temsil Şubesi

Bu şubenin esas görevi Türk halkına Milli tiyatro kültürünü aşlamak tiyatro sevgisini halkın tabanına yaymaktır.¹⁸² Bu nedenle Halkevleri temsil şubeleri kadın ve erkek üyelerden oluşan bir temsil grubu kurup piyeslerini sergilemeye çalışmışlardır. Ancak piyeslerin CHP Umumî idare heyetince görülüp onaylanması şart koşulmuştur.¹⁸³

¹⁷⁵ 1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları, s. 6.

¹⁷⁶ CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 13.

¹⁷⁷ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 39.

¹⁷⁸ 1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları, s. 7.

¹⁷⁹ Halkevlerinde açılan resim ve fotoğraf sergilerinde derece kazanan eserler Ankara'daki yıllık sergide asılmak üzere gönderilir. Bu nedenle bu sergi âdeta Halkevlerinin güzel sanatlar yolundaki başarının bir imtihan salonu salonudur. Bkz: 1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları, s. 7-8.

¹⁸⁰ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 46.

¹⁸¹ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 47-48.

¹⁸² Ergün, a.g.e., s. 163.

¹⁸³ BCA, 490.01.847.353.3.

Recep Peker temsil şubesi için;

“Ulusal birlik ve beraberlik terbiyesi vermeye ve halkımızı derin bir halk ruhunun heyecanı içinde yeni hayatta yükseltmeye çalışan Halkevlerinde vazife almamız lâzımdır. Bu vazifenin bütün zorluğu nihayet haftada birkaç saatimizi bu işe vermekten ibarettir.” demiştir.¹⁸⁴

Halkevleri sahnelerinde amaç şu şekildedir:

- 1- Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak
- 2- Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye yardım etmek
- 3- Gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak
- 4- Gençlere fikir, sanat ve dil terbiyeleri için yardımcı olmak
- 5- İyi konuşmacılar yetiştirmek
- 6- İnsanlara memleketin faydası için bilgiler vermektir.¹⁸⁵

Temsil işlerinde merkezin yaptığı ilk iş Halkevlerinde ve Halkodalarında oynanacak esrelerin repertuarlarını hazırlamaktır¹⁸⁶. Temsil şubeleri açılışından itibaren yıldan yıla daha da çok kendini geliştirmiştir. Şubenin yaptığı eserlerin yurda büyük faydası olmuştur. Böylece tiyatro hakkındaki kötü düşünceler de yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır.¹⁸⁷

Temsillerin yıllara dağılışına bakıldığında 1941 yılında geçen yıla oranla daha fazla piyesin sahneye konulduğu görülmüştür. Bu yılda, 652 piyes oynanmış, 514 film gösterilmiş, 195 müsamer ve 53 köy gezisinde küçük küçük piyesler temsil edilmiştir. Gösterilere katılanların sayısı 753.404'tür. Halkevleri sahnesinde oynayanlar arasında M.A. Çamlıca'nın (İnsan sarrafı), R. N. Güntekin'in (Bir yağmur gecesi) adındaki eserleri en çok oynanan eserler arasında görülmüştür.¹⁸⁸

Geniş halk tabakalarının yetiştirilmesinde, topluluk hayatının gelişiminde tiyatronun etkisinin farkında olan, temsillere olan ilgi ve sevginin artması adına tedbirler bulan, temsil verebilecek eleman bulmanın ve yetiştirmenin çok onurlu, önemli bir görev olduğunun bilincinde olan Halkevleri; Mersin, Giresun, Bartın,

¹⁸⁴ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 50.

¹⁸⁵ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 13-14.

¹⁸⁶ XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 17.

¹⁸⁷ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları, s. 6.

¹⁸⁸ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları, s. 7.

Beşiktaş, Gaziantep, Eminönü, Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Aydın, Balıkesir, Beyoğlu, Kayseri, Manisa'dır.¹⁸⁹

1943 yılında Halkevlerimizin temsil faaliyetleri bakımından zengin geçtiği bir senedir. Karagöz ve kukla gibi temsil çeşitleri de buna katkı sağlamıştır.¹⁹⁰ Ayrıca 1930-1940'lı yılların koşulları temsil şubesinin geniş halk kitlesine hitap edebilmesi için ortam elverişli olduğu için temsil şubesinin CHP'nin prensiplerini ve ideolojisini halka yayma gücü diğer şubelere göre daha fazla olduğu belirtilmiştir.¹⁹¹

Parti bir yandan amatör temsillerine önem verirken, bir yandan da Meddah, kukla, ortaoyunu, hokkabaz, pandomim, halk ve meydan temsillerini ele almaya ve bunları yeniden diriltmeye çalışmıştır.¹⁹² Ülkenin her tarafında açılan Halkevleri ve Halkodalarında tiyatro çalışmaları yapılmış, kukla karagöz gösterileri düzenlenmiştir. Ayrıca Halkevleri; sahnelerinde karagöz ve kukla oynatılmasını sağlamakla kalmamış, bu sanatlarımızın araştırılması ve geliştirilmesi için çabalamış ve Halkevi dergilerinde de bu sanatla ilgili araştırma yazılarına yer vermiştir.¹⁹³

Karagöz, kukla, ortaoyunu konularında değişik yazılar ve oyun metinleri yazan yazarlar; Enver Behnan Şapolyo, Selim Nüzhet Gerçek, Pertev Naili Boratov, Orhan Şaik Gökyay, Sabri Esat Siyavuşgil, Münir Hayri Egeli, Hüsamettin Bozok, İsmail Hakkı Bahacıoğlu, Muhittin Sevilen (Hayali Küçük Ali), Bedrettin Tuncel, Tahir Alangu, Mustafa Rona, Kemal Kamil Aktaş, Turhan Doyran'dır. Hatta bu yazılar Halkevi dergilerine konu olmuştur.¹⁹⁴

Halkevlerinde sinema faaliyetleriyle de halkın fikir ve zevkini yükseltmek amaçlanmıştır. Diğer çalışma kollarında olduğu gibi sinemadan da ticari gaye, Halkevine gelir elde etme amacı güdülmemelidir. Tiyatro ve konser gibi Halkevi çalışmaları nasıl parasız, sadece halkın yetişmesi amacıyla yapılıyorsa, sinemada da amaç aynı olmuştur.¹⁹⁵

Halkevlerinde şu filmlerin gösterilen filmler şunlardır:

1- CHP'nin göndereceği filmler

¹⁸⁹ Önceki senelerde durgun geçen temsil çalışmalarını geliştiren Halkevleri olarak İzmir, Elaziz, Siirt, Uşak, Üsküdar gibi Halkevlerini söyleyebiliriz. Bkz: **1937 Yıldönümü Broşürü**, s. 11-12

¹⁹⁰ **1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları**, s. 7.

¹⁹¹ Şimşek, **a.g.e.**, s. 82.

¹⁹² **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları**, s. 7.

¹⁹³ Mevlüt Özhan, **I. Uluslar arası, Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, T.C. Kültür Bakanlığı (6-7 Ekim 2000), Ankara, 2001, s. 215.

¹⁹⁴ Özhan, **a.g.e.**, s. 216.

¹⁹⁵ **CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940**, s. 15.

2- Hükümetin göndereceği filmler

3- Halkevi idare heyetinin tedarik edeceği filmler.¹⁹⁶

1932-1935 Yılları arasında temsil şubesine kayıtlı olan üye sayıları Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6: 1932-1935 Yılları Arasında Temsil Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları¹⁹⁷

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1932	-	-	1433
1933	2611	422	3039
1934	3635	437	4072
1935	4258	716	4974

1.8.4. Spor Şubesi

Türklerin, tarihine bakıldığında ata, at binmeye ve avcılığa olan ilgisi görülmektedir. Türk milletinin milli sporları olan güreş, cirit ve avcılığın onların tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir.¹⁹⁸

Spor ve bütün beden hareketleri gençlik eğitiminin ve ulusal eğitimin vazgeçilmeyecek önemli unsurlarındandır. Bu nedenle, Türk gençliğinde ve Türk halkında spor ve beden hareketlerine karşı ilgi ve sevgi uyandırılmalıdır.¹⁹⁹ Halkevlerinde de spor şubesiyle bu görev yerine getirilmeye çalışılmıştır. Kendi mensuplarına ve isteyenlere kapalı ve açık salonlarında beden terbiyesi genel direktörlüğü ile ortak programlar düzenleyip, jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve milli rakslar gibi beden terbiyesi hareketleri yaptırmışlardır.²⁰⁰

Salonları olmayan Halkevleri ise, faaliyetleri için çevresinde olan spor ve gençlik kulüplerinin salonlarından faydalanmışlardır. Türklerin en önemli milli sporu

¹⁹⁶ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 15.

¹⁹⁷ 1932 F.R.H., s. 111; 1933 F.R.H., s. 89; 1934 F.R.H., s. 155; 1935 F.R.H., s. 145.

¹⁹⁸ CHP Halkevleri ve Halkodalari 1944, s. 22.

¹⁹⁹ BCA, 490.01.847.353.3.

²⁰⁰ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 16.

olan güreşe Halkevleri ayrı bir önem vermiş, kendi bölgelerindeki köylere serbest veya yağlı güreş merkezleri açmışlardır.²⁰¹

Jimnastik ve diğer beden hareketlerinin ferdin ve ulusun bedeni, ruhi ve ahlaki eğitiminde ve sağlığında önemli bir yeri olduğu için Halkevlerin de²⁰² haftanın belli bir gününde, özellikle memurların ve okulların boş olduğu zamanlarda, kadınlar için ayrı, erkekler için ayrı olacak şekilde jimnastik hareketleri yaptırılmıştır.²⁰³

Halkevinin en çok üye toplayan kollarından biri olan spor şubesi en fazla çalışmayı futbol alanında göstermiş, spor çalışmalarının yanı sıra binlerce spor dersi, spor filmleri ve spor bayramları da Halkevlerinde yapılmıştır.²⁰⁴ Spor bayramları büyük ulusal birliğin yüce bir görünüşü, aynı zamanda Halkevleri spor ve gençlik çalışmalarının en önemli çalışmalarından olmuştur.²⁰⁵ 19 Mayıs gençlik ve spor bayramı münasebetiyle yapılan faaliyetlere halkevi gençlerinin katılımı oldukça fazla olmuştur.²⁰⁶

Halkevlerimizde ve Halkodalarımızda spor faaliyetlerinin halkı memnun etmesi bir bakıma modern sporların yanında milli sporlara da geniş ölçüde yer vermiş olmasındandır.²⁰⁷ Ayrıca Halkevlerimiz ve Halkodalarımızda düzenlenen spor yarışmalarına da büyük ilgi gösterilmiş ve bu yarışmalara katılım zamanla daha da çok artmıştır.²⁰⁸

Spor faaliyetlerinin önemini anlatmak adına Recep Peker şu sözleri sarf etmiştir:

“Spor işi, partimiz ve hükümetimiz için en mühim görülen siyasi, idari ve iktisadi işlerimiz derecesinde bir ehemmiyetle görülmektedir. Tekniğimiz ne kadar kuvvetli olursa olsun inzibat ruhu tamamlanmadıkça sporculuğumuz eksik görünmek tehlikesinden kurtulamaz” demiştir.²⁰⁹

Halkevleri için spor gence de, yaşlıya da şarttır. İnsanın sağlık durumunu düzeltip, neşesini ve iş verimini arttırdığı gibi, istediğini elde edebilmek için de bir

²⁰¹ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 16-17.

²⁰² BCA, 490.01.847.353.3.

²⁰³ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 16.

²⁰⁴ Ergün, a.g.e., s. 163.

²⁰⁵ BCA, 490.01.847.353.3.

²⁰⁶ CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 18.

²⁰⁷ CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 17.

²⁰⁸ CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 17.

²⁰⁹ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 66.

yol demektir.²¹⁰ Halkevleri muhitlerinin şartlarına göre denizcilik, dağcılık gibi birçok spor türüne de önem vermiş, spor gezileri de tertip ederek görevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır.²¹¹

Spor zevki ve ihtiyacı için birçok faaliyette bulunan ve başarılı olan Halkevleri arasında; Beyoğlu, Uşak, Ankara, Ordu, Mersin, Giresun, Beşiktaş, Denizli, Antalya, Adana, Balıkesir, Bursa, Bartın, Samsun, Şehremeni, Bandırma, Sivas, Siirt, Mardin, Diyarbakır, Devrek, İnegöl, Bitlis, Aydın, Boyabat, Zile, Sandıklı, Malatya, Ayancık, Karahisar, Kars, Tire, Düzce, Çarşamba, Burdur, Mudurnu, Kırşehir, Alanya, Zonguldak, Muğla ve Nazilli Halkevlerinin isimleri anılmıştır.²¹²

Halkevlerinin ve Halkodalarının merkezden sürekli yardım alan çalışma kollarından biri de spor şubesidir. Bu yardımlar spor âlet ve malzemeleri temin etmek ve bunların dağıtılması şeklindedir. Dört yılda merkezden yapılan yardım miktarı 212.698 liradır. Ayrıca milli spor ve oyunlarımızı derlemek ve düzenlemek için yapılan çalışmalara da merkez tarafından yardımların esirgenmediği görülmüştür.²¹³

Halkevlerimizin spora ilgi durumuna bakıldığında;

- 50 Halkevinde içinde jimnastik veya eskrim veya güreş yapılmaya müsait salon olduğu (Bunlardan dördündeki salonda jimnastik salonu bulunmuştur)
- 60 Halkevinde avlu olduğu (Jimnastik tesisleri yapılabilen avlular)
- 18 Halkevinde avlu jimnastik âleti olduğu
- 15 Halkevinde güreş minderi olduğu
- 50 Halkevinde voleybol vasıtası olduğu
- 7 Halkevinde basketbol vasıtası olduğu
- 30 Halkevinde satranç takımı olduğu
- 6 Halkevinde kayak malzemesi olduğu
- 12 Halkevinde dağ sporları ile ilgilenildiği
- 14 Halkevinde su sporlarıyla ilgilenildiği
- 30 Halkevinde atlı ciridi himaye ve teşvik edildiği

²¹⁰ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 68.

²¹¹ 1937 Yıldönümü Halkevleri Broşürü, s. 13.

²¹² 1937 Yıldönümü Halkevleri Broşürü, s. 13-14.

²¹³ CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 18.

bilinmektedir.²¹⁴

Partili olsun olmasın tüm yurttaşlara kapıları açık olan Halkevlerinde spor şubesine kayıtlı üye sayıları Tablo 7'den görülmektedir.

Tablo 7: 1932-1935 Yılları Arasında Spor Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları²¹⁵

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1932	-	-	2944
1933	6430	138	6568
1934	9011	145	9156
1935	13087	280	13367

1.8.5. Sosyal (İçtimaî) Yardım Şubesi

Halkevlerimizin sosyal yardım kolları kimsesizlere, yardım ihtiyacı olanlara yardımda bulunmayı ve halkımızın da yardım duygularını uyandırmayı amaçlamıştır.²¹⁶ Cumhuriyet Türkiye'sinde dini hayır kurumları kapatılmış, Kızılay belli zamanlarda belli yerlerde çalışırken, sağlık ve sosyal yardım bakanlığı ancak bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmiştir. Sosyal yardım çalışmalarıyla da Halkevleri ilgilenmiştir.²¹⁷ Çok yoksul olanların ilaçları parasız temin edildiği gibi,²¹⁸ parasız muayeneye imkân sağlanmış, doktorlar köylere yollanıp, fakir öğrencilere her çeşit yardım yapılmıştır.²¹⁹ Ayrıca Halkevleri, Şefkat Yurtları, Yoksulları Gözetleme Birlikleri, Yardım Sandıkları gibi çeşitli yardım kurumları kurup, çeşitli el sanatları kursları ve sağlık konferansları da düzenlemişlerdir.²²⁰

²¹⁴ **CHP Halkevleri 1940**, s. 17.

²¹⁵ **1932 F.R.H.**, s. 96; **1933 F.R.H.**, s. 117; **1934 F.R.H.**, s. 161; **1935 F.R.H.**, s. 153.

²¹⁶ **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944**, s. 25; **XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, s. 18-19.

²¹⁷ Ergün, **a.g.e.**, s. 164.

²¹⁸ **XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, s. 19; **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944**, s. 27.

²¹⁹ Ergün, **a.g.e.**, s. 163-164.

²²⁰ Ergün, **a.g.e.**, s. 164.

Ayrıca Halkevleri ve Halkodalarında yapılan konuşmalar ve konferanslarla halkın duygu ve düşünceleri kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır.²²¹ Bu şubenin çalışmalarına bakıldığında, sosyal yardım kolu bulunan, bulunmayan bütün Halkevleri ve Halkodalarında Tifüs ve Sıtma ile mücadele için çalışıldığı görülmektedir.²²²

Sosyal yardımlaşma şubeleri, devlet ve özel hastane, kimsesizler yurdu, dispanserler, çocuk doğum ve bakım evleri, kreş, talebe yurtları... gibi sosyal yardım kurumlarına faydalı olmaya çalışmış ve bu kurumlarda barınacakların ihtiyaçlarını en iyi şekilde sağlayabilmek için uğraşmıştır. Sosyal yardımlaşma şubesi, bakıma muhtaç hastaların da barınma, sağlık vb. ihtiyaçlarını gidermiştir. Ayrıca, sosyal yardım kolu, köylerden gelen çiftçi ve ailelerin ihtiyaçlarını gidermeyi kendine görev saymıştır. Bütün bu görevlerin yerine getirilmesi için de kendine gelir kaynakları aramıştır.²²³

Hemen hemen her Halkevi yoksul kimselere, talebelere, kimsesizlere ve yardıma muhtaç herkese yardım elini uzatmaya çalışmıştır. Ancak kimi Halkevleri parasızlıktan dolayı sosyal yardım işinde çok aktif değilken, kimileri ise müsamere, eğlence...gibi programlar düzenleyip elde ettikleri kazancı bu yolda harcamışlardır.²²⁴ Evlerinde bakım odaları klinikler kuran Halkevleri de olmuştur. Bu şube için çalışmalar yapan ve başarılı olan Halkevlerimiz şunlardır:

Ankara, Adana, Antalya, Ayancık, Aydın, Balıkesir, Bandırma, Bartın, Bayburt, Beşiktaş, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Eminönü, Eskişehir, Gaziantep, Gelibolu, Gerede, Giresun, Gönen, İnebolu, Kadıköy, Kars, Kayseri, Kütahya, Manisa, Maraş, Mersin, Muğla, Ordu, Ödemiş, Rize, Samsun, Sinop, Şarki Karahisar, Şehremini, Şişli, Trabzon, Ünye, Uşak, Zile ve Zonguldak Halkevleridir.²²⁵

Halkevlerinde ki dersane ve kurslarda da gönüllü vatandaşlarımız öğretme görevini üstlenmişlerdir. Hayat mücadelesinde halkımızı daha kuvvetli bir hale

²²¹ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 25.

²²² CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 25.

²²³ BCA, 490.01.847.353.3; Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 14.

²²⁴ 1937 Yıldönümü Broşürü, s. 14.

²²⁵ 1937 Yıldönümü Broşürü, s. 14-15.

getirmek için uğraş vermişlerdir. Dershane ve kurslar, eğer Halkevi müsait değilse tedarik edilecek başka bir yerde açılmıştır.²²⁶

Halkevinin açacağı dershane ve kursların idaresi bu şube komitesinin yapacağı Halkevi idare heyeti tarafından onaylanan bir talimata göre yapılmıştır.²²⁷

Halkodalarına bakarsak; onlarda imece, köy yardım sandıkları gibi en pratik sosyal dayanışma yollarını destekleyip, yüzyıllar boyunca uygulamışlardır. Pehlivan güreşleri, cirit oyunları, yüzme ve kayık yarışları, at koşuları, milli oyun gösterileri, deve güreşleri veya panayırlar düzenleyerek bunların gelirlerini bu uğurda kullanmışlardır.²²⁸

Son yıllık çalışma planlarına bakıldığında Halkevlerinin sosyal yardım faaliyetleri şu şeklide olmuştur:

- 1- Yoksullara yardım
- 2- Yoksul talebeye yardım
- 3- Muayene ve tedaviler
- 4- Sosyal yardım için düzenlenen toplantılar.

Yapılan işlerin verimliliğine engel olan zorluklarda şöyle olmuştur:

- 1- Tahsilât azlığı
- 2- Gelir kaynağı bulunmaması
- 3- Diğer kurumlarla iş birliği yapılmaması²²⁹

dır.

Yoksul talebeye bakma işini hemen hemen her Halkevi üstlenmiştir. Aydın Halkevi 237 çocuğa bütün yıl yemek vermiş, Ankara bir yurt kurup 65 talebeyi barındırmış, ayrıca 22 talebeyi şefkat evine yerleştirmiş, 85 talebeyi beslemiş, 199 talebeye çamaşır ve çorap vermiş, 261 talebeye memleketine dönmesi için yol parasını tedarik etmiştir.²³⁰ Zonguldak Halkevi diğer kurumlarla yaptığı iş birliğiyle 320 talebeye öğle yemeği temin etmiş, kimsesizlerin erzakını Kızılay ve yardımseverler ile birlikte dağıtmıştır.²³¹ Denizli Halkevi 249 çocuğa bakmıştır. Edremit Halkevi 60 talebeye yemek, 51 talebeye kitap vermiştir. Ayvalık Halkevi 30,

²²⁶ CHF Halkevleri Talimatnamesi 1932, s. 11.

²²⁷ CHF Halkevleri Talimatnamesi 1932, s. 11.

²²⁸ Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 15.

²²⁹ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları, s. 9.

²³⁰ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 80.

²³¹ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları, s. 10.

Bilecik Halkevi 24 yoksul talebeyi giydirmiştir. Burdur Halkevi 100 kadar talebeyi giydirmiş, Gümüşhane Halkevi kışın soğuktan korunsunlar diye 36 talebeye ayakkabı almıştır.²³²

Partiye üye olsun olmasın herkese kapısını açan Halkevlerinin sosyal yardım şubelerindeki 1932-1935 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: 1932-1935 Yılları Arasında Sosyal Yardım Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları²³³

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1932	2319	214	2533
1933	4521	536	5057
1934	5760	880	6640
1935	6741	1103	7844

1.8.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Bu şube Halkın bilgisini yükseltecek her türlü okutma, yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerlemesini sağlamak ve korumak için açılmıştır.²³⁴ Halkevlerinin il ve ilçelerde çalışan bütün şubeleri aydınlara bildiklerini halka öğretme imkânını sağlayarak ve milletin irfan seviyesini yükseltmeye çalışarak kuruldukları yerlerde halk dershanesi görevi de görmüşlerdir. Halk dershaneleri ve kurslar şubeleri açtıkları devamlı kurslar, kahvelerde, köylerde²³⁵, cezaevinde verdikleri dersler bir de yaptıkları toplantılar ile bu görevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır.²³⁶

Halkevleri çalışma talimatnamesi ve programlarına göre açılan Dershane ve kurslar şu şekilde belirtilmiştir:

- 1- Türkçe okuyup yazma kursları
- 2- Fizik, kimya, elektrik gibi müspet ilimlerin tatbikatlı kursları

²³² Daha fazla bilgi için Bkz: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 80.

²³³ 1932 F.R.H., s. 84; 1933 F.R.H., s. 93; 1934 F.R.H., s. 167; 1935 F.R.H., s. 161.

²³⁴ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 22; CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 13.

²³⁵ Ergün, a.g.e., s. 164.

²³⁶ Toksoy, a.g.e., s. 429.

- 3- Pratik hayat sahasına giren meslekler ve küçük sanatlara ait kurslar; dikiş, nakış, ütü, kola, şapkacılık, çiçekçilik, muhasebe, bağcılık, arıcılık, elektrikçilik vb... kurslar²³⁷
- 4- Güzel sanatlara ait kurslar
- 5- Yabancı dil kursları
- 6- Okullarda ikmale kalanların yetiştirme kursları²³⁸

Dershaneler ve kurslar konusunda İsmet İnönü düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

*“Yetişen nesillere, gelecek nesillere, müspet ilimlerin sade sade ve yaratıcı mahiyeti bütün memleketin entelektüelleri, memurları şurada ve burada görmüş olanları tarafından her vesile ile anlatılmalıdır. Halkevleri tekemmül ettikçe bir mektebin laboratuvarı gibi sade vasıtaları toplayarak vatandaşlara müspet ilimlerin tatbikatını göstermelidirler”.*²³⁹

Halkevleri binaları elverişli olmaması durumunda dersane ve kurslar uygun olan başka yerlerde açılabilmişlerdir.²⁴⁰ Halkevlerinde açılacak dersane ve kursların hocaları fahridir. Vatandaşları okutmak, öğretmek amacıyla, onların hayatta daha başarılı olmalarını sağlamak için çok değerli olan bu görev Türk milletinden esirgenmemiştir.²⁴¹

Halk dershanelerinde yetişkinler için, bütün Halkevi üyelerinin de katılımıyla diploma törenleri yapılmıştır. Ayrıca özel girişimcilerin açmış olduğu okul ve kurslardan mezun olan öğrencilerin de diplomaları bu kurumların da isteği durumunda diplomaları Halkevi salonlarında düzenlenen törenle dağıtılmıştır.²⁴² Halkevlerinin açtığı dersane ve kursların idareleri şube komitesinin yapacağı ve Halkevi idare heyetinin onaylayacağı özel bir talimata tâbi tutulmuştur. Bu şube hususi idarelerle de belediyelerin açmış olduğu dershanelere yardımda bulunmaya çalışmıştır.²⁴³

1939-1940 yılında 41 çeşit dersane ve kurs varken daha sonra alınan raporlara göre 1941 yılında 22 çeşit, 1942 yılının ilk 6 ayında 16 çeşit kurs ve dersane olduğu

²³⁷ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 23.

²³⁸ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s. 9.

²³⁹ CHP Halkevleri 1940, s. 11.

²⁴⁰ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 24.

²⁴¹ BCA, 490.01.847.353.3.

²⁴² BCA, 490.01.847.353.3.; Şimşek, a.g.e., s. 85.

²⁴³ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1932, s. 11.

bilgisi verilmiştir. Bu yıllarda açılan kurslar; Dil-Biçki-Dikiş ve şapka, çiçek dersaneleriyle dokumacılık, daktilo, motor ve elektrik kurslarıdır. Ayrıca, 1941 ile 1942'de sağlık bilgisi ve ikmale kalanları yetiştirme, yine 1942'de meyvecilik ve hasır örme kursları gibi yeni ihtiyaçları ve talepleri karşılamak için açılan kurslar mevcuttur.²⁴⁴

1944 yılında faaliyette olan 405 Halkevinden 204'ünde Halk dersaneleri ve kurslar şubesi kurulmuş, 201'inde ise kurulmamıştır. Halk dersaneleri ve kurslar şubesi kurulmayan Halkevlerinde dil, tarih ve edebiyat veya kütüphane kolları tarafından bu görev üstlenilmiştir.²⁴⁵

Halkevlerindeki kurs çalışmalarına örnek olarak; Diyarbakır, Mardin, Siirt, Antep, Kilis ve Karaköse Halkevleri, Saltanat yıllarının gaflet ve cahilliği nedeniyle anadilinden uzak hale gelmiş olanlar için açtıkları kurslar gösterilmektedir.²⁴⁶

Halkevlerimiz açtıkları Türkçe okuma ve yazma kursları ile verimli çalışmalar yapmışlardır. 8 kurs açan Siirt, 7 kurs açan Gaziantep, 6 kurs açan Antakya, 5 kurs açan Mersin, 4 kurs açan Adana, Aydın ve Bursa, 3 kurs açan Artvin, Niğde, Karedeniz Ereğlisi, Hancalar, 2 kurs açan Divriği, Çorum, M. Kemalpaşa, Adilcevaz, Akhisar, Manisa, Umurlu, Ankara, Afyon, Konya, Birecik, Bergama Savur, Sultanhisar, Senirkent, Kırklareli ve Küthaya Halkevleri 1945 yılındaki aktif çalışmalarıyla dikkat çekmiştir.²⁴⁷

1932-1935 Yılları arasında bu şubeye katılan üyelerin sayıları Tablo 9'daki gibidir.

²⁴⁴ CHP Halkevleri ve Halkodalari 1942 Çalışmaları, s. 16.

²⁴⁵ CHP Halkevleri ve Halkodalari 1944, s. 13.

²⁴⁶ 1937 Yıldönümü Broşürü, s. 15.

²⁴⁷ CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodalari, s. 20.

Tablo 9: 1932-1935 Yılları Arasında Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları²⁴⁸

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1932	-	-	2509
1933	3158	488	3646
1934	3916	603	4519
1935	2936	403	3339

1.8.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Halkevi Talimatnamesinin ve Halkevi fikrini ortaya koyanların en mühim saydıkları koşul,²⁴⁹ Halkevlerinin bulunduğu yerde bir kütüphane ve bir okuma odası bulunması şartıdır. Ancak bunlar için durumun elverişsiz olması halinde ise bir kitap odası veya rafı bulundurmaları gerektiği belirtilmiştir.²⁵⁰ Halkevleri kendi kütüphanesini kurmuş, kütüphaneleri mevcut değilse, kuruluncaya kadar başka bir kütüphane varsa onu korumuştur. Çünkü kütüphaneyi ihtiyaç olarak görmüş, herkes içinde ihtiyaç haline gelmesi doğrultusunda faaliyet göstermiştir.²⁵¹

İsmet İnönü bu şubenin önemi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

*“Halkevleri memleketin ekonomik ve kültürel yaşayışında, her bakımdan, tarla ekmekten büyük bir fabrikayı işletmeye kadar bütün işlerde iyi hazırlanmış özel bir bilgiye ihtiyaç olduğuna inanmayı yaymalıdır. Okuma hevesini çoğaltma Halkevlerinin başlıca işlerindedir”.*²⁵²

Ayrıca kütüphaneler, halkbilgisinin ilerlemesi için çok önemli kurumlar olduğu için Halkevlerinin kütüphane ve yayın şubesi de bu konuda üstlerine düşen vazifeyi yerine getirmeye çalışmıştır. Bunlar; kitap sergileri açmak, okuma odalarını ve seyyar kitap dolaplarını kontrol etmek,²⁵³ günün belirli saatlerinde halka açık

²⁴⁸ 1932 F.R.H., s. 113; 1933 F.R.H., s. 173; 1934 F.R.H., s. 169; 1935 F.R.H., s. 112.

²⁴⁹ Adem Kara, *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951)*, Ankara, 2006, s. 157.

²⁵⁰ BCA, 490.01.847.353.3.; *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s. 24.

²⁵¹ BCA, 490.01.847.353.3.

²⁵² Kara, *a.g.e.*, s. 157.

²⁵³ Kadri Kaplan, ‘Halkevleri’, *Atatürk ve Halkevleri*, Ankara, 1974, s. 138.

bulundurulmuş bir okuma odası veya salonu tertipleme gibi çalışmıştır.²⁵⁴ Şube, halkın kültür seviyesini yükseltmeyi, halka Kemalizm'in esaslarını, milli tarihimizi öğretmeyi, her türlü bilgiyi halk arasında yaymayı amaçlamış için bunların da ancak bu konulara dair yazılmış kitapları halka okutmakla mümkün olabileceğine inanmıştır.²⁵⁵

Halkevleri oluşturdukları kütüphanelerle evlerinde okuyacak sıcak ve müsait bir oda bulamayan okul öğrencilerinin buralarda okuma ihtiyaçlarını karşılamasına imkân vermiş, kültürün geniş halk tabakasına yayılması için hizmet etmiştir. Kütüphaneye girmesine izin verilmeyen, yasak olan kitaplar şunlardır: Türk inkılâbı ideolojisine uymayan dini mahiyette olan kitaplar, yabancı rejim ve ideolojileri anlatan kitaplar, gerici zihniyeti ve hurafeleri konu alan kitaplar, cinayet ve intihar gibi olayları anlatan kitaplar ve gençlere kötü örnek olabilecek kitaplardır.²⁵⁶

Ayrıca kütüphane ve yayın kolu kitapların basım ve yayın işleriyle de ilgilenmiştir.²⁵⁷

Halkevleri kitaplıkları, kendi bütçe imkânlarıyla temin ettikleri kitaplardan başka, merkezce satın alınan eserlerle de zenginleştirilmiştir.²⁵⁸ Okutulmasında büyük fayda görülen kitaplar ise gerekirse kiralanmıştır.²⁵⁹ Ayrıca kütüphanelerde bir fihrist tutulmuştur. Fihrist, kitabın kütüphane numarasını, adını, kaç kitap veya kaç cilt olduğunu, yazarın adını, kaç sayfa olduğunu, nerede hangi matbaada basılmış ve yazılmış olduğunu belirtmiştir.²⁶⁰

Halkevi çalışması olarak, kütüphane ve okuma odasında, fırka ocaklarında veya mahalle ve köy odalarında kendiliğinden mahalle kulüpleri halini alan kahvelerde, belirli mevsim ve zamanlarda bir okuma günü düzenlenmiştir. Bu günlerde, okuma kabiliyeti iyi olan bir vatandaşa uygun görülen bir eser yüksek sesle okutulmuş, okuma isteği ve okuma sevgisini halka benimsetmek için çaba sarf edilmiştir.²⁶¹

²⁵⁴ Ziya G. Mugulkoç, 'Halkevlerinin Gelişme Dönemi', **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974, s. 147.

²⁵⁵ Uluğ İğdemir, 'Halkevleri ve Halkodaları', **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974, s. 124.

²⁵⁶ **CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940**, s. 25.

²⁵⁷ İğdemir, **a.g.m.**, s. 125.

²⁵⁸ **CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, s. 20.

²⁵⁹ **BCA**, 490.01.847.353.3.

²⁶⁰ **CHP Halkevleri Talimatnamesi 1934**, s. 19.

²⁶¹ **CHP Halkevleri Talimatnamesi 1934**, s. 20.

Köy mahalle kütüphaneleri ve okuma odalarıyla kültür ve devrimlerimizin ilkelerini geniş halk tabakaları arasında yayma görevi yerine getirilmeye çalışılmıştır. Halkevleri yakın köy ve mahallelerden başlayarak küçük kütüphaneler tesis etmişler ve bu konuda en büyük yardımı da köy öğretmenlerinden sağlamışlardır.²⁶² Okulu olmayan köylerde, köy kütüphane ve odaları oluşturulmuş, kitaplar köy ihtiyar heyetine teslim edilmiştir.²⁶³

1942-1943 yılı içinde Halkevleri ve Halkodaları kütüphanelerine bakarsak; 230 çeşit eser alınmış ve dağıtılmıştır. Sayısı 55147'i bulan bu kitaplar için 50.000 liraya yakın para harcanmıştır.²⁶⁴

Şube Fırkanın aynı zamanda neşriyat işlerinin de yardımcı bir kolu olarak çalışmış²⁶⁵ ve verimli çalışmalar yapmıştır. 1937 itibariyle 30 kadar Halkevi dergileri çıkartılmıştır. Yörenin tarih ve sanat eserleri dâhil olmak üzere o yöreyi de tanıtan bu dergilerde Halkevlerinin çalışmaları da ele alınmıştır. Ayrıca kitap ve broşür yayınında da bulunan Halkevleri olmuştur. Zonguldak, Bursa, Balıkesir, Elazığ, Diyarbakır, Gaziantep, İzmir ve Kayseri Halkevleri kitap ve broşür yayınında ön plânda olan Halkevleridir. Ayrıca Halkevleri yaptıkları çalışmalarda radyo ve hoparlörden de faydalanmışlardır.²⁶⁶

1935-1944 Yılları arasında yıllara göre kitap, kitaplık, okuyucu sayıları ve giderler Tablo 10'da sunulmuştur.

²⁶² Ünal, a.g.t., s. 32.

²⁶³ Ünal, a.g.t., s. 33.

²⁶⁴ 1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları, s. 9-10.

²⁶⁵ CHP Halkevleri Talimatnamesi 1934, s. 20.

²⁶⁶ Kara, a.g.e., s. 158.

Tablo 10: 1935-1944 Yılları Arasında Yıllara Göre Kitap, Kitaplık, Okuyucu Sayıları ve Giderler²⁶⁷

Yıl	Kitaplık Sayısı	Kitap Sayısı	Okuyucuların Sayısı			Giderler
			Erkek	Kadın	Toplam	
1935-36	22	45.789	245.336	12.252	257.588	8.365
1936-37	165	185.084	805.670	54.925	860.595	14.575
1937-38	166	214.463	608.861	47.793	656.654	33.281
1938-39	207	278.985	1.195.710	98.916	1.294.626	62.321
1939-40	374	374.257	1.577.061	104.134	1.681.195	58.058
1940-41	377	462.817	1.066.672	103.089	1.169.761	59.979
1941-42	378	524.594	1.163.291	111.266	1.274.557	75.137
1942-43	393	584.187	1.209.395	126.456	1.335.541	110.237
1943-44	392	626.082	1.184.044	155.496	1.339.540	112.015

1.8.8. Köycülük Şubesi

Köycülük şubesinin esas vazifesi köylerin sosyal, sağlık yönünden gelişmesini sağlamak²⁶⁸ ve ayrıca köylü ile şehirlinin²⁶⁹ ve köylü ile aydınların kaynaşması için çalışmaktır.²⁷⁰

Şube, köylünün şehirlerde olan işini halletmek, köylünün Halkevi merkez çalışmalarına katılımını sağlamak için bürolar kurmuş ve köylerde her koldan birçok kişinin de katıldığı çeşitli amaçlı köy gezileri tertiplenmiştir. Bu gezilerin her yıl 1000-1500 kadar olduğu bilinmektedir.²⁷¹

²⁶⁷ Ünal, a.g.t., s. 34.

²⁶⁸ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 27; CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 28.

²⁶⁹ BCA, 490.01.847.353.3.

²⁷⁰ Ergün, a.g.e., s. 164; Şimşek, a.g.e., s. 85; Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 17.

²⁷¹ Ergün, a.g.e., s. 165.

Köycülük işi Halkevleri tarafından, köyde temsil, köyde okuma dersi, köyde muayene, köyde spor, köyde spor gezisi, köyde anadil öğretmesi... gibi faaliyetlerle yapılmaya çalışılmıştır.²⁷²

Halkevleri tarafından gerçekleştirilen köy gezilerinde köylüye hiçbir zaman yük olunmamış, hiçbir masraf ettirilmemiştir. Bütün faaliyetler köylüyü geliştirme ve ihtiyaçlarını giderebilmeye yönelik olmuştur. Köy öğretmenleri de bu uğurda çalışan Halkevlerinin tabii azalarını oluşturmuşlardır. Şube bu öğretmen ve eğitimlerle işbirliği içinde çalışmıştır.²⁷³ Halkevleri gezici sergiler yoluyla yerli mallarını halka tanıtmış, temsil şubeleriyle işbirliği yaparak köylere gidip tiyatro turneleri düzenlemişlerdir.²⁷⁴

Köylerde Halkodalarının sayısı arttıkça bu kolların işlerinin azalacağı düşünülmüş ancak aksine daha da çok artmıştır. Halkodalarıyla iş birliği içine girmek, onlara işlerinde yardımcı olmak gibi görevler de köycülük şubesinin sorumluluğuna girmiştir.²⁷⁵

Köy gezilerinde hastalara bakmak, ilaç dağıtmak, köylünün hayatını kalkındırarak konularda onu bilgilendirmek (örneğin; toprak kanunu hakkında yapılan konuşmalar), askerde olanların bağlarına ve bahçelerine baktırmak, meyve fidanı ve bağ çubuğu dağıtmak gibi işler yapılmıştır.²⁷⁶ Bu gezilere doktor, ziraatçı, veteriner, hukukçu, öğretmen gibi çeşitli mesleklerden kişiler katılmış ve bu kişiler kendi ihtisas alanlarında köylüye yardımcı olmaya çalışmışlardır.²⁷⁷ Gezilere katılan çeşitli ihtisas sahiplerinden oluşan vatandaşların küçük gruplar halinde dolaşmalarının daha faydalı olacağı düşünülmüş ve küçük grupların oluşturduğu heyetler düzenlenmiştir.²⁷⁸

Köylerde açılan halk dersaneleri de Halkevlerimizin verimli çalışmalarından olmuştur. Ayrıca köylerde verilen açık hava temsilleri, karagöz, köy bayramları gibi

²⁷² BCA, 490.01.847.353.3.

²⁷³ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 28.

²⁷⁴ Bu şube Türkiye'nin kırsal kesimlerindeki olumsuz koşullar nedeniyle köylülere ve köylere ulaşmakta sıkıntı çekmiş, bu sıkıntıların bir kısmını aşabilmek için, köylerde görev yapan tüm öğretmenleri kendi doğal üyesi olarak kabul etmiştir; Şimşek, a.g.e., s. 86; **Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri**, s. 17.

²⁷⁵ **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944**, s. 28.; **CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, s. 22.

²⁷⁶ **CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları**, s. 23-24.

²⁷⁷ **1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları**, s. 13.; **CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları**, s. 23.

²⁷⁸ **CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları**, s. 23.

gelenek ve görenekleri tanıtan programlar bu kolun çalışmaları arasına girmiştir. Halkevi köycülük çalışmalarına örnek olarak; Lice, Kiğı, İnönü, Şırnak, Ankara, Zonguldak Halkevleri gösterilmiştir.²⁷⁹

Halk dersaneleri ile iş birliği yapan şube köylüyü okutmaya çalışmış ve 15 günde bir yazmayı bilmeyen köylülere mektuplarını yazmak ve içtimaî yardım şubelerinin yardımlarıyla hasta köylülerin muayene ve tedavileri için uğraşmıştır.²⁸⁰

Şube, gazi ve şehit köylülerin aile ve yetimlerini himaye etmeye çalışmış ve bunların kasabada yapılması gereken işlerinde yardımcı olmuştur. Ayrıca resmi işlerini kolaylaştırıp neticelendirmek için çaba sarf etmiştir.²⁸¹

Şube, köylülere Pazar için şehre geldikleri günün akşamlarında Halkevlerinde köy geceleri düzenlemiştir. Bu gecelerde onların faydalanacakları konuşmalar ve temsiller yapılmış, kendi aralarında türküler söylenip ve oyunlar oynanmıştır. Köy ve köy davası üzerine başarılı olan Halkevlerinden Aydın Halkevi bağ ve zeytin budama konuları üzerine, Isparta'nın Atabey Halkevi civar köylerde tütüncülük ve bağcılık hakkında konuşmalar yaptırmışlardır. 'Örnek köy' davasını ele alan İzmit Halkevi de kiraz konusu ve meyvecilik hakkında köylüyü bilgilendirmiştir.²⁸²

Köy hizmetlerinde görevli-görevsiz, zengin-fakir, partili-partisiz, okumu-okumamış, şu ya da bu düşüncede hiçbir kişi, grup ayrımı yapmadan herkesle ilişki kurma ve bu doğrultuda herkese kucak açma prensibi benimsenmiştir. Konuşmalarda daha çok halkın konuşmasına müsaade edilmiş ve kendini ifade etme hakkı köylüye verilmiştir.²⁸³

Köycülük çalışmaları, halka hizmet duygusuyla, canı gönülden zorluklara karşı ve sabırlı olunarak yapılmıştır. Halka hizmet aşkından yoksun olanlarla böylesine ağır ve ciddi bir işin yapılamayacağı düşünülmüştür.²⁸⁴ Köycülük ve halk eğitimi Halkevlerinin Atatürkçü karakterini yansıtmıştır.²⁸⁵

²⁷⁹ **CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları**, s. 24.

²⁸⁰ **CHP Halkevleri Talimatnamesi 1934**, s. 21.

²⁸¹ **CHP Halkevleri Talimatnamesi 1934**, s. 21.; **BCA**, 490.01.847.353.3.

²⁸² **CHP Yılında Halkevleri ve Halkodaları 1944**, s. 30.

²⁸³ Kara, **a.g.e.**, s. 113-114.

²⁸⁴ Şevket Gedikoğlu, 'Halkevlerinde köycülük ve Eğitimi', **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974, s. 168.

²⁸⁵ Gedikoğlu, **a.g.m.**, s. 165.

TBMM’de 1 Mart 1932 tarihli celsesine ait zabıtlardan alınıp Halkevlerinin ilk açılma gününde okunan şu satırlar Atatürk’ün köye ve köylüye verdiği önemi ifade etmektedir:

“Türkiye’nin sahibi ve efendisi kimdir? – Köylüler! sesleri- bunun cevabını derhal birlikte verdik. Türkiye’nin hakikî sahibi, efendisi, hakikî müstahsil olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah ve saadete lââyık olan köylüdür. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin iktisadi siyaseti bu aslî gayeyi istihsale matuftur. Yedi asırdan beri cihanın dört köşesine sevk ederek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklara bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf ettiğimiz ve bunca fedakârlıklarına ve ihsanlarına karşı nankörlük, küstahlık, cebbarlıkla uşak menzilesine indirmek istediğimiz bu aslî sahibin huzurunda bugün hicap ve ihtiramla hakiki vaziyetimizi ele alalım”.²⁸⁶

Ayrıca Halkevlerinin her şubesi kendi branşında işlerini yürütürken köylüye de hizmetini götürmüştür ancak bir de Halkevlerinde köycülük şubesi açılarak, her yeni ve güzel olan şeyi köylere ulaştırmak amaçlanmıştır.²⁸⁷

1.8.9. Müze ve Sergi Şubesi

Müze ve Sergi şubesi, tarihi eserlerin kıymetinin bilinmesi, onların iyi korunması ve meydana çıkarılması ve onların itinayla muhafaza edilmesi için çalışmıştır. Bu sayede Türklerin medeniyet izlerinin kaybolmaması amaçlanmıştır.²⁸⁸

Müze ve sergi şubesi:

- Halkevi müzesi
- Sergiler Müzesi

olarak iki gruba ayrılmıştır. Müze grubunun çalışmaları şunlardır:

- 1- Halkevi bölgelerindeki tarihi eser ve anıtların korunması için resmî makamları bilgilendirmişlerdir.
- 2-Bulunduğu yerde müzeler varsa, onları zenginleştirmeye, eksiklerini gidermeye çalışmışlar, müze yoksa da kurulması için uğraşmışlardır.²⁸⁹

²⁸⁶ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 113-114.

²⁸⁷ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 114.

²⁸⁸ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 130.

²⁸⁹ CHP Halkevleri Talimatnamesi 1932, s. 14.

3-Maddi imkânları varsa, eski yazılar, ciltler, tezhipler, divanlar, minyatürler, çiniler, halılar, nakışlar gibi milli kültür ürünlerini ve eski milli kıyafetler, yanmalar, eski kılıçlar, tüfekler, tabancalar, sedef, altın veya gümüş kakmalar ve oymalar gibi milli etnografya ürünlerini toplayarak müzelerin kurulması için hizmet etmişlerdir.²⁹⁰

Sergi grubu:

- Güzel sanatlar
- Ulusal yapıt ve ürünler

olmak üzere ikiye ayrılmıştır.²⁹¹

Güzel sanatlar kısmı hem Halkevinin çevresinde hem de memleketin başka yerlerinde bulunan ressamalar, heykeltıraşlar, mimarlar, hattatlar ve tezhipçiler gibi sanatkârlarla temasa geçerek, Halkevlerinde halka ürünlerini teşhir etme fırsatı vermişlerdir.

Sergi kısmı ise yurdun her tarafındaki ilgililerin, ulusal yapıt ve ürünlerini teşhir etmesine olanak sağlamıştır.²⁹²

İsmet İnönü müze ve sergi şubesinin önemini şu sözlerle ifade etmiştir:

*“Halkevleri tekâmül ettikçe bir mektebin laboratuvarı gibi vasıtalar toplayarak vatandaşlara müspet ilimlerin tatbikatını ve memleketin varlığını göstermelidirler. Bilinmeyen şeyler insanların iradesi üzerinde ürkütecek tesirler yapar. Vatandaşların görgüleri, bilgileri arttıkça cesaretleri, teşebbüs kuvvetleri ve içinde buldukları şartlara ve istikbale emniyetleri artar”.*²⁹³

Müze ve sergi şubesi, tarih kollarıyla birlikte tarihi gezilere de çıkmış, çevrelerindeki tarihi harabeler hakkında araştırmalar yapmış, eski eserlerin korunması halkın ve yetkili kişilerin bilgilenmesi için çalışmıştır.²⁹⁴

Halkevinde veya bulunduğu şehrinin müsait bir binasında eski eserler deposu veya salonu yapmış olan Halkevleri; Adana, Antalya, Düzce, Edirne, Gaziantep,

²⁹⁰ BCA, 490.01.847.353.3.

²⁹¹ BCA, 490.01.847.353.3.; Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 30.

²⁹² CHP Halkevleri Talimatnamesi 1932, s. 14.

²⁹³ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 130.

²⁹⁴ 1937 Yıl Dönümü Broşürü, s. 22.

Isparta, Malatya, Manisa, Salihli, Turgutlu, Niğde, Uşak ve Yalvaç'tır. Müze ve sergi şubelerinin en verimlileri ise Samsun, Konya ve Kayser Halkevleri olmuştur.²⁹⁵

Şube bütün yurdu kapsayan folklor araştırmaları yapmış, folklor ve etnografya malzemeleriyle koleksiyonlar ve müzeler oluşturmuştur. Bu konularda da tanıtıcı ve teşvik edici sergiler düzenlemiştir. Halkodaları da kendi imkânları doğrultusunda bu çalışmalara katılmıştır.²⁹⁶

29 Mayıs 1939 CHP programına baktığımızda 'Müzelerimizi zenginleştirecek kıymetteki tarihi eserlerin toplanmasına ve bu maksatla hafriyat yapılmasına ehemmiyet verilecek ve umumiyetler eski eserlerin tavsifine ve icap edenlerin yerlerinde iyi muhafazasına itina olunacaktır' (Madde: 47) denmiştir.²⁹⁷

1932-1935 Yılları arasında müze ve sergi şubesine kayıtlı olan üye sayısı Tablo 11'da verilmiştir.

Tablo 11: 1932-1935 Yılları Arasında Müze ve Sergi Şubesine Kayıtlı olan Üye Sayıları²⁹⁸

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1932	-	-	1852
1933	2848	396	3244
1934	4231	545	4776
1935	5081	747	5828

²⁹⁵ 1937 Yıl Dönümü Broşürü, s. 22.

²⁹⁶ Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 13.

²⁹⁷ Kara, a.g.e., s. 164.

²⁹⁸ 1932 F.R.H., s. 105; 1933 F.R.H., s. 191; 1934 F.R.H., s. 193; 1935 F.R.H., s. 113.

İKİNCİ BÖLÜM

BİLECİK HALKEVİ'NİN AÇILIŞI, TEŞKİLAT YAPISI, ŞUBE VE FAALİYETLERİ

2.1. BİLECİK HALKEVİ'NİN AÇILIŞI

24 Haziran 1932'de açılan Bilecik Halkevinin açılış merasiminde Cumhuriyet Halk Fıkrası Reisi Ali Şevket Bey tarafından halka hitap edilmiştir. Kuruluş ile ilgili en önemli belge 'Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi' adında yapılan yayın olmuştur. Bu yayında Ulu Gazinin gençliğe söyledikleri adında yani gençliğe hitabe verilmiş, daha sonra Bilecik Halkevinin açılma merasiminde CHP Reisi Ali Şevket Bey'in Bilecik'e hitabı ele alınmıştır. Ayrıca Halkevinin ilk açılan şubeleri, şubelerin mesai komitesine seçilenler ve Halkevi idare heyeti hakkında da bilgi verilmiştir.²⁹⁹

CHF Reisi Ali Şevket Bey konuşmasına "Aziz ve sevgili vatandaşlarım" diye başlamış, konuşmasının devamında Halkevlerinin öneminden bahsetmiş, sonrada Halkevlerinin nasıl oluşacağını nizamnamede gösterileceği bilgisinin muallim Ahmet Bey tarafından izah edileceğini söylemiştir. Bir milletin yetişmesi için mekteplerin çok önemli olduğunu, ancak tek başına yeterli olmadığını, mekteplerin yanında halk terbiyesini de yapacak müesseselere ihtiyaç olduğunu ve İngiltere, Fransa ve İtalya gibi büyük devletlerin bu müesseselerden binlerce oluşturduğunu ifade etmiştir.

"Muhterem arkadaşlarım" diye sözlerine devam eden Ali Şevket Bey, ulu önder Atatürk'ümüzün yapmış olduğu İnkılâpları yaşatmak ve ilerletmek için Halkevleri gibi muntazam bir müesseseye ihtiyacımız olduğunu bu nedenle Halkevlerinin oluşturulduğunu ifade etmiştir. Daha sonra ise, yarının yaratıcısı olarak gördüğü Türk gençlerinin birlik içinde olması gerektiğini, Halkevleri şubelerinde çalışanlarında birbirlerini severek işaret edilen gayeye gitmeleri gerektiğini söylemiş, bir kişinin tek başına ne olursa olsun hiçbir şey ifade etmeyeceğini belirterek

²⁹⁹ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 3-7.

Halkevlerinde birlik ve beraberlik içinde ortak gayeye ulaşmak için çalışılması gerektiğini ifade etmiştir.³⁰⁰

2.2. TEŞKİLAT YAPISI

24 Haziran 1932’de açılan Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi ve Müze ve Sergi Şubesi dışında diğer bütün şubelerle faaliyete başlamıştır. Halkevinin üyeleri ise, vali, doktor, hâkim ve çeşitli memurluklarda görev alan vatandaşlar ve halkı için vazife almaktan çekinmeyen tüm yurttaşlardır. Bunlar Halkevinin bütün kollarında görev almış ve çalışmışlardır.³⁰¹

Bilecik Halkevinin ilk açılan şubeleri:

- Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi
- Temsil Şubesi
- Spor Şubesi
- İctimaî Yardım Şubesi
- Kütüphane ve Yayın Şubesi
- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
- Köycüler Şubesi’dir.³⁰²

Yukarıda görüldüğü gibi Bilecik Halkevi yedi şubeyle açılmıştır. Güzel sanatlar Şubesi ile Müze ve sergi Şubesi bulunmamaktadır.

Bilecik bir takım ihtiyaçlarını zorluklar ile temin eden, küçük kenarda kalmış bir vilayet merkezi olması sebebiyle, buraya görev için gelen memurlar ve Bilecik vilayetinde hiçbir şeye karışmayan vali Ali Rıza’nın da alakasızlığından istifade ederek, Bilecik’te Şehir kulübü adı altında bir yerde toplanarak gece sabaha kadar ve bazen de gündüzleri memuriyetleri başına da uğramayarak kumarla vakit geçirdikleri bilinmektedir.³⁰³ İki üç ay kadar Bilecik valiliğinde bulunan 1941 yılı dahiliye vekaleti vilayetler idaresi umumi müdürü Ali Seyfi Bey bu durumu önlemeye teşebbüs etmiş ancak Ankara’ya tayini çıktığı için buna fırsat bulamamıştır. Ali Seyfi Beyden sonra gelen vali Rifat Şahinbaş, memur ve öğretmenlerin ilgi göstermemeleri

³⁰⁰ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 4-5.

³⁰¹ BCA, 490. 01.827.268.2.

³⁰² Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 7.

³⁰³ BCA, 490. 01.827.268.2.

neticesinde hareketsiz olan Halkevinde bizzat çalışmış, memurları da Halkevleriyle ilgilenmeleri konusunda uyarmıştır. Vali Rifat Şahinbaş'ın da teşebbüsleriyle şehir kulübü kapanmıştır. Daha sonrasında yeni vali, doktorlar, hâkimler ve yeni memurlar ahenk içinde çalışıp Halkevine çeki düzen vererek yeniden Bilecik Halkevini teşkilatlandırmışlardır.³⁰⁴

İlk açılan şubelerin mesai komitelerine seçilen üyeleri Tablo 12'deki gibidir.

Tablo 12: Bilecik Halkevi Şubelerinin Mesai Komitelerine Seçilenleri³⁰⁵

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Komitesi	Mektupçu Şeref, idare heyeti kâtibi Nemci, Muallim Sadık Bey
Temsil Şubesi Komitesi	İcra memuru İbrahim, Telgrafçı Latif, kunduracı Mehmet
Spor Şubesi Komitesi	Başmuallim Faruk, Tahrirat kâtibi Hayri Bey
İçtimaî Yardım Şubesi Komitesi	Doktor Nefi, Doktor Muhlis, Muallim Fütuhât hanım
Kütüphane ve Yayın Şubesi Komitesi	Avukat İbrahim, mütekait Ziya, Otuz bir Ahmet Bey
Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Komitesi	Maarif müdürü Hamdi, Ahmet Sami Bey, Muallim Enine hanım
Köycüler Şubesi Komitesi	Encümen azasından Alı, Avukat Hakkı, fidanlık müdürü Şaban Bey

1933 yılında Halkevi idare heyeti şu şekildedir:

Belediye reisi, Fırka idare heyeti azasından Yahya Reşit Bey, dil, tarih ve edebiyat şubesi komite reisi mektupçu Şeref Bey, temsil şubesi komite reisi icra memuru İbrahim Bey, spor şubesi komite reisi başmuallim Faruk Bey, İçtimaî yardım şubesi komite reisi Doktor Nefi Ethem Bey, kütüphane ve yayın şubesi

³⁰⁴ BCA, 490. 01.827.268.2.

³⁰⁵ **Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi**, s. 7.

komite üyesi Avukat İbrahim Bey, halk dersaneleri ve kurslar şubesi komite reisi maarif müdürü Hamdi Bey, köycüler şubesi komite reisi encümen azasından Ali Vehbi bey'dir.³⁰⁶

1934 yılında Bilecik Halkevinin yedi şubesine seçilen komite reisinin, azalarının isimleri ve mesleklerini gösteren cetvel Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13: 1934 Yılı Bilecik Halkevi Komite Reisi, Azaları ve Meslekleri³⁰⁷

Şubesi	Reisin İsmi	Mesleği	Azaların İsmi	Meslekleri
Dil, Tarih ve Edebiyat	Tevfik Fikret Bey	Muallim	İbrahim Bey, Necmettin Bey	Muallim, Hukukçu
Temsil	Mansur Bey	Muallim	Nebahat Hanım, Nefise Hanım	Muallim, Muallim
Spor	Zeki Bey	Tütün inhisarı Ekseri	Mehmet Bey, Asaf Bey	Memur, Memur
İçtimaî Yardım	Kemalettin Bey	Doktor	Yahya Bey, Fütihat Bey	Belediye Reisi, Muallim
Halk Dersaneleri ve Kurslar	İbrahim Bey	Avukat	Nazmi Bey, Emine Hanım	Muallim, Muallim
Kütüphane ve Yayın	Şükrü Bey	Maarif Müdürü	Sacit Bey, Nuri Bekir Bey	Memur, Doktor
Köycülük	Ali Bey	Encümen Azası	İskender Bey, Abbas Efendi	Tüccar, Çiftçi

³⁰⁶ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

³⁰⁷ BCA, 490.01.971.755.1.

1934 senesi Bilecik Halkevi Şubelerine göre üye sayısı ve bu üyelerin cinsiyet durumu Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14: 1934 Yılı Bilecik Halkevi Şubeleri ve Üye Sayıları³⁰⁸

Şube Adı	Kadın	Erkek	Toplam
Dil, Tarih ve Edebiyat	4	23	27
Temsil	1	4	5
Spor	5	9	14
İçtimaî Yardım	-	14	14
Halk Dershaneleri ve Kurslar	1	12	13
Kütüphane ve Yayın	17	6	23
Köycülük	-	60	60
Toplam	28	128	96

Halkevleri kalplerinde memleket sevgisini içlerinde hissedene, duyan herkes için toplanma ve çalışma yeri olmuştur. Sınıf gözetilmeyerek halka, faaliyette olan tüm kollarla kucak açılmıştır.³⁰⁹ Halkevinin 1934’te üye sayısı doksan altıydı.³¹⁰ 1935 yılında üye sayısı artmış iki yüz elli bir olmuştur. Tablo 15’e bakıldığında Bilecik Halkevi üyelerinin Avukat, doktor, işçi, vs. gibi değişik meslek gruplarına mensup olduğu görülmektedir.

³⁰⁸ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası, s. 139-187

³⁰⁹ BCA, 490. 01.827.268.2.

³¹⁰ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası,

Tablo 15: 1935 Yılı Bilecik Halkevi Şubelerinin Mesleklere ve Cinsiyete Göre Üye Sayıları³¹¹

Şube Adı	Avukat	Doktor	Muallim	Tüccar	İşçi	Çiftçi	İşyar	Bayan	Bay	Toplam
Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	--	1	2	--	--	--	7	1	9	10
Güzel Sanatlar Şubesi	--	--	--	--	1	--	5	--	6	6
Temsil Şubesi	1	--	11	16	21	14	8	4	67	71
Spor Şubesi	--	--	2	16	23	4	27	--	72	72
Sosyal Yardım Şubesi	--	2	2	8	--	--	17	--	29	29
Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	--	--	6	--	7	--	--	10	3	13
Kütüphane ve Yayın Şubesi	1	--	2	--	--	--	9	--	12	12
Köycülük Şubesi	1	--	1	5	--	2	29	--	38	38
Toplam	3	3	26	45	52	20	102	15	236	251

1936 yılında Bilecik Halkevinin Avukat, doktor, işçi, vs. gibi değişik meslek gruplarına mensup üyelerinin sayıları Tablo 16'dan görülmektedir.

³¹¹ **Bilecik Halkevi 1935 Broşürü**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1936, s. 17.

Tablo 16: 1936 Yılı Bilecik Halkevi Şubelerinin Mesleklere ve Cinsiyete Göre Üye Sayıları³¹²

Şube Adı	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tüccar	İşçi	Çiftçi	İşyar	Bayan	Bay	Toplam
Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	--	1	2	--	--	--	7	1	9	10
Temsil Şubesi	1	--	13	23	22	14	14	4	83	87
Spor Şubesi	--	--	2	16	23	17	27	--	85	85
Sosyal Yardım Şubesi	--	3	2	8	--	--	17	--	30	30
Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	--	--	6	--	7	--	--	10	3	13
Kütüphane ve Yayın Şubesi	1	--	2	--	--	--	9	--	12	12
Köycülük Şubesi	1	--	4	7	3	26	29	--	70	70
Toplam	3	4	31	54	55	57	103	15	292	307

2.2.1. Halkevi Başkanları

Halkevinin şube komiteleri ve idare kurulu, Halkevi mensuplarının kendi aralarında yaptıkları seçimle belirlenmiştir. Halkevi başkanları ise parti idare kurulu üyeleri arasından seçilmiştir.³¹³ Bilecik Halkevi Başkanlarını gösteren Tablo 17, muhtelif tarihlerdeki yazışmalara atılan imzalardan tespit edilerek oluşturulmuştur.³¹⁴

³¹² Devrimin Sesi, C.1, S.5, s. 15.

³¹³ CHP Halkevleri Öğreneği, Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1938, s. 9.

³¹⁴ BCA, 490.01.934.628.1.;BCA ,490.01.1021.930.4.

Tablo 17: Bilecik Halkevi Başkanları³¹⁵

Görevde Bulunduğu Yıllar	Bilecik Halkevi Başkanları
1932-1933	Yahya Güven
1934	Abdullah Olcay
1934-1936	Şerif Doğu
1936-1939	Ali İpek
1939	Behzat Esen (Vekil)
1942-1942	Ali İpek
1943-1944	İskender Kırmacı
1945	Cemal Sezgin (Vekil)
1946	Ali İpek
1946-1947	Reşat Tercan
1949	Adil İleri-Nurettin Ata Sayar

Bilecik Halkevi Başkanlarından özellikle Şerif Doğu ve Ali İpek isimleri ön plana çıkmıştır. Halkevi çalışmalarının en yoğun olduğu dönem Şerif Doğu dönemidir.

1934 yılında Halkevi başkanlığı yapan Abdullah Olcay, Bilecik 1902 doğumludur. Partiye girdiği tarih 1926'dır. 1927'de Bilecik ilçe başkanı, 1932'de halk hatipliği, 1930'da çocuk koruma başkan vekilliği, 1933 meclis umumi üyesi, 1934'te de Halkevi başkanlığı yapmıştır.³¹⁶

Şerif Doğu 1900 yılında Bursa'da doğmuştur. Partiye girdiği yıl 1926'dır. 1932-1933 yıllarında Bozüyük genel yönetim kurulu başkanlığında, 1933-1934 Bozüyük ilçe yönetim kurulu üyeliğinde, 1934 Bilecik il yönetim kurulu üyeliğinde,

³¹⁵ BCA, 490.01.934.628.1.; BCA, 490.01.1021.930.4.

³¹⁶ BCA, 490.01.934.628.1.

1934-1936 yılları arasında Halkevi başkanlığında bulunmuştur. CHP'nin dördüncü büyük kurultayında Bilecik delegesi olarak bulundurmıştır.³¹⁷

Ali İpek ise Şerif Doğu'dan sonra 02.12.1936 günü il yönetim kurulunca Halkevi başkanlığını olarak seçilmiştir. Bilecik Halkevi başkanlığında üç kez görev alan Ali İpek 1939'dan sonra il yönetim kurulunun 29.12.1940 günkü toplantısında yeniden Halkevi reisliğine seçildiğini 02.01.1941 tarihli yazısında bildirmiştir.³¹⁸

Bilecik Halkevi Başkanı İskender Kırmacı'nın Osmaneli kasabesindeki arazileri kullanmak için sık sık Osmaneli'ye gitmesinden dolayı il idare kurulunun 23.11.1945 tarihli toplantısında ortaokul müdürü Cemal Sezgin vekil olarak tayin edilmiştir. Cemal Sezginden sonra 02.01.1946 günü alınan kararla idare kurulu üyesi olan Ali İpek üçüncü kez Halkevi başkanlığına getirilmiştir.³¹⁹

1947 yılında Bilecik Halkevi başkanı Reşat Tarcan'ın başkanlığı İleri Bilecik gazetesinde "Yeni Halkevi Başkanımız" başlığıyla duyurulmuştur. Uzun zamandan beri Bilecik'te Halkevi başkanlığı yapan Ali İpek'in CHP il kongresinde parti müfettişlerinin de onayıyla vazifesi sonlandırılmış olduğu ve yerine Milli Eğitim Memuru olan Reşat Tarcan'ın getirildiği bu gazetede ifade edilmiştir.³²⁰ 1947 yılında Bilecik Halkevi başkanı olan Reşat Tarcan'ın görevinden ayrılışı ise İleri Bilecik gazetesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

6 Ocak 1947 tarihli İleri Bilecik gazetesinde yaklaşık bir ay kadar önce Halkevi başkanı olan Reşat Tarcan'ın gerçek anlamda tam çalışmalara başlayacağı sırada beklenmedik bir zamanda görevinden çekildiğini, Reşat Tarcan'ı herkesin çok sevdiğini ve ansızın görevinden çekilmesinin altında birilerinin olduğunu düşündüklerini ve bu ayrılış haberine o kişilerin çok memnun kalacaklarını söyleyerek Reşat Tarcan'ın görevinden çekilmesinden duydukları üzüntüyü dile getirmişlerdir.³²¹

25.08.1949 tarihinde Bilecik Halkevi başkanı olan Nurettin Ata Sayar ise, CHP il başkanı olan Adil İleri'nin Halkevi başkanlığından ayrılması üzerine CHP ile idare

³¹⁷ BCA, 490.01.934.628.1.

³¹⁸ BCA, 490.01.934.628.1.

³¹⁹ BCA, 490.01.934.628.1.

³²⁰ İleri Bilecik Gazetesi, 12 Aralık 1946, s. 1.

³²¹ İleri Bilecik Gazetesi, 6 Ocak 1947, s. 1.

kurulu tarafından oybirliği ile seçilmiş olduğu ilin gazetesi olan İleri Bilecik'te bildirilmiştir.³²²

Tablo 17'ye bakıldığında 1939 yılında başkan vekili olan Behzat Esen ve 1945 yılında Cemal Sezgin'i görölmektedir. Bu vekiller o yıllarda başkan olmadığı zamanlarda başkanlık görevini üstlenen kişilerdir.

Bozüyük ilçesinin Bozüyük Halkevi'nin başkanları ile ilgili ulaşabildiğimiz isimler Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18: Bozüyük Halkevi Başkanları³²³

Görevde Bulunduğu Yıllar	Bozüyük Halkevi Başkanları
1938	İzzet Arıca
1938-1939	Ahmet Mümin Türker
1940	Reşit Bozüyük
1942-1943	Hakkı Aysal
1943	Fahri Ersin
1950	İbrahim Mumcu

Bozüyük Halkevi başkanlarından özellikle Reşit Bozüyük, Bozüyük Halkevinde aktif rol oynamıştır. Bozüyük doğumlu olan başkanın mesleği, ziraatçı ve aynı zamanda müteahhittir. 1926 yılında partiye girdiği bilinmektedir.³²⁴

1938-1939 yıllarında Bozüyük Halkevi başkanlığı yapan Ahmet Mümtaz Türker Bozüyük doğumludur. Mesleği terziliklidir. 1927 yılında partiye girmiştir.³²⁵

1942-1943 yıllarında Bozüyük Halkevi başkanlığı yapan Hakkı Aysal ise Uşak doğumlu ve mesleği bankacıdır. 1937 yılında partiye girmiştir.

1950 yılında Bozüyük Halkevi başkanlığı yapan İbrahim Mumcu'nun esas mesleği terzilik olup çalıştığı idare heyeti şu şekildedir: Spor Kolu Başkanı Sami

³²² İleri Bilecik Gazetesi, 2 Eylül 1949, s. 1.

³²³ BCA, 490.01.934.628.1.

³²⁴ BCA, 490.01.934.628.1.

³²⁵ BCA, 490.01.934.628.1.

Baltacı olup mesleği demirciliktir; temsil kolu başkanı asıl mesleği terzi olan Cemalettin Tezel; kütüphane ve yayın kolu başkanı Sedat Coşkun olup mesleği muhabirliktir; sosyal yardım kolu başkanı doktor olan İsmail Bakkalcıoğlu'dur.³²⁶

Bilecik'te bulunan İnönü Halkevi başkanları ile ilgili ulaşabildiğimiz isimler Tablo 19'dan görülmektedir.

Tablo 19: İnönü Halkevi Başkanları³²⁷

Görevde Bulunduğu Yıllar	İnönü Halkevi Başkanları
1938	Tahsin İleri
1939	Hüseyin Torun
1942	Hüseyin Kocal ve Tahsin İleri
1947	Veysel Erişli

1938 yılı Halkevi başkanı olan Tahsin İleri Gölpazarı doğumludur. Muallimlik yapan Tahsin İleri, memur olduğu için partiye girememiştir. 1938 yılında yine İnönü nahiyesi başmuallimliği yapmıştır.³²⁸

1939 yılında Halkevi başkanlığı yapan Hüseyin Torun İnönü doğumlu olup esas mesleği esnafıktır. 1939'da İnönü'de Belediye reisliği görevinde bulunmuştur.³²⁹

Pazarcık Halkevi başkanları ile ilgili ulaşabildiğimiz isimler Tablo 20'deki gibidir.

³²⁶ BCA, 490. 01.827.268.2.

³²⁷ BCA, 490.01.934.628.1.

³²⁸ BCA, 490.01.934.628.1.

³²⁹ BCA, 490.01.934.628.1.

Tablo 20: Pazarcık Halkevi Başkanları³³⁰

Görevde Bulunduğu Yıllar	İnönü Halkevi Başkanları
1939	Hüseyin Erhan ve Mustafa Gürel
1941	Hüseyin Demirel
1943	Ahmet Yücel ve Hüseyin Özdil
1946	Süleyman İphar

1939 yılında Halkevi başkanlığı yapan Hüseyin Erhan Pazarcık doğumlu olup esas mesleği sobacılık ve tenekeciliktir. 1937-1938 yıllarında birinci sayılı Yüzbaşı mahallesinde CHP ocak başkanlığı vazifesini yapmaktayken 23.10.1938 günü CHP Kamunyönetim Kurulu yıllık kongresinde yapılan seçim sonucunda idare heyetine seçilmiştir. 16.10.1939 tarihinden itibaren Hüseyin Erhan'dan sonra Halkevi başkanlığına geçen Mustafa Gürel Pazarcık Arapdade doğumlu olup esas mesleği ise çiftçilik olduğu bilinmektedir.³³¹

21 Şubat 1943 tarihinde merasimle açılışı yapılan Söğüt Halkevinin Başkanı Dr. Necati Çelime olup Halkevinin idare heyeti ise şu şekildedir:

Reis: Dr. Necati Çelime (Hükümet Tabibi)

Aza: Sami Eyalmez (Temsil Kolu Başkanı)

Aza: İsmail Çağlayan (Spor Kolu Başkanı)

Aza: Dr. Bahri Balkan (Sosyal Yardım Kolu Başkanı)

Aza: Zeki Ersoy (Köycülük Kolu Başkanı).³³²

Gölpazarı Halkevine bakıldığında ise; Gölpazarı Halkevi faaliyetlerinde aktif rol oynayan 1942 yılı Halkevi başkanı Dr. İhsan Unaner'i görülmektedir.³³³

³³⁰ BCA, 490.01.934.628.1.

³³¹ BCA, 490.01.934.628.1.

³³² BCA, 490.01.934.628.1.

³³³ BCA, 490. 01.827.268.2.

2.3. ŞUBELERİ VE FAALİYETLERİ

Bilecik Halkevi, 1932 tarihinde ilk açıldığında Dil, Tarih, Edebiyat şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, İçtimaî Yardım Şubesi, Kütüphane ve Yayın Şubesi, Halk dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Köycüler Şubesi olmak üzere yedi şubeyle açılmıştır.³³⁴ Bilecik 1935 yılı Broşürüne bakıldığında Güzel Sanatlar Şubesinin faaliyete geçtiği ancak Müze ve Sergi Şubesinin olmadığı görülmektedir.³³⁵

2.3.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Faaliyetleri

24 Haziran 1932'de açılan bu şubenin komitesi; mektupçu Şeref, idare Heyeti Kâtibi heyeti Necmi, Muallim Sadık Beylerden oluşmaktadır. Reislik görevini mektupçu Şeref Bey üstlenmiştir. Açılan tüm Şubelerin komiteleri gibi bu komite de çalışma programlarını ve bütçelerini tanzim ederek derhâl faaliyete geçmişlerdir. İlk yapılan faaliyetler Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21: 1932 Yılında Bilecik Halkevinde Verilen Konferansların Konuları ve Sayıları³³⁶

Konferans Veren	Konusu	Adedi
Mektupçu Şeref	Türk Tarihi	2
Necmi Bey	Millet ve Tekâmülü	2
Necmi Bey	Türk Edebiyatı	3
Necmi Bey	Türk Dili	2
Necmi Bey	Dinlerin Tekâmülü	2
Necmi Bey	Muhacirini Akvam ve Türklerin Rolü	2
Sacit Bey	İktisat	2
Toplam	7	15

³³⁴ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

³³⁵ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 18

³³⁶ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

Tablo 19'dan görüldüğü gibi verilen 15 konferanstan 11'i yani çoğunluğu Necmi Bey tarafından verilmiştir.

1933 yılı faaliyet raporuna göre Bilecik Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi beş konferans vermiştir.³³⁷

1934 yılı faaliyet raporuna baktığımızda da Bilecik Halkevinin tamiratu dolayısıyla çalışmamış olduğu ve faaliyetlere ara vermek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Halkevi tamiratu yapıldığı zaman zarfında, önümüzdeki devreler içinde çalışmak için üye sayısını arttırmak için çalışmalar yapılacağı ifade edilmiştir.³³⁸

1934 yılında Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi azalarının hangi meslek grubundan olduğu Tablo 22'den görülmektedir.

Tablo 22: 1934 Bilecik Halkevi yılı Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Azalarının Meslekleri ve Sayıları³³⁹

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	Avukat	Doktor	Muallim	Tüccar	İşçi	Çiftçi	Güzel Sanat	Sair Meslek	Kadın	Kadın	Toplam
	1	1	4	--	--	--	--	4	1	9	10

1935 tarihli faaliyet raporunda ise yapılan faaliyetler şu şekilde sıralanmaktadır:

1- Bu şubenin üyesinin azlığı münasebetiyle dil üzerinde çalışmadığı gibi kelime toplama ve sentaks içinde çalışmamıştır.³⁴⁰ Şube komitesi tarafından bir yıl zarfında 15 konferans düzenlenmiştir. Bu konferanslara katılan kişi sayısı 3170'dir.³⁴¹

³³⁷ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, s. 19

³³⁸ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, s. 22

³³⁹ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s.138-139.

³⁴⁰ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 5.

³⁴¹ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, s. 26.

2- Bu konferanslardan başka temsil şubesinin vermiş olduğu müsamerelerde ev başkanı Şerif Doğu ve kol başkanı T. Fikret Aközer tarafından devrimle ilgili mevzular dâhilinde söylevler verilmiştir.

3- Şube okul öğrencilerini söz söylemeye alıştırmak için her bayramda muhtelif mevzularda hazırladığı söylevleri öğrencilere söyletmiş ve bunlardan başarı gösterenlere ufak hediyeler verilmiştir.³⁴²

4- Şube “Ulusum ve Ülküm” ve “Geceler” adlarında iki yayın hazırlanmış,³⁴³ basılmak ve kardeş evlerimizle köylülere dağıtılmak üzere yayın şubesine verilmiştir.

5- Yeni yılda basılmak üzere Bilecik tarihi hazırlanmıştır.³⁴⁴

1935 yılında Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin verdiği konferanslara ait bilgiler Tablo 23’den görülmektedir.

Tablo 23: 1935 Yılında Bilecik Halkevinde Verilen Konferanslara Ait Bilgiler³⁴⁵

Konferans Veren	Konusu	Adedi
Dr. N. Bekir Akyol	-Zehirli Gazlar ve Koruma Çareleri	5
Necmi Güney	-Devlet, Millet, Vatandaş	1
Sacit Bey	-Recep Peker’in İnkılâp Dersleri	1
Şerif Doğu	-Devrim ve Cumhuriyet Halk Partisi -Halkevleri ve Kuruluş Maksudı -CHP Tarihçesi ve Yeni Tüzüğü	6
Tevfik Fikret Aközer	-Devrimde Gösterinin Hizmeti	1
Toplam	7	14

³⁴² Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 5.

³⁴³ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 5.

³⁴⁴ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 5.

³⁴⁵ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 5.

Tablo 21'den görüldüğü üzere genelde konular inkılâp ve Cumhuriyet Halk Partisi üzerinedir. Halkevlerinin kuruluş amaçlarından biri de CHP'nin prensiplerini halkın tabanına yaymak olduğu için yapılan çalışmalar da bu doğrultuda olmuştur.

1935 yılında Bilecik Halkevi Dil, Tarihi, Edebiyat Şubesi tarafından yapılan genel çalışmalar şöyledir:

- Halkevlerinin açılış yıldönümü münasebetiyle yapılan toplantıya 150 yurttaş gelmiştir. Halkevleri hakkında ev başkanı Şerif Doğu ve Dil, Tarih, Edebiyat Kolu Başkanı T. Fikret Aközer tarafından birer söylev verilmiştir. Fuat Güney tarafından Behçet Kemal'in Halkevleri hakkındaki şiiri okunmuştur. Ankara'da yapılan tören radyo ile dinlenerek toplantıya son verilmiştir. Tören gecesi ise o günün şerefine temsil şubesi tarafından bir müsamere tertip edilmiştir. Cezaevi ziyaret edilmiş ve sigara dağıtılmıştır.³⁴⁶ (23.02.1935)
- Halkevleri Güzel Sanatlar şubesinin Mimarlık kısmına da büyük ilgi gösterilmiştir. Örneğin; büyük usta Mimar Sinan'ın yıldönümleri Halkevlerinde coşkuyla kutlanmış, tabloları yapılmıştır.³⁴⁷ Bilecik Halkevinde de Mimar Sinan'ın ölüm yıldönümü münasebetiyle toplantı yapılmış ve bu toplantıya 150 kişi gelmiştir. Toplantıda Dil, Tarih ve Edebiyat Kolu Başkanı T. Fikret Aközer tarafından Mimar Sinan ve hayatı hakkında bir söylev verildikten sonra toplantıya son verilmiştir.³⁴⁸ (03.04.1935)
- Bilecik Halkevinde de 23 Nisan 1935 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı büyük bir coşkuyla kutlanmış, hazırlanan program için Halkevinin önüne 1500 yurttaş ve mektep talebeleri toplanmıştır. Programda Halkevi başkanı Şerif Doğu "Çocuk ve Devrim" mevzuunda bir söylev vermiştir. Daha sonra Orta mekteplilerin söylevleri dinlenilmiş, spor alanında bayrak merasimi yapıldıktan sonra da toplantıya son verilmiştir.³⁴⁹ (23.04.1935)
- Bilecik Halkevi mevcut kurumlara nazaran en ziyade varlık gösteren ve varlığını muhafaza eden bir kurum olmakla beraber, Halkevi salonu bütün

³⁴⁶ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 15.

³⁴⁷ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 47-48.

³⁴⁸ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 15.

³⁴⁹ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 15.

cemiyetlerin toplanmasına açıktır.³⁵⁰ 09.05.1935 tarihinde CHP'nin yüce genel kurultayı münasebetiyle toplantı yapılmış salon ve kapının önüne toplanan halk 1000 kişiyi bulmuştur. Bu toplantı da Ulu Önder Kemal Atatürk'ün kurultayda verdikleri söylev radyodan saygı ile dinlenmiş, parti il yönetim kurulu üyesinden Hakkı Gören ve Okul Başöğretmeni Faruk Akkor tarafından CHP'nin çalışması hakkında birer söylev verilmiştir. O güne mahsus olmak üzere Halkevlerinin çıkarmakta olduğu Bilecik gazetesi nüshasından 500 adet dağıtılmıştır. (09.05.1935)³⁵¹

- 50 kişilik bir heyet İnönü şehitliğinde yapılan törene iştirak etmiş parti ve Halkevi adına birer çelenk konulmuştur. (10.05.1935)
- Hava tehlikesine karşı üye yazmak maksadıyla yapılan toplantıya 170 yurttaş gelmiş, İlbay A. Rıza Oskay tarafından bir konferans verilerek Başbakan İnönü'nün söylevleri de okunmuştur. (08.06.1935)³⁵²
- Yine aynı maksatla Halkevine köy muhtarları ve parti başkanları davet edilerek, Halkevi başkanı Şerif Doğu tarafından “İstikbal Harpleri ve Tayyare Kurumuna Yardım” hakkında bir konferans verilmiş ve kuruma üye kaydı yapmanın önemi anlatılarak, teşvik edilmiştir. (10.06.1935)³⁵³
- Dumlupınar da 10 Ağustos'ta yapılacak törende bulunmak üzere 22 kişilik bir heyet oluşturularak Dumlupınar'a girmiş, meçhul asker anıtına il adına bir çelenk konulmuştur. Bu törende Halkevi adına öğretmen Yakup Bulut tarafından söylev verilmiştir. (26.08.1935)³⁵⁴
- Zafer Bayramı münasebetiyle yapılan törene 1368 kişi katılmıştır. Gecede fener alayı düzenlenmiştir. (10.03.1935)
- Genel Nüfus Sayımı münasebetiyle bir toplantı yapılmış 150 kişi gelmiştir. İstatistik genel direktör muavini Selim Sabit tarafından bir konferans verilmiştir. (10.09.1935)³⁵⁵

³⁵⁰ BCA, 490. 01. 827. 268. 2.

³⁵¹ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 16.

³⁵² Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 16.

³⁵³ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 16.

³⁵⁴ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 16.

³⁵⁵ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 16.

- Dil bayramı münasebetiyle yapılan toplantıya 200 yurttaş gelmiş; dil, tarih ve edebiyat şubesi üyesi T. Fikret Aközer ve ilkokul öğretmeni temsil şubesi üyesi Yakup Bulut tarafından ‘Dil Devrimi’ hakkında birer söylev verilmiştir. (29.09.1935)³⁵⁶
- Halkevleri tarafından Atatürk’e karşı yapılmak istenilen suikastı protesto etmek için miting düzenlenmiş ve bu mitinge 2000 yurttaş katılmıştır. Halkevi adına ortaokul tarih öğretmeni Fevziye ve ilkokul öğretmeni Yakup Bulut söylev vermiştir.(24.10.1935)³⁵⁷
- Cumhuriyet bayramımızın 12. yıl dönümü coşkuyla kutlanmıştır. Halkevi tarafından muhtelif köylerden 500 kişi davet edilmiş, gündüz yapılan törene 2500 vatandaş katılmıştır. Partinin açtığı halk kürsüsünde Halkevi adına başkan Şerif Doğu, Yakup Bulut tarafından birer tane söylev verilmiştir. Kutlama gece de devam etmiş, köylü konuklar tarafından Ulusal oyunlar düzenlenmiş ve şenlik fişekleri atılmıştır. Ayrıca günün şerefine verilen müsamerede dil, tarih ve edebiyat şubesi başkanı T. Fikret Aközer tarafından da bir söylev verilmiştir.(29.10.1935)³⁵⁸
- Kubilay günü münasebetiyle bir toplantı tertip edilmiş, 200 konuk gelmiştir. Muallim Talat tarafından bir de söylev verildikten sonra toplantıya son verilmiştir. (26.12.1935)³⁵⁹

1935 yılında Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin düzenlediği toplantılara ait bilgiler Tablo 24’de verilmektedir.

Tablo 24: 1935 Yılı Bilecik Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin Düzenlediği Toplantılara Ait Bilgiler³⁶⁰

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	Komite		Şube	
	Toplantı Sayısı	Gelenler	Toplantı Sayısı	Gelenler
	62	183	6	82

1936 yılında verilen konferanslar ise;

³⁵⁶ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.

³⁵⁷ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.

³⁵⁸ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.

³⁵⁹ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.

³⁶⁰ 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 195.

- 12.02.1936 tarihinde Bilecik Halkevi'nde inkılâp ve istiklâl konferansları Bursa Parti Başkanı ve Saylavı Dr. Sadi Konuk tarafından verilmiştir. Kötü hava koşullarına ve yolların karla kaplı olmasına rağmen, halka ödev duygusunu ön plana çıkararak güzel bir örnek verdiği Halkevi başkanı Şerif Doğu tarafından belirlenmiştir. Konferanslar Halkevi salonunda verilmiş, her iki konferansta da 300 kişilik salon dolmuş ve birçok kişi yer bulamayıp dönmek zorunda kalmıştır. Konferans'a yoğun ilgi olmuş ve halk heyecanla hatip'i dinlemiştir. Dr. Sadi Konuk bu konferansıyla Milli Birlik konusunda verdiği bilgilerle halkı aydınlatmış, halkın bir kitle olarak istiklâl ve inkılâba sarılması yolunda çok kuvvetli bir bağ yaratmıştır. Halk, parti başkanından konferansların sık sık tekrarlanmasını istemiş ve bu isteklerin parti merkezine bildirilmesini talep etmişlerdir. Kültür ve ortaokul yöneticilerinin isteği üzerine Sadi Konuk Ortaokul'da yurdun isteklerine ve milli gayenin gençliğe verdiği ödev hakkında, bütün gençliği heyecan ve istekle hedefe bağlayan bir konferans daha vermiştir. Konferans'a halk ve öğretmenlerin birçoğu katılmıştır.³⁶¹
- 27.02.1936 tarihinde Osman Eliye Söğütte, ortaokul öğretmenlerinden Murtaza Göl pazarı'nda, ortaokul öğretmenlerinden Tefik Bozüyük'te, Bilecik Halkevi Başkanı Şerif Bey Pazarcık'ta Halkevi yönetim kurulundan Sacit Bey Osmaneli ve Bozüyük'te konferanslarını vermişlerdir.³⁶²
- İl yönetim kurulunca Söğüt ilçesine gönderilen hatip Bay Tefik istiklâl ve inkılâp hakkında, çok kalabalık bir halk kitlesine bir konferans tertip etmiştir. Bu konferansın halk tarafından ilgi ile dinlendiği Söğüt ilçe yönetim kurulu başkanı Ali Osman Bey tarafından bildirilmiştir. (02.03.1936)³⁶³

İncelenen kaynaklara göre dil, tarih ve edebiyat şubesinin 1940 yılından itibaren çalışmaları şu şekildedir:

- Bilecik'in kazası Bozüyük'te 29.06.1940 tarihinde jandarma komutanı Yüzbaşı Enver Bayar tarafından paraşüt, paraşütçülük, bunların muharebe sistemleri ve bunlarla mücadele hakkında bir konferans verilmiştir. Konferans köylere kadar ilan edilmiş ve o günde kasabanın pazar kurulma günü olduğundan

³⁶¹ BCA, 490.01.1007.888.2.

³⁶² BCA, 490.01.1007.888.2.

³⁶³ BCA, 490.01.1007.888.2.

binlerce vatandaş konferansı dinlemek için gelmiştir. Böyle bir kalabalığı alacak solanları bulunmadığından konferans ilkokul bahçesinde açık havada verilmiştir. Konferansta maksadın ne olduğu ve ne gibi tedbirler alınması gerektiği konusunda bilgiler edinilmiştir.³⁶⁴

- 1941 yılında verilen konferansların nerelerde ve kimler tarafından verildiği Tablo 25'dn gösterilmiştir.

Tablo 25: 1941 Yılında Verilen Konferansların Verildiği Yerler, Konferansçılar ve Meslekleri³⁶⁵

Konferansın Verildiği Yer	Konferansçının Mesleği	Konferansçı
Bilecik	Veteriner Müdürü	Selim Yatağan
Bozüyük	Doktor	Münir Derman
Gölpazarı	Parti Hatibi	Ahmet Korkut Alp
Osmaneli	Kaymakam	Cemil Bingöl
Küplü Nahiyesi	Veteriner Müdürü	Selim Yatağan

1941 yılında verilen bir diğer konferans'ta 27.02.1941 tarihinde Büyük Türk Şairi Ali Şiir Nevai'nin hayatı Türk Diline yapmış olduğu hizmetleri anlatılmıştır.³⁶⁶

- 27.12.1947 tarihinde Bilecik yeni valisi Şinasi Turga'nın da katkısıyla, ortaokul tarafından yapılan 'Namık Kemal Gecesi' düzenlenmiştir. Bu gece vesilesi vatan şairi Namık Kemal'in hayatı ve eserleri Türkçe öğretmeni Azmi tarafından belirtilmiştir. Ortaokul öğrencileri tarafından da şiirler okunan geceye halkın ilgisi çok büyük olmuştur.³⁶⁷
- 22 Şubat 1948 Pazar günü Bozüyük Halkevinde kaymakam, memurlar, parti mensupları ve halk toplanarak Halkevlerinin kuruluşunun 16. yıl dönümünü kutlamışlardır. Muhiddin Dartan tarafından günün önemini belirten sözler söylendikten sonra muhtelif şahıslar tarafından şiirler okunmuştur.

³⁶⁴ BCA, 490.01.1007.888.2.

³⁶⁵ BCA, 490.01.1007.888.2.

³⁶⁶ BCA, 490.01.1007.888.2.

³⁶⁷ Bozüyük Gazetesi, 27 Aralık 1947, s. 1.

Sonrasında ise kasaba ve köylerden gelen güzel saz çalan ve oynayanlarla birlikte eğlence yapılmıştır.³⁶⁸

- 12 Mayıs 1948 Çarşamba günü Bozüyük Halkevi Tabibi Dr. Münir Derman, Halkevinde ‘Atom’ konusu hakkında bir konferans vermiştir. Dinleyiciler arasında vali Şinasi Turga’da bulunmuştur.³⁶⁹
- Halkevleri ve Halkodaları 17.kuruluş yıl dönümü münasebetiyle Bilecik Halkevi’nde tören yapılmıştır. Tören Bayındırlık Müdürü Şerafettin Peker tarafından yapılan konuşmayla başlamıştır. Peker bu konuşmasında: Halkevlerinin kurulma sebeplerini ve ondan beklenen faydaları açıkladıktan sonra “‘Halkevleri hepimizindir’” demiş, Atatürk ve İnönü’nün başarılı çalışmalarından biri, onların sosyal eseri olan Halkevlerini bize onların hediye ettiğini belirtmiştir. Daha sonrasında ise Halkevi başkanı Adil İleri davetlilere teşekkür etmiş, aynı günün gecesinde de cazlı bir aile toplantısı düzenlenmiştir.³⁷⁰
- Bilecik’in Bozüyük ilçesinde 10 Kasım 1949 Perşembe günü Atatürk’ü anma töreni yapılmıştır. Törende Atatürk’ün ölümünden duyulan üzüntünün büyüklüğü anlatılmış, Sedat Coşkun bir şiir okumuş, Dr. Münir Derman Ata vatan sevgisini konu alan bir anekdot anlatmıştır.³⁷¹
- 10 Ocak 1950 Salı günü Bilecik Halkevinde Birinci İnönü Zaferi’nin yıldönümü münasebetiyle bir tören düzenlenmiştir. Bu törende bir de ‘Güzel Şiir Okuma’ yarışması açılmıştır. Yetkili kimselerden oluşan bir jüri önünde yarışmacılar bir şiir okuyacak, ikisi de bir değerde olan şiirlerden istiklâl harbine ait olanlarla kahramanlık şiirleri tercih edilmiştir. Yarışmaya katılıp derece alanlara hediyeler takdim edilmiştir.³⁷²

2.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi ve Faaliyetleri

Müze ve Sergi şubesi gibi Güzel Sanatlar Şubesi de Bilecik Halkevi’nin açıldığı tarih olan 24 Haziran 1932’de açılmamıştır. Bilecik Halkevi’nde ki bu

³⁶⁸ **Bozüyük Gazetesi**, 28 Şubat 1948, s. 1.

³⁶⁹ **Bozüyük Gazetesi**, 15 Mayıs 1948, s. 1.

³⁷⁰ **Bozüyük Gazetesi**, 29 Şubat 1949, s. 1.

³⁷¹ **Bozüyük Gazetesi**, 12 Kasım 1949, s. 1.

³⁷² **Bozüyük Gazetesi**, Ocak 1950, s. 1.

eksikliği gidermek ve halka faaliyette bulunabilmek için 1934 yılında Güzel sanatlar şubesi açılmıştır.

Güzel Sanatlar Şubesinin 1934-1936 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26: 1934-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin Üye Sayıları³⁷³

Yıllar	Üye Sayıları
1934	5
1935	6
1936	--

Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi 1934 yılında bir konser vermiş olup, bu konsere gelen yurttaşların sayısı 690 olmuştur.³⁷⁴

Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin 1935 yılında yaptığı sosyal faaliyetler, sayıları ve katılan kişi sayıları Tablo 25'de verilmiştir.

Tablo 27: 1935 Yılı Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin Sosyal Faaliyetleri³⁷⁵

Faaliyet	Faaliyet Sayısı	Katılan Kişi sayısı
Şölen	1	200
Konser	2	165

Tablo 25'den görüldüğü gibi 1935 yılında Güzel Sanatlar Şubesinde musiki ile ilgili bulunan üyeler tarafından iki konser verilmiş ve bu konsere 165 dinleyici katılmıştır.

1936 yılı ilk altı ayında Güzel Sanatlar Şubesinin yaptığı sosyal faaliyetler, sayıları ve katılan kişi sayıları Tablo 28'den görülmektedir.

³⁷³ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 144-145.; Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 15.

³⁷⁴ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 192.

³⁷⁵ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, 212-213

Tablo 28: 1936 Yılı İlk Altı Ayında Bilecik Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin Sosyal Faaliyetleri³⁷⁶

Faaliyet	Faaliyet Sayısı	Katılan Kişi sayısı
Şölen	1	20
Çaylı Dans	2	170
Nişan	1	200

1936 yılında Halkevinin yıldönümü münasebetiyle bir tören yapılmıştır. Saat 15:00'da erginlik marşı ile törene başlanmıştır. Bir de İstanbul'dan Bilecik'e gelen Tanburacı Osman Pehlivan tarafından milli havalar üzerine konser verilmiştir. (23.02.1936)³⁷⁷

24.03.1947 tarihinde ikinci İnönü Zaferi'nin yıldönümü sebebiyle Ankara'da tören düzenlenmiştir. Halkevi adına 25 kişilik bir heyet gönderilmiştir.³⁷⁸ Programının içeriği şu şekildedir:

- 1- İnönü'nün Hanları (Türkü)
- 2- Martinimin Kalayı (Zeybek)
- 3- Erenlerin Türbesi (Türkü)
- 4- Yayla Karşılması (Karşılama)
- 5- Ormandan Gel Ormandan (Türkü)
- 6- Keklik Zeybeği (Zeybek)
- 7- Karşı Kaya (Türkü)
- 8- Martinin Kalayı Grup (Grup Zeybek)³⁷⁹

gibi etkinliklerde bulunmuşlardır.

Söğüt Halkevi folklor ekibi 1947 yılında Bilecik Halkevi salonunda bir konser vermiş ve Bilecikliilerin güzel bir gece geçirmesi sağlanmıştır. Konsere Bilecik valisi, memurlar ve kalabalık bir halk kitlesi katılmıştır.³⁸⁰

22 Şubat 1948 Pazar günü Bozüyük Halkevinde düzenlenen Halkevlerinin kuruluşunun 16.yıldönümü kutlamasında günün önemini belirten sözler ve şiirler

³⁷⁶ Kaynak: Devrimin Sesi, C.1, S. 5, 1936, s. 15.

³⁷⁷ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 13.

³⁷⁸ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 14.

³⁷⁹ BCA, 490.01.827.268.2.

³⁸⁰ İleri Bilecik, 16 Aralık 1947, s. 1.

okunduktan sonra kasaba ve köylerden gelen güzel saz çalan ve oynayanlarla eğlence düzenlenmiştir.³⁸¹

Halkevlerinin 17. yıldönümü kutlamaları münasebetiyle yapılan törende, günün önemini belirten konuşmadan sonra, milli oyunlar oynanmış ve misafirlere çay ikram edilmiştir. Aynı günün gecesini cazlı aile toplantısı düzenlenmiştir. Hoparlörle yapılan mahalli türküler yayını geç vakitlere kadar devam etmiştir.³⁸²

Mimar Sinan'ın ölüm yıldönümü münasebetiyle tören düzenlenmiştir.³⁸³

Halkevlerinin kuruluşunun 18. yıldönümü münasebetiyle tören düzenlenmiş ve hizmetlerini anlatmış, törende Zeybek oyunları oynanmış, milli ve mahalli türküler söylenmiştir.³⁸⁴

1949 yılında 30 Ağustos Zafer Bayramı sebebiyle Halkevi salonunda bir marş yapmak üzere gelen Eskişehir takımı folklor ekibi tarafından bir konser verilmiştir. Kalabalık bir topluluğa verilen bu konserde Eskişehir'den gelen ekip, bir saz ekibinin de katılımıyla Eskişehir ve Halk Türkülerini grup halinde ve teker teker dinleyicilere sunmuşlardır. Böylece bu konser Bileciklilerin güzel bir gece geçirmesini sağlamıştır.³⁸⁵

2.3.3. Spor Şubesi ve Faaliyetleri

Bilecik Halkevi'nin açılış tarihi olan 24 Haziran 1932 tarihinde hizmete giren Spor Şubesi'nin mesai komitesi Başmuallim Faruk, Tahrirat kâtibi Sacit, Avukat kâtibi Hayri beylerdir.³⁸⁶ Spor şubesi komite reisi de Başmuallim Faruk Bey olmuştur.³⁸⁷

1933-1936 yılları arasında spor şubesinin yıllara göre üye sayıları Tablo 29'da verilmiştir.

³⁸¹ **Bozüyük Gazetesi**, 28 Şubat 1948, s. 1.

³⁸² **Bozüyük Gazetesi**, 26 Şubat 1949, s. 1.

³⁸³ **Bozüyük Gazetesi**, 25 Şubat 1950, s. 1.

³⁸⁴ **Bozüyük Gazetesi**, 25 Şubat 1950, s. 1.

³⁸⁵ **İleri Bilecik**, 3 Eylül 1949, s. 1

³⁸⁶ **Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi**, s. 7.

³⁸⁷ **Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi**, s. 8.

Tablo 29: 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Spor Şubesinin Üye Sayıları³⁸⁸

Yıllar	Üye Sayıları
1933	67
1934	14
1935	72
1936	85

Spor şubesinin faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1933 yılında futbol faaliyetleri için düzenlemeler yapılmıştır.³⁸⁹
- 1933 yılında Şube eski cirit oyunlarını da ihya ve teşvik etmiş ve avcılarını bir araya toplayarak kulüp tesis etmiş ve ayrıca av mevsiminin başlangıcında avcılar bayramını tertip etmiştir.³⁹⁰
- 23 Nisan 1935’de, okul öğrencileri ve sporcular arasında müsabakalar düzenlenmiş ve kazananlara teşvik amaçlı ödülleri verilmiştir. Spora karşı ilgili olan halk tarafından da spor kulüplerine maddi ve manevi yardımlar yapılmıştır.³⁹¹
- Yine 1935 tarihinde bir futbol maçı yapılmıştır.
- 1935 yılında 40 kişilik iki av gezisi yapılmıştır.³⁹²
- Halkevi tarafından bir av gezintisi düzenlenmiş 15 kişilik avcı kafilesi Karaköy’e girmiştir. (02.11.1935)³⁹³
- Yine 1935 yılında Halkevi tarafından tertip edilen av gezintisine bu kez 25 avcı katılmış ve Gölpazarı’na gidilmiştir.³⁹⁴
- 1936 yılında ise, şube il çevresi içinde spor faaliyetlerini teşvik etmiştir.³⁹⁵

³⁸⁸ 1933 F.R.H., s. 114-115; 1934 F.R.H., s. 156-157.; 1935 F.R.H., s.146-147; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s.15.

³⁸⁹ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 19.

³⁹⁰ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

³⁹¹ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 8.

³⁹² Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 24.

³⁹³ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.

³⁹⁴ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 17.

- 1936 yılında Bilecik Halkevi spor şubesi, gençliği atışa alıştırmak için hava tüfekleri ile bir atış poligonu açma niyetine girişmiştir.³⁹⁶
- Spor şubesi tarafından kulüpler arasında Halkevi kupası maçı organize edilmiştir.³⁹⁷
- 06.07.1947 tarihinde Bilecik Halkevi ve Bozüyük Halkevi spor kolu tarafından bir futbol maçı düzenlenmiştir. Bilecik'ten gelen gençlik kulübünün sporcuları başlarında jandarma üsteğmen Mehmet Bayata ile beraber Bozüyük'e gelmişlerdir. Saat 18:15'de gençlik kulübünün sporcuları yeşil siyah formalarıyla Bozüyük Halkevi sporcuları ile aynı takımda mücadele etmişlerdir. Futbol maçını Bozüyüklüler Bilecik'e karşı 3-2 galip olarak bitirmişlerdir.³⁹⁸

Spor şubesinin 1933-1936 yılları arasındaki üyelerinin mesleklere göre dağılımı Tablo 30'dan görülmektedir.

Tablo 30: 1933-1936 Yılı Bilecik Halkevi Spor Şubesinin Üyelerinin Mesleklere Göre Dağılımları³⁹⁹

Yıllar	Öğret men	Tercü man	İşçi	Çiftçi	Mesle k	Bay	Bayan	Topla m
1933	--	--	--	--	67	67	--	134
1934	2	--	--	--	12	14	--	28
1935	2	16	23	4	27	72	--	144
1936	2	16	23	17	27	85	--	170
Toplam	6	32	46	21	133	238	--	476

³⁹⁵ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 11.

³⁹⁶ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 11.

³⁹⁷ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 11.

³⁹⁸ Bozüyük Gazetesi, 12 Temmuz 1947, s. 1.

³⁹⁹ 1933 F.R.H., s. 114-115; 1934 F.R.H., s. 156-157; 1935 F.R.H., s.146-147; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s.15.

2.3.4. Temsil Şubesi ve Faaliyetleri

24 Haziran 1932 tarihinde faaliyete başlayan Temsil Şubesi'nin ilk idari komitesi icra memuru İbrahim, telgrafçı Latif, kunduracı Mehmet'tir. Komite reisi ise icra memuru İbrahim Bey olmuştur.⁴⁰⁰

1934 yılında komite, muallim Mansur Bey başkanlığında oluşturulmuş ve üyeleri ise Muallim Nebahat ve Nefise hanım olmuştur.⁴⁰¹ 1933-1936 yılları arasında temsil şubesine kayıtlı olan üye sayıları Tablo 31'de olduğu gibidir.

Tablo 31: 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Temsil Şubesinin Üye Sayıları⁴⁰²

Yıllar	Üye Sayıları
1933	30
1934	14
1935	71
1936	87

Temsil şubesinin çalışmalarından bazıları şunlardır:

- 1932 yılında ilk açılan şubelerden olan Bilecik Halkevi temsil şubesinin ilk çalışmaları olan ‘‘Bir gece faciası’’, ‘‘Beyaz kahraman’’ ve ‘‘Makasçı’’ isimli temsillerini başarıyla gerçekleştirmişlerdir.⁴⁰³
- 1933 yılında ise ‘Akın’ piyesini temsil etmişler ve yaz mevsiminde açtıkları yazlık sinemada halka parasız fenni filmler göstermişlerdir.⁴⁰⁴
- 1935 yılı içinde şube 15 müsamere vermiştir;⁴⁰⁵ Sönmeyen Ateş, Uyanış, Zafer için, Akın, Özyurt, Mavi Yıldırım, İstiklâl, Osman ve Hedef piyeslerini

⁴⁰⁰ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴⁰¹ BCA, 490.01.971.755.1.

⁴⁰² 1933 F.R.H., s. 86-87; 1934 F.R.H., s. 150-151; 1935 F.R.H., s. 138-139; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 15.

⁴⁰³ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴⁰⁴ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 19.

⁴⁰⁵ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 26.

oynamışlardır.⁴⁰⁶ Yerin Darlığından dolayı bu gösterilere 4274 yurttaş alınmıştır. Gösterilere halk çok ilgi göstermiştir.⁴⁰⁷

- 1936 yılının ilk altı ay çalışmasında 6 müsamere düzenlenmiştir. Bu müsamerelerde Kozan Oğlu, Sönen Ümit, Himmetin Oğlu piyesleri gösterilmiş ve bu gösterilere yerin dar olması nedeniyle 1800 kişi katılabilmektedir. Bu gösterilen piyeslerden Kozan Oğlu'nun halkı çok etkilediği bildirilmiştir.⁴⁰⁸
- 08.02.1935 tarihinde Bilecik ilk mektep müsamere salonunda sayımlar şerefine müsamere verilmiştir.⁴⁰⁹ Halkevi tarafından ara sıra verilmekte olan müsamereler, parasız olduğu için bilhassa kadınlar yoğun ilgi göstermiş, çocuklarıyla birlikte bu gösterilerde bulunmuşlardır. Bu gösterilere olan yoğun ilgiden dolayı halk aşırı kalabalık yüzünden buralarda sıkıntı yaşamıştır. Bu sıkıntıyı gidermek için Halkevi başkanı Şerif Doğu, verilen müsamerelerden halkın daha iyi faydalanması için her Halkevinde olduğu gibi müsamerelere mahsus olmak üzere davetiye niteliğinde kart bastırarak müsamerelerden birkaç gün önce halka dağıtılmıştır. Böylece yer bakımından sıkıntı çekilen bu salonda gürültünün önüne geçilmeye çalışılmıştır. Halkevi başkanı Şerif Doğu'nun bu konuda çok titiz ve ciddi davrandığı bildirilmiştir.⁴¹⁰
- 1935'te Halkevi salonunda sayımlar ve il genel kurulu üyesi seçimleri için ikinci seçmenler şerefine verilen çay ziyafetinin gecesinde de onların şereflerine temsil şubesi tarafından müsamere düzenlenmiştir. Bu etkinlikte 200 davetli bulunmuştur. (08.02.1935)⁴¹¹
- 23.02.1935 tarihinde yapılan Halkevlerinin açılışı yıldönümü münasebetiyle yapılan toplantı gününün gecesinde temsil şubesi tarafından bir müsamere düzenlenmiştir.⁴¹²

⁴⁰⁶ **Bilecik Halkevi Broşürü**, s. 5.

⁴⁰⁷ **Bilecik Halkevi Broşürü**, s. 5.

⁴⁰⁸ **Devrimin Sesi**, C.1, S.5, 1936, s. 11.

⁴⁰⁹ **BCA**, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴¹⁰ **BCA**, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴¹¹ **Bilecik Halkevi Broşürü**, s. 16.

⁴¹² **Bilecik Halkevi Broşürü**, s. 16.

- 23.04.1935 tarihinde ulusal egemenlik ve çocuk bayramı kutlanmış hazırlanan program için 1500 vatandaş ve mektep talebeleri toplanmıştır. O gününün akşamında da ilk mektep talebelerine hazırlattırılan müsamere halka sunulmuştur. Ayrıca müsamere masrafları da Halkevi tarafından karşılanmıştır.
- Cumhuriyet Bayramınının 12. yıldönümü sebebiyle parlak bir kutlama töreni düzenlenmiştir. Kutlamanın gecesinde de Halkevinin önünde köylü konuklar tarafından ulusal oyunlar düzenlenmiştir. Ayrıca günün şerefine temsil şubesi tarafından bir müsamere verilmiştir. (29.10.1935)⁴¹³
- 1935 senesinde Halkevi tarafından 500 kişilik bir müsamerenin yapılması için bir yer ayarlanmaya başlanmıştır.⁴¹⁴
- 25 Şubat 1941 tarihinde Büyük Türk Şairi Ali Şiir Nevai'nin Türk diline hizmetleri hakkında konferans verildiği günün akşamında Bilecik Halkevinin temsil kolu tarafından vatan temalı bir piyes olan 'Ana' piyesi başarılı bir şekilde halka sunulmuştur.⁴¹⁵
- Bilecik Halkevi'nde "Namık Kemal Gecesi" tertip edilmiş, Namık Kemal'in anıldığı gecede ortaokul öğrencileri tarafından şiirler okunduktan sonra, "Vatan Yahut Silistre" piyesinin birinci perdesi skeç şeklinde Bilecik halkına sunulmuştur.⁴¹⁶
- Ayrıca Bozüyük temsil kolu tarafından, Bilecik'in İnönü bucağında halkın isteği üzerine bir müsamere verilmiştir.⁴¹⁷
- 11 Ocak 1947 tarihinde Halkevi salonunda temsil kolu tarafından Hint şairlerinden Tagor'un mektubu adındaki eser oynanmış ve temsil halk tarafından çok beğenilmiştir. Çok beğenilen salonda Bilecik valisi de bulunmuştur. Temsil başlamadan önce temsil kolu başkanı Azmi Akengin, Bilecik halkına şu şekilde demeç vermiştir.

⁴¹³ **Bilecik Halkevi Broşürü**, s. 18.

⁴¹⁴ **Bilecik Halkevi Broşürü**, s. 18.

⁴¹⁵ **BCA**, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴¹⁶ Ortaokul öğrencilerinin bu şekildeki gösterileri çok beğenildiği için Bilecik halkı tarafından 'Tevfik Fikret' ve 'Mehmet Akif' geceleri de yapılması istenmiştir. **Bozüyük Gazetesi**, 27 Aralık 1947, s. 1.

⁴¹⁷ **Bozüyük Gazetesi**, 28 Şubat 1948, s. 1.

“Bundan bir müddet önce Reşat Tarcan’ın Halkevi başkanlığını kabul etmesiyle onun etrafında kurulan ve faaliyete geçen temsil kolu da, kendisinin kısa bir müddet çalıştıktan sonra, ayrılmak mecburiyetinde bırakılmasından müteessir bulunmaktadır...”

Bu akşam Hint şairlerinden Tagor’un mektubu adlı eserini temsil edeceğiz. Bunu istenildiği şekilde temsil etmemize imkân yoktur. Bundan dolayı kusurlarımızın hoş görülmesini bekleriz...”

Temsil kolu başkanı Azmi Akengin bu demeçten sonra eserin kısaca nasıl olduğunu anlatmış ve katılımcılara teşekkürlerini sunmuştur.

Reşat Tarcan’ın Halkevi başkanlığında, verilen bu temsil gösteri kolunun genç elemanları tarafından başarıyla sunulmuştur. Sahnenin dekor işleri de Azmi Akengin ve arkadaşlarının özenerek yaptığı çalışmalar sonunda başarılı bir şekilde yürütülmüştür.⁴¹⁸

Dışarıdan Bilecik’e gelip temsil şubesi adına gösterilerini sergileyen gruplara bakacak olursak;

- Bilecik Halkevi tarafından yayımlanan ‘Kurtuluş’ adlı iki perdelik piyes 1936 yılında yapılan çalışmalardan olup Devrimin Sesi dergisinde de Bilecik halkına sunulmaya çalışılmıştır.⁴¹⁹ Yine 1936 yılında ‘Geçmiş olsun’ adlı eser Halkevi’nin yayımladığı çocuklarımız için Ahlâki piyes adıyla anılan bir Halkevi faaliyeti olmuştur. Bilecik Halkevi yayınları bölümünde bu eserler hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmeye çalışılmıştır.⁴²⁰
- 1941 tarihinde Eyüp temsil kolu tarafından Bilecik Halkevi’nde ‘Belkıs’ ve ‘Hisse’ piyeslerinin oynandığı Bilecik Halkevi reisi Ali İpek tarafından bildirilmiştir. (13.08.1941)⁴²¹
- 5 Nisan 1947 tarihinde İnegöl Halkevi temsil kolu bandolarıyla birlikte temsil vermek üzere Bozüyük’e gelmişlerdir. Akşam saatlerinde sinema binasında verilecek olan müsamereye Bozüyüklüler ilgi göstermişlerdir. İstiklâl marşı ile müsamereye başlanmıştır. Yetkili kişi tarafından misafirperverliklerinden çok memnun kaldıklarını belirten bir konuşma yapılmıştır. Daha sonrasında

⁴¹⁸ İleri Bilecik Gazetesi, 11 Ocak 1947, s. 1.

⁴¹⁹ Devrimin Sesi, C.1, S.4, 1936, s. 16.

⁴²⁰ Geçmiş Olsun, Bilecik Halkevi, Basımevi, 1936, s.1

⁴²¹ BCA, 490.01.1021.930.4.

Cesaret Rekoru ve Akıl Taciri isimlerindeki komedilerini oynayan İnegöl Halkevi temsil koluna Bozüyük'lüler tebriklerini sunmuşlardır.⁴²²

- Ayrıca Kadıköy Halkevi temsil kolu Bilecik'te de 20 kişilik kafilesiyle iki temsil verdiği Bilecik Halkevi tarafından bildirilmiştir. (23.07.1947)⁴²³
- Öğretmenler derneğinin davetlisi olarak Kadıköy Halkevi temsil kolu 6 Kasım 1949 Pazar günü Bozüyük'e gelerek gece sinema binasında kalabalık bir seyirci kitlesi önünde 'Paydos' piyesini muvaffakiyetle temsil ettikleri bildirilmiştir.⁴²⁴

2.3.5. İçtimaî Yardım Şubesi ve Faaliyetleri

Bilecik Halkevi'nin açılış tarihi olan 24 Haziran 1932 tarihinde faaliyete başlayan İçtimaî Yardım Şubesinin ilk mesai komitesinde olan üyeleri Doktor Nefi, Doktor Muhlis, muallim Fütihat hanım olduğu ve komite reisinin de Doktor Nefi olduğu bilinmektedir.⁴²⁵

İçtimaî yardım şubesinin 1933-1936 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32: 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi İçtimaî Yardım Şubesinin Üye Sayıları⁴²⁶

Yıllar	Üye Sayıları
1933	3
1934	13
1935	29
1936	30

⁴²² 12.04.1947 Cumartesi günü ve gecesi ve pazartesi günü ve gecesi olmak üzere 3 temsil vermek üzere Eskişehir Halkevi temsil kolunun kasabalarına geleceği bilgisi Bozüyük gazetesinde halka bildirilmiştir. **Bozüyük gazetesi**, 8 Nisan 1947, s. 1.

⁴²³ **BCA**, 490.01.1021.930.4.

⁴²⁴ **Bozüyük gazetesi**, 12 Kasım 1949, s. 1.

⁴²⁵ **Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi**, s. 7-8.

⁴²⁶ **1933 F.R.H.**, s. 90; **1934 F.R.H.**, s. 162-163; **1935 F.R.H.**, s. 155; **Devrimin Sesi**, C.1, S.5, 1936, s. 15.

İçtimaî Yardım şubesinin çalışmaları aşağıdaki gibi olmuştur:

- 1932 yılında ilk komite reisi Doktor Nefi Bey tarafından bulaşıcı hastalıklar, verem, frengi, kumar hakkında konferanslar verilmiştir.⁴²⁷
- Yine 1932 yılında 30 Ağustos Zafer bayramında fakir 50 çocuk sünnet ettirilmiştir.⁴²⁸
- Haziran 1932'de açılan Halkevi polikliniğinde ilk iki ay içinde 124 hasta muayene ve tedavi ettirilmiş, bunlardan 39'una 240 gram kinin, 6 adet ökinin, verdirilmiş; diğer hastaların da reçeteleri yazdırılıp sağlıklarına kavuşmaları için çalışılmıştır.
- Kumarla mücadeleye önem veren içtimaî yardım şubesi tarafından 1933 yılında kumarın fenalıkları hakkında 4 konferans verilmiştir.⁴²⁹
- Her Halkevi çevresindekilere yardımı kendine bir borç bilmiş ve hayır cemiyetleri ile de iş birliği yaparak çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Halkın da çevresindekilere karşı sorumluluk vazifesini arttırmak için zaman zaman konferanslar tertip etmişlerdir.⁴³⁰

1935 yılında İçtimaî yardım şubesinin faaliyetleri şu şekilde olmuştur:

- Halkevlerinin yıldönümünde cezaevini ziyarete gidilmiş ve mahkûmlara sigara dağıtılıp, kendileriyle görüşülerek gönülleri alınmıştır.
- İlkokul öğrencisinden 9 çocuğa elbise, 10 çocuğa ayakkabı alınmış ve ayrıca 5 çocukta giydirilmek suretiyle yardım da bulunulmuştur.
- Ağır bir hastanın tedavi sebebiyle İstanbul'a gitmesi için yol masrafı ve malûl bir askerle ile fakir bir ortaokul öğrencisinin memleketlerine gitmeleri temin edilmiş, kimsesiz ve fakir birine de bir pantolon alınarak ayrıca yardım yapılmıştır. 2 fakir köylüye de maddi yardımda bulunulmuştur.

⁴²⁷ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴²⁸ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴²⁹ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 19.

⁴³⁰ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 85.

- Şube tarafından hazırlattırılan ‘Hayvanlarda Dalak Hastalığı’ adlı yayın kardeş evlere ve köylülere dağıtılmak böylece herkesin istifade edebilmesini sağlamak amacıyla bu eser yayın şubesine verilmiştir.⁴³¹
- 10.06.1935 tarihinde hava tehlikesine karşı üye yazmak maksadıyla Halkevine köy, muhtar ve parti başkanları davet edilerek Halkevi başkanı Şerif Doğu tarafından istikbal harpleri ve tayyare kurumuna yardım hakkında bir konferans verilmiştir. Bu toplantıya 150 köylü katılmıştır.⁴³²

Bilecik Halkevi içtimaî yardım şubesinin cezaevi ziyaretleri oradaki mahkûmlara moral olmuş ve bu durum için mahkûmlar duygularını şu şekilde ifade etmişlerdir:

Maddi ve manevi işledikleri suçlardan dolayı çevrelerinin onları ayrı tutuklarını, maddi ve manevi büyük ıstıraplar çekerken 4 kişilik bir heyet olan Halkevi mensuplarının güler yüzleriyle karşılaştıklarını dile getirmişlerdir.⁴³³ Ziyarete gelen Halkevi mensuplarının onlara yaşama dair ümitler verdiklerini söylemişler ve Halkevinin cezaevine götürdüğü hizmetleri şu şekilde belirtmişlerdir:

*“Halkevleri bizlere nur vermek için çalışıyor, hapishaneye muallim gönderdi. Çalıştırıyor, okutuyor. Gazeteler, mecmualar, kitaplar gönderdi. Bizde burada ufacak bir kütüphane yapmaya çalışıyoruz. Cemiyetten uzaklaştırılmış olan bizlere şefkatli ellerini, temiz ve yüksek duygularını sunarak kalplerimize teselli veren halk fırkasına ve fırkamızın hükümetine ve Halkevimize bütün kalbi sevinçlerimiz ile, milli duygularımızla teşekkürlerimizi sunar, fırkamıza uzun ömürler dilerken tuttuğu her işte muvaffak olmasını en derin ve saf temennilerimizle dileriz”.*⁴³⁴

1936 yılı içtimaî yardım şubesi faaliyetleri kayıtlarda şöyle sıralanmıştır:

- 1- 23 Nisan Çocuk Bayramı münasebetiyle şube komitesi tarafından gösterilen ilgi neticesinde, halk tarafından yapılan yardımla birlikte 13 çocuğa elbise giydirilmiş ve ayrıca 51 çocuğa ayakkabı ve çorap verilmiştir.
- 2- Evin polikliniğine başvuran 107 hasta muayene edilmiş ve bunlardan 35 fakir hastanın da ilaçları ücretsiz olarak verilmiştir.

⁴³¹ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 11.

⁴³² Bilecik Halkevi Broşürü, s. 17.

⁴³³ BCA, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴³⁴ BCA, 490. 01. 827. 268. 2.

3- 5 kimsesiz vatandaşa para yardımında bulunulmuş, 1 fakire elbise alınmış, 2 mektep talebesinden birine para yardımı yapılarak memleketine gönderilmiş, diğerinin ise pansiyon ücretine yardımda bulunulmuştur.

4- 23 Nisan'da yapılan çocuk balosunda çocuklara hediyeler dağıtılmıştır.⁴³⁵

1941 yılında ise, içtimaî yardım şubesi Bilecik'te Pazarcık nahiye merkezinin Doğanlar mahallesinde, babaları askerde bulunan mahalleli asker çocuklarıyla, ailelerine kahraman babalarının yokluğunu belli etmemek ve neşeli bir bayram geçirmelerini sağlamak için çocuklara ve ailelere bayramlık elbise, ayakkabı, ... verilen ve giydirilen çocukların fotoğrafları babalarına gönderilmiştir.⁴³⁶

2.3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ve Faaliyetleri

Bilecik Halkevi'nin ilk açılan şubelerinden olan bu şube komite reisi Maarif müdürü Hamdi Bey başkanlığında açılmıştır. Mesai komitesine seçilenler ise; Ahmet Sami Bey ve muallim Emine hanım olduğu bilinmektedir.⁴³⁷

Halk dershaneleri ve kurslar şubesi çalışmaları şu şekildedir:

- Açılışlarından itibaren çalışma programlarını ve bütçelerini belirleyen komiteler hemen faaliyete geçmiştir. Bu şube ilk olarak yabancı dillerden Fransızca ve Almanca dershaneleri açmıştır.⁴³⁸
- 1933 yılında ise yine Fransızca ve Almanca kursları açılmıştır. Ayrıca, okuma odalarında halkın seviyesinin yükselmesi için çalışılmıştır.⁴³⁹

1935 yılında Halk dershaneleri ve kurslar şubesinin faaliyetleri:

1. İlk altı ay çalışması olarak bir dikiş kursu açılmış, kursa 23 kişi katılmıştır.
2. İki kur üzerine bir Fransızca kursu açılmış, 20 kişi katılmıştır.
3. Cezaevinde bir dershane açılmış, dershaneye katılan kişi sayısı 70'dir. Bu dershaneye gelen cezalılara 150 defter ve 50 kalem dağıtılmıştır. Bu kurs ve dershaneler cezaevinde yapılan tamirat ve okulların açılması nedeniyle öğretmenlerin buralardan ayrılmaları sonucunda kapatılmıştır.

⁴³⁵ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

⁴³⁶ BCA, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴³⁷ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 7-8.

⁴³⁸ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴³⁹ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 19.

4. 1935 yılının ikinci altı ayı içinde 4 hafta devam eden ve 140 parti ocak başkanı ve muhtarlarının katıldığı bir kurs açılmış, bu kursta Halkevi başkanı Şerif Doğu tarafından partinin tarihçe, yeni tüzük ve programını anlatan 8 konferans verilmiştir.⁴⁴⁰

5. Bu yılda açılan dersaneler için yapılan toplantı sayısı 5, toplantılara gelen üye sayısı ise 253 olmuştur.⁴⁴¹

1936 yılından itibaren halk dersaneleri ve kurslar şubesi çalışmaları şunlardır:

- 1936 yılında merkeze bağlı 22 köyde 45 gün devam eden 22 halk dersaneleri açılmış, açılan bu dersanelere 889 köylü katılmıştır. Dersanelerde hesap, yurt bilgisi ve okuma öğretilmiştir. Ayrıca Bilecik Halkevinde biçki, dikiş ve nakış kursları açılarak genç kızların yetişmesi sağlanmıştır.⁴⁴² Dersanelerde ve kurslarda yapılan sınavların evrakları şube tarafından incelenmiştir. Bu dersanelerde okuyan talebelerin defter, kitap, kalem ve dersanelerde yakılan gaz yağları şube tarafından temin edilmiştir.⁴⁴³
- 1940 yılında kışın uzun gecelerinden istifade edebilmek amacıyla bir dil kursu açılmış ve haftada üç gün Fransızca dersi verilmesi düşünülmüştür. Ancak 1941 yılından itibaren faaliyete geçirilmesi planlanmıştır.⁴⁴⁴
- 1941 senesinde CHP genel sekreteri tarafından, Bozüyük Halkevine kurslarını çeşitlendirmesi, özellikle Türkçe okuyup yazma bilmeyenlere Türkçe dersi verilmesi, imkân olduğunda ise köylerde de bu kursları açması talep edilmiştir.⁴⁴⁵
- 1947 senesinde ortaokula devam eden öğrencilerden matematik ve dil derslerinden geri kalmış, evinde çalışma imkânı bulamayan çocuklara 3 Mart 1947 Pazartesi günü başlamak ve iki buçuk ay devam etmek üzere bir yetiştirme ve çalıştırma kursu açılmıştır.⁴⁴⁶

⁴⁴⁰ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 11.

⁴⁴¹ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 19.

⁴⁴² 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 101.

⁴⁴³ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

⁴⁴⁴ BCA, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴⁴⁵ BCA, 490. 01. 827. 268. 2.

⁴⁴⁶ Bozüyük Gazetesi, 1 Mart 1947, s.1.

- Yine 1947 senesinde ortaokula kayıtlı ve devamlı öğrencilerden olup Fransızcadan bütünlemeye kalanlara Halkevi salonunda yetiştirici Fransızca dersleri kursu açılmıştır. Kurslar 07.07.1947 tarihinden itibaren başlamıştır.⁴⁴⁷
- 25 Haziran 1949 tarihli gazetede Halkevinde bütünlemeye kalan öğrencileri yetiştirmek gayesiyle Halkevi dil, tarih ve edebiyat komitesi tarafından Matematik, Fransızca ve muhtemel olarak Fizik, Kimya kursları açılacağı bilgisi duyurulmuştur.⁴⁴⁸

Halk dershaneleri ve kurslar şubesinin 1933-1936 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 33: 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin Üye Sayıları⁴⁴⁹

Yıllar	Üye Sayıları
1933	31
1934	23
1935	13
1936	13

Bilecik Halkevi'nin yaptığı çalışmalardan biri de Ümmiliğe (okuma yazma bilmeyenler) karşı yaptığı seferberlik olmuştur. Ümmileri okutma ve yazdırma işinde Halkevi salonlarında, şehir dershanelerinde, köy adalarında ve ulus okuma evlerinde, her konuda çaba gösteren Halkevleri olmuştur. Bilecik Halkevi de bu seferberlikte mücadele eden Halkevlerinden olduğu ifade edilmiştir.⁴⁵⁰

⁴⁴⁷ **Bozüyük Gazetesi**, 12 Temmuz 1947, s.1.

⁴⁴⁸ **Bozüyük Gazetesi**, 12 Haziran 1949, s.1.

⁴⁴⁹ **1933 F.R.H.**, s. 111; **1934 F.R.H.**, s. 168-169; **1935 F.R.H.**, s. 163; **Devrimin Sesi**, C.1, S.5, 1936, s. 15.

⁴⁵⁰ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 96-97.

2.3.7. Köycülük Şubesi ve Faaliyetleri

Bilecik Halkevi Köycülük Şubesi ilk açılan şubeler arasındadır. Komite reisi encümen azasından Ali Vehbi Bey üyeleri ise Avukat Hakkı ve fidanlık müdürü Şaban Bey olmuştur.⁴⁵¹

Köycülük şubesinin 1933-1936 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34: 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Köycülük Şubesinin Üye Sayıları⁴⁵²

Yıllar	Üye Sayıları
1933	78
1934	60
1935	38
1936	70

Köycülük şubesinin çalışmalarının bazıları şu şekildedir:

- Şube ilk faaliyete başladığı yıl olan 1932’de, şimdiye kadar ihmal edilen bayrağa hürmet ve saygıyı yeniden canlandırmış ve köylerde her Cuma ve milli bayramlarda köy meydanlarında merasimle bayrak asma usulünü başlatmıştır. Ayrıca köylüye yarayacak olan her türlü gazete ve mecmuaları dağıtmıştır.⁴⁵³
- 1933 yılı faaliyeti olarak yine Cuma günleri köylerde bayrak çekme âdetinin kökleşmesi için çalışıldığı görülmektedir.⁴⁵⁴

1935 yılı faaliyetleri hususunda şu bilgilere ulaşılmıştır:

1. Şube tarafından açılan köycüler bürosuna 105 vatandaş başvurmuş ve köylülerin istekleri kâğıtlara yazılarak işleri takip edilmiştir. Ayrıca birçok yurttaş büro tarafından kanuni yollar gözetilerek işleri kolaylaştırmaya çalışılmıştır.

⁴⁵¹ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 7-8.

⁴⁵² 1933 F.R.H., s. 98-99; 1934 F.R.H., s. 180-181; 1935 F.R.H., s. 178-179; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 15.

⁴⁵³ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴⁵⁴ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 19.

2. Dört tane genel köy gezintisi yapılmış ve bu köy gezintilerinde, gezilere katılan doktorlar tarafından hasta olan köylüler muayene edilmiştir. Ziraat memurları tarafından da halka tarım hakkında öğütler verilmiştir.
3. Eski şube başkanı Şahap Ege tarafından 25 köy dolaşmış köylünün tarım ve sağlıkları ile ilgilenilmiştir.⁴⁵⁵ Bu köy gezilerine 155 üye katılmıştır.⁴⁵⁶
4. Yenice köylüleri ile Değirmenciler arasında çıkan köyün su işi takip edilmiş ve kanuni yollardan köylünün menfaati aranmıştır.
5. Tarım bakımından lüzumlu görülen Vezirhan-Bayırköy arasındaki yol teşvikle yaptırılmıştır.
6. Yeniköy'e pancar dairesinden 300 lira avans temin edilerek içme suları köye getirilmiştir.
7. 70 köye Atatürk ve İsmet İnönü'nün resimleriyle parti bayrağı hediye edilmiştir.
8. Şube tarafından hazırlattırılan 'Bağcılık Hakkında Faideli Bilgiler' ve 'Meyvecilik İş Kılavuzu' adlı kitaplar bastırılmak ve Halkevleriyle köylerimize dağıtılmak üzere yayın şubesine verilmiştir.
9. Bilecik gazetesine tarım hakkında yazılan yazılarla yardım edilmiştir.⁴⁵⁷

1936 yılı köycülük şubesi faaliyetleri ise şu şekilde belirtilmiştir:

- Köylülerin bir istekleri olduğunda, onu yerine getirebilmek için açılan köycüler bürosuna 76 vatandaş başvurmuş ve bunların dilekçeleri yazılarak işleri takip edilmiştir. Onlara kanuni olan yollar gösterilmeye çalışılmıştır. 10 fakir vatandaşında dilekçe pulları büro tarafından temin edilmiştir.⁴⁵⁸
- Küplü, Bektemir Şükranıye, Kızıldamlar, Yeniköy, Kurtköy, İlyas Bey, Küntceğiz, Çavuşköy, Alpagut, Abadiye, Karaağaç, Abbaslık, Selöz, Gülümbe, Bayırköy, Hırtılar, Beğce, Cumalı, Çukurvıran, Vezirhan, Deresakarı köylerinde muhtar ve öğretmenlerin nezaretleri altında 22 okuma

⁴⁵⁵ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 14.

⁴⁵⁶ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 26.

⁴⁵⁷ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 14.

⁴⁵⁸ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

odası açılmış ve yayın şubesinden temin edilen kitap ve mecmualar bu odalara gönderilmiştir.⁴⁵⁹

- Şube tarafından ‘Pamukçuluk İş Kılavuzu’ adında bir kitap hazırlattırılmış, bu kitaptan halkın istifade etmesi için basılmak üzere yayın şubesine verilmiştir.⁴⁶⁰
- Bilecik Halkevi dergisi olan ‘Devrimin Sesi’ ve ‘Bilecik gazetesine’ yardımlar yapılmıştır.⁴⁶¹
- Merkeze bağlı köy muhtarları ve parti başkanlarının bayrak hakkındaki bilgilerini arttırmak için bir davet düzenlenmiş, davete 108 köy muhtarı ve parti ocak başkanı gelmiş ve Halkevi başkanı Şerif Doğu tarafından ‘Ulusal Bayrak ve Parti Bayrağı’ hakkında bir konferans verilmiştir. (20.04.1936)⁴⁶²
- Mahsulâtı ardiyeden alınan % 1 hava kurumu hissesini her vilayette olduğu gibi Bilecik’te de % 2’ye çıkarılmasını sağlamak için bir toplantı yapılmış ve bu toplantıya köy muhtarları çağırılarak Halkevi başkanı Şerif Doğu tarafından bu hususun önemini anlatmak için bir konferans verilmiştir. 120 muhtar ve ihtiyar heyeti üyesi bu toplantıda bulunmuş ve mahsulâtı ardiyenin hava kurumu hissesi % 2 olarak verilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁶³

2.3.8. Kütüphane ve Yayın Şubesi ve Faaliyetleri

Kütüphane ve yayın şubesi Bilecik Halkevi’nin il açılan şubelerindedir. 24 Haziran 1932 tarihinde açıldığında komitesi şöyleydi; komite reisi Avukat İbrahim, müteahhit Ziya Bey ve Otuzbir Ahmet Bey’dir.⁴⁶⁴

Bu şubenin 1933-1936 yılları arasındaki üye sayıları Tablo 35’de görülmektedir.

⁴⁵⁹ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

⁴⁶⁰ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

⁴⁶¹ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

⁴⁶² Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 14.

⁴⁶³ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 14.

⁴⁶⁴ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 7-8.

Tablo 35: 1933-1936 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesinin Üye Sayıları⁴⁶⁵

Yıllar	Üye Sayıları
1933	20
1934	1
1935	12
1936	12

Kütüphane ve yayıncılık şubesi faaliyetleri şu şekildedir:

- Şube faaliyete başladığında, Halkevi'nin esas ilkesi olan Ülkü'ye bir an evvel ulaşmak için yayın vasıtasına olan ihtiyaç önemsenmiş ve vilayet matbaası Halkevi adına kiralanmıştır. Resmi Bilecik gazetesi de devren alınmıştır. Ağustos 1933 tarihinden itibaren de matbaa ve Bilecik gazetesi kütüphane ve ayın şubesi tarafından idare edilmiştir.⁴⁶⁶
- Türk ocağından alınan kitaplar, satın alınan kitaplar ve bağış vasıtasıyla sahip olunan kitaplar toplanarak kütüphane zenginleştirilmiştir.⁴⁶⁷
- Şube kütüphanesini halka açık bulundurmaktadır.⁴⁶⁸

Kütüphane ve yayın şubesinin 1935 yılındaki faaliyetleri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Bilecik cezaevinde bir kütüphane açılmış, bu kütüphaneye eldeki fazla kitaplar bağışlanmış, ayrıca bu kütüphaneye Bilecik gazetesi ve bazı günlük gazeteler gönderilerek, cezalıların bunlardan yararlanmasına çalışılmıştır.
2. Cumhuriyet Halk Parti'sinin dördüncü büyük kurultayında Atatürk'ün verdiği söylev çoğaltılarak 270 adet köylere ve 70 adet halka dağıtılmıştır.⁴⁶⁹ Atatürk'ün bu söylev'inde Halkevleri çalışmaları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bayanlar, baylar;

⁴⁶⁵ 1933 F.R.H., s. 94-95; 1934 F.R.H., s. 174-175; 1935 F.R.H., s.170-171; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 15.

⁴⁶⁶ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴⁶⁷ Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi, s. 8.

⁴⁶⁸ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 19.

⁴⁶⁹ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 13.

Geçen kurultayın parti örgütüne vermiş olduğu çalışma yöntemi çok faydalı ve verimli olmuştur. Parti üyeleri prensiplerimizi anlatmakta, yaymakta ve bütün yurttaşların sevgilerini, güvenlerini kazanmakta, kendilerinden beklendiği gibi hareket etmişlerdir. Parti seçimlerinin canlı ve özenli bir tarzda oluşu, siyasal hayatımızda önemli bir ilerleyiştir.

*Partimizin, Halkevleriyle bütün yurttaşlara kucağını açması vatanda sosyal ve kültürel bir devrim yaptı...”*⁴⁷⁰

M. Kemal Atatürk'ün bu sözlerinden Halkevleri prensiplerinin halka yayılmak istenmesi prensibi güdümlenerek, kütüphane ve yayın şubesi tarafından halka sunulmuştur.

3. Dil, tarih ve edebiyat şubesinin 'Ulusum ve Ülküm' ve 'Geceler' köycüler şubesinin 'Bağcılık Hakkında Fadeli Bilgiler' ve 'Meyvecilik İş Kılavuzu', sosyal yardım şubesinin 'Hayvanlarda Dalak Hastalığı' adlarındaki yayınları Halkevi'nin basımevinde bastırılarak kardeş Halkevlerine ve Bilecik'teki köylere dağıtılmıştır.⁴⁷¹

4. Teşvik amacıyla Necmi Güney'e kütüphaneye 40 cilt kitap hediye ettirilmiş ve 400 kitap ciltlendirilmiştir.⁴⁷² Bilecik Halkevi'nin 700 kitabını 2200 yurttaş okumaya gelmiş ve bu kaynaklardan istifade etmiştir.⁴⁷³

5. Kütüphanede yeniden düzenleme yapılmıştır.

6. Halkevi salonundan halkın sık sık ziyaret ettiği Uray parkına bir hoparlör verilmek suretiyle radyodan halkın istifade etmesi için çalışılmıştır.⁴⁷⁴

Kütüphane ve yayın şubesinin 1936 yılındaki faaliyetleri şu şekildedir:

1. Köycüler tarafından açılan okuma odalarına 408 kitap ve mecmua verilmiştir.
2. Köycüler şubesinin hazırladığı 'Pamukçuluk İş Kılavuzu', dil, tarih ve edebiyat şubesinin hazırladığı 'Geçmiş Olsun' mektep piyesini, başkanlığın hazırladığı 1935 broşürünün 500'er sayısı basılarak Bilecik'in köylere ve kardeş Halkevlerine dağıtılmıştır.

⁴⁷⁰ CHP Dördüncü Büyük Kurultayında Genel Başkan Kemal Atatürk'ün Söylevi, Ankara, 1935, s. 11.

⁴⁷¹ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 13.

⁴⁷² Bilecik Halkevi Broşürü, s. 13.

⁴⁷³ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 103.

⁴⁷⁴ Bilecik Halkevi Broşürü, s. 13.

3. İl çevresinde parti örgütleri için yeterli olacak miktarda üye kayıt defterleri hazırlanarak partiye hediye edilmiştir.
4. Devrimin Sesi dergisi muntazam çıkarılmaya devam etmiştir.
5. Kitap okumak için 886 kişi kütüphaneye başvurmuş ve 3000 kişi de köy okuma odalarındaki kütüphanelerden istifade etmiştir.
6. Halkın aydınlatılması için radyo'dan da yararlanılmıştır.⁴⁷⁵

Ayrıca 18.01.1936 tarihinde 22 köy öğretmeni ve kültür direktörlerinin de katılımıyla bir toplantı yapılmış katılan öğretmenlerin köylerinde Halkevi tarafından birer kütüphane ve dersane açılması, metinleri Halkevi Başkanlığı tarafından hazırlanacak konferansların öğretmenler tarafından verilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁷⁶

Halkevlerinin açılmasından bir yıl sonra Cumhuriyet'in 10. yılında 29 Halkevi çalışma ve başarıları konusunda yapıtlar yayınlamışlardır. Bu Halkevleri arasında yer alan Bilecik Halkevi 6 yayın yaparak çalışmalarını aktarmıştır.⁴⁷⁷

1933-1935 yılları arasında kütüphane ve yayın şubesinde bulunan kitap sayısı ve bu kitaplardan yararlanan kişi sayıları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36: 1933-1935 Yılları Arasında Bilecik Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesindeki Kitaplar ve Onlardan Yararlananların Sayıları⁴⁷⁸

Yıllar	Kitap Sayıları	Okuyan Sayısı
1933	600	--
1934	430	250
1935	700	220

⁴⁷⁵ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 12.

⁴⁷⁶ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 13.

⁴⁷⁷ Cumhuriyetin 10. yılında yayın yaparak çalışmalarını anlatan 5 ve daha çok yayın yapmış olan Halkevleri Ankara: 7; Aydın: 10, Balıkesir: 7, Bilecik: 6, Gaziantep: 12, Bursa: 6, İstanbul: 7, Konya: 5; Muğla:5 olarak ifade edilmiştir; İnan, a.g.e., s. 892.

⁴⁷⁸ 1933 F.R.H., s. 121; 1934 F.R.H., s. 193; 1935 F.R.H., s.199; Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 15.

2.4. Halkevlerinin Kapatılması ve Bilecik Halkevi

Halkevleri 1932-1950 yılları arasında bağımsız bir tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olmamıştır. Tek parti döneminde bu özellik sorun teşkil etmemiştir. Ancak tüm yurdu kapsayan bir kuruluş niteliği kazandıktan ve çok partili döneme geçtikten sonra sorun olmaya başlamıştır.⁴⁷⁹ CHP ile Halkevleri arasında yakın bir ilişki olmuştur.

Demokrat partinin iktidara gelmesinden sonra, Halkevleri faaliyetlerini yavaşlatmak ve bir süre sonrada durdurmak zorunda kalmıştır.⁴⁸⁰ Halkevlerinin CHP'ye bağımlı bir statüde olması çok partili dönemde kapatılmasına neden olmuştur.⁴⁸¹

Çok partili döneme geçildikten sonra Halkevlerinde oluşmaya başlayan problemler şu şekildedir:

Başka bir siyasi partinin iktidara gelme olasılığını düşünen büyük bir kesimin Halkevlerinden uzaklaşmaya başlaması⁴⁸² ve bu dönemde maddi kaynakların yetersiz kalmasıdır. Çok partili dönemde CHP'nin devletin ve yerel yönetimlerin bütçesinden Halkevlerine para tahsil etmesi kolay olmamış, muhalefetin baskısıyla birlikte Halkevleri ve Halkodaları sayısındaki artış mali kaynakları olumsuz etkilemiştir.⁴⁸³ Mali kaynaklar yetersiz olunca Halkevi dergileri de çıkamamış, köy gezileri yapılamamış, sosyal yardım çalışmaları sürdürülemez duruma gelmiştir.⁴⁸⁴

1944-1955 yıllarında CHP ile Demokrat parti arasında pek çok kanun ve hukuk savaşı olmuştur. CHP genel idare kurulu DP'nin Halkevlerine karşı çıkarmak istediği kanun tasarıları ve kararnamelemleri uzun bir liste yaparak yayınlamıştır.⁴⁸⁵

DP ise Halkevleri ve Halkodalarına ayrılan bütçelerin nasıl kullanıldığını tespit etmek için incelemeler başlatmış, elde edilen paraların usulsüz olarak harcandığını

⁴⁷⁹ **Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri**, s. 20.

⁴⁸⁰ Kara, **a.g.e.**, s. 129.

⁴⁸¹ Kara, **a.g.e.**, s. 139.

⁴⁸² Cemalettin Ünlü, 'Halkevleri Ne Zaman Kapandı', **Halkevleri Dergisi**, S. 88, Ankara, 1974, s. 12.

⁴⁸³ Şimşek, **a.g.e.**, s. 205-206.

⁴⁸⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s. 235.

⁴⁸⁵ Şimşek, **a.g.e.**, s. 207.

iddia etmiştir.⁴⁸⁶ CHP’de Halkevlerinin durumunun ne olacağı konusu görüşülmüş bir karara varılmaya çalışılmıştır.⁴⁸⁷

1947’de yapılan yedinci CHP kongresinde Halkevlerine yeni bir statü hazırlamak için özel bir komisyon kurulmuştur. Halkevleri için düşünülen statü biçimleri ‘Şirket’, ‘Dernek’, veya ‘Tesis’ olmuştur. Ancak bütün çalışmalara rağmen hiçbir somut gelişmeye varılamamıştır.⁴⁸⁸

Halkevlerine aktarılan paraların tüm halktan toplanan vergilerden kesildiğini öne süren DP üyeleri, bu kuruluşlarda CHP kadar kendilerinin de yararlanabilmeleri gerektiğini savunmuşlardır. DP üyeleri CHP’liler gibi kongrelerini ve toplantılarını Halkevlerinde yapmak istediklerini bildirmişlerdir.⁴⁸⁹

14 Mayıs 1950 tarihinde DP, iktidar olduktan altı ay sonra Tekirdağ milletvekili Şevket Mocan ve 53 arkadaşıyla birlikte TBMM’ye bir önerge vermiştir. Bu önergede “‘Maksist siyasi doktrin’in esası tahakkümdür, yani diktatörlüktür” denmiştir.⁴⁹⁰ Daha sonra yönetici kadro yasa önergeleriyle Halkevlerini tümüyle ortadan kaldıramayacağını anlayınca Mocan ve 53 arkadaşı Halkevlerini tamamen ortadan kaldıracak bir yasa hazırlamıştır.⁴⁹¹

2 Haziran 1950 tarihli İleri Bilecik gazetesinde ‘Halkevleri Milli Eğitim Bakanlığına Bağlanıyor’ başlığıyla Halkevlerinin akıbetinin nasıl olacağı hakkında bilgi verilmiştir. Bu yazıda CHP tarafından idare edilen Halkevlerinin bundan sonra takip edeceği çalışma sisteminin ne olacağını merakla beklendiğini, Halkevlerinin Milli Eğitim Bakanlığına bağlanacağı ve birer kültür müessesesi olarak idare edileceği duyumunu aldıklarını belirtilmiştir. Ancak 1950 yılında hala Halkevleri binalarının çoğunda CHP’nin ocak, bucak ve ilçe teşkilatlarının yerleşmiş olduğunu ve bunların Halkevlerinden çıkmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Halkevleri Milli Eğitim Bakanlığına devredildikten sonra, Halkevlerinin başkanları ve idare kurulu üyelerinin milli eğitim mensuplarından seçileceğini, ancak idare memuru, hademe gibi işçilerin maaş alabilmeleri için bütçeden ayrı bir bölüm açılması gerektiğini bildirmişlerdir.

⁴⁸⁶ Şimşek, a.g.e., s. 208.

⁴⁸⁷ Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1936-14 Mayıs 1950)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999, s. 91.

⁴⁸⁸ Şimşek, a.g.e., s. 208-209.

⁴⁸⁹ Şimşek, a.g.e., s. 205-205.

⁴⁹⁰ Ölçen, a.g.e., s. 26.

⁴⁹¹ Şimşek, a.g.e., s. 205.

Bir kısım Halk partililer Halkevlerinin kendi malları olduklarını ileri sürerek Halkevlerinin devredilmesi kanununa karşı çıkmışlardır.⁴⁹²

6 Ağustos 1951 günü CHP'nin 109'uncu toplantısında CHP genel başkanı İsmet İnönü, bu yasa önermesine karşı çıkış niteliğindeki şu konuşmayı yapmıştır:

*“Kanun teklifinin, Halkevlerini fiile ilga etmesi, memleketi yirmi seneden beri ona hizmet eden büyük bir içtimaî kültür müessesinden mahrum bırakacaktır. Halkevleri bu memleketin büyük bir ihtiyacına cevap veriyordu. Vatandaşları ayırıcı değil birleştirici bir kültür birliği içinde yetiştiriyordu. Toplanma yeri, mütevazi bir kütüphane ile ve her türlü içtimaî hizmetleriyle güzel bir sanatlar terbiyesi için bir merkez oluyordu. Yetişen sanatkârların, Halkevlerinde okuma yazma öğrenenlerin ve türlü kollarda kültürlerini arttıranların sayısı hesapsızdır. Toplu hayata, yüz yıllardır alışmamış cemiyetimiz için kadın ve erkek, konferans, konser ve aile toplantılarına imkân vermiştir. Hususiyetler inkılâp esaslarını anlatmak ve korumak işini Halkevleri başlıca vazife edinmiştir. Halkevlerinin lağvı yersiz, haksız bir yıkımdır...”*⁴⁹³

diyerek halk evlerinin Türk toplumunda yeri ve önemi hakkında konuşan İsmet İnönü Halkevlerine karşı olan bu yasa önermesini tamamen yanlış bulmuştur.

DP meclis grubu Halkevleri ve CHP aleyhine hazırlanacak bir yasa tasarısını meclisten geçirmeye oy birliğiyle karar vermiştir. Bu tasarıyı hazırlayan DP Manisa milletvekili Refik İnce ve arkadaşları olmuştur. Bu tasarıda kamu kuruluşları ve derneklerin tüzel kişiliklerinin ve derneklerin mal varlıklarının siyasi partilere bağışlanması yasaklanmıştır. Kapatılan kamu kuruluşları ve derneklerden gelen malların iade edilmesi şart koşulmuştur. 8 Ağustos 1951 tarihli bu tasarı 5830 sayılı yasa adında meclisten geçirilerek uygulamaya konulmuştur. Böylece 19 yıllık bir çalışma hayatı olan Halkevleri kapatılmıştır.⁴⁹⁴

Bilecik Halkevi'nin de diğer Halkevleri gibi 1951 yılında bu yasa ile çalışma hayatına son verilmiştir. 28 Aralık 1951 tarihli İleri Bilecik gazetesinde Bilecik Halkevi binasının bir şekilde kullanılması gerektiğinin düşünüldüğü ve nihayetinde Milli Eğitim Müdürlüğüne devredilmesine karar verildiği bilgisinin alındığı ifade edilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan diğer bilgilere göre Halkevi binasında

⁴⁹² İleri Bilecik, 2 Haziran 1950, s. 1.

⁴⁹³ Ölçen, a.g.e., s. 27.

⁴⁹⁴ Şimşek, a.g.e., s. 212-213.

Halkevi olarak kullanılan üst kısmın akşam kız sanat okuluna verileceği, buranın daha sonra enstitü haline getirilmesi için çalışılacağı, Halkevinin altındaki kahve ve gazino olarak kullanılan kısmında öğretmenler derneğine verileceği, yanındaki odaların ise kültür ve gençlik spor teşkilatları için temin edileceği bildirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığının bu binada kız sanat enstitüsü derslerine başlayacağı da Mili Eğitim Müdürünün Ankara ile temasları neticesinde öğrenildiği ifade edilmiştir. Antre, salon ve sahne teşkilatının da olduğu gibi muhafaza edileceği, bu kısmın memleketin içtimaî kültürel ve diğer topluluk ihtiyaçların da kullanılması için korunacağı belirtilmiştir.⁴⁹⁵

⁴⁹⁵ İleri Bilecik, 28 Aralık 1951, s. 1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLECİK HALKEVİ NEŞRİYATI

3.1. Süreli Yayınlar

Bilecik Halkevi 1936 yılında aylık olarak ‘‘Devrimin Sesi’’ isimli dergiyi çıkarmış olup bu dergi toplamda altı sayı kadar çıkarılmıştır. Ayrıca, ‘‘Bilecik Gazetesi’’ Halkevi tarafından çıkarılmıştır. Bilecik Gazetesi ile ilgili dokümanlara ulaşılammıştır. Devrimin Sesi dergisiyle ilgili bazı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.1.1. Bilecik Halkevi Dergisi ‘‘Devrimin Sesi’’

Halkevi dergileri yayımlandıkları yerde basının eksikliğini gidermeye çalışmışlar ve tek parti döneminde parti ile işbirliği yaparak yayınlarını sürdürmüşlerdir.⁴⁹⁶

Devrimin Sesi 1936 yılında yayınlanan ve 6 ay gibi kısa bir süre yayın hayatı olan Bilecik Halkevi’nin Dergisidir. İlk sayısı 23 Şubat 1936 tarihinde çıkan derginin, son sayısı ise Temmuz 1936 tarihlidir. 6 sayı yayınlanan derginin ilk üç sayısında ‘Ayda Bir Çıkar Sosyal Kültürel ve Siyasal Dergidir’ ibaresi yer almıştır. 4. sayıdan itibaren ise ‘Ayda Bir Çıkan Bilecik Halkevi Dergisidir’ ibaresi yer almıştır. Üçüncü hamur kâğıdında başlayan dergide sadece kapak sayfasında fotoğraf ve altı ok işareti bulunmaktadır. Derginin sayfa sayıları ise; ilk sayısı 12 sayfa diğer sayıları 16 sayfa olmuştur.

Bilecik Halkevi yayını olan dergi Halkevi basımevinde basılmıştır. Dergi incelendiğinde ilk sayıdan itibaren Ali Murtaza’nın hem derginin yazı işlerini fiilen idare ettiği ve hem de derginin oluşmasında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

⁴⁹⁶ Nurettin Güz, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1951)**, Kariyer Matbaacılık, Ankara, 1995, s. 5.

Devrimin Sesi dergisinin 1. sayfasında derginin yayınlanma amacı ‘Devrimin Sesi Niye Çıkıyor’ başlığıyla Ali Murtaza tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

Yıllardan beri padişahların emri altında olan Türklerin birçok defa ihtilâllar yaptığı ancak başarılı olamadığı belirtilmiş ve şöyle devam edilmiştir:

“Ulus kafasında ‘‘egemenlik ulusundur’’ fikri kalbinde ‘‘Türkiye paylaşılabilir’’ duygusu, tarihinde de ‘‘Türk istiklalsiz yaşayamaz’’ düsturu vardı. Ulusal hareketin başında da tarihin hiçbir kurtarıcısına benzemeyen, yepyeni, orijinal bir kurtarıcı, bir ‘‘Atatürk’’ vardı, yurt ve ulus kurtuldu. Büyük kurtarıcı yüzyılların işini bir iki yılda yaptı... Artık kurtaran kurtarmakla kalmadı, kurtulan ulusunu yükseltti daha da yükseltecek! Nasıl Türk Ulusu için ucunda esir olmak ve yıkılmak yoksa yapılan Türk devrimini içinde durmak yoktur. Bu yüksek Türk devrimini bütün yetişen nesle aktarmak ve duyurmak ödevi okulların ise, yetişmiş yurttaşlarımıza da ülkümüzü anlatmak, kültürlerini yükseltmek ödevi de Halkevlerinin en büyük bir ödevidir. Halkevleri 1932 yılında açılmıştır. Bilecik Halkevi de 1932’de açılmıştır. 23 Şubat bu yüksek ülküler uğrunda çalışan Halkevlerinin açılışının yıldönümüdür. Bu sevinçli ve kıymetli günde çıkmaya başlayan dergimiz, bu ülkü uğrunda çalışmayı büyük bir ödev biliyor.’’⁴⁹⁷

Ayrıca derginin beşinci sayısında Bilecik Halkevinin 1936 yılı altı aylık çalışması tek tek şubeler belirtilerek anlatılmış⁴⁹⁸ ve şubelerin 1936 üyeleri hakkında bilgi verilmiştir.⁴⁹⁹ Bilecik Halkevi tarafından çıkarılan ‘‘Devrimin Sesi’’ dergisinin sayılara göre içeriği Ek 16’ da verilmiştir.

3.2. Kitaplar

Bilecik Halkevi’nin yayınları olan ‘‘Bilecik Tarih ve Coğrafya Etüdü’’, ‘‘Ulusum ve Ülküm’’, ‘‘Celâl Sahir Erozan Hayatı ve Eserleri’’, ‘‘Geceler’’ ve ‘‘Mehmet Emin Yurdakul Hayatı ve Eserleri’’ isimli bu eserler Halkevinin yaptığı önemli çalışmalardandır.

⁴⁹⁷ Devrimin Sesi, C.1, S.1, 1936, s. 1-2.

⁴⁹⁸ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 11-12.

⁴⁹⁹ Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936, s. 15.

3.2.1. Bilecik Tarih ve Coğrafya Etüdü

Bilecik Halkevi yayını olan eser 1937 yılında Necmi Güney tarafından hazırlanmıştır. Bu eser için Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin dört cilt tarihi, Hammer tarihi, Aşıkpaşa tarihi, Osmanlı tarihi, Türk tarihi... gibi birçok eserin incelendiği belirtilmiştir.⁵⁰⁰ Yazar çalışmanın giriş kısmında nasıl bu esere başladığı anlatmış, eksikleri çok olsa da bu çalışmayı kaleme alarak memleket vazifelerinden birini yapmaya çalıştığını ifade etmiştir.

Anadolu'nun ilk sakinlerinin Türkler olduğunu ifade eden yazar Sümerler, Akatlar, Etiler, Lidyalılar, Firikler gibi kavimlerin sadece birer isim değişmesi olduğunu ve değişenin sadece idare eden kişiler olduğunu belirtmiştir. Bu eserde ise yalnızca Bitinya çerçevesi içinde Belekoma'nın (Bilecik'te) tarihinin araştırıldığını ifade etmiştir.⁵⁰¹ Ayrıca yazar Bilecik'in tarihi ile ilgili, Devrimin Sesi dergisinde Bilecik'te Türkler⁵⁰² ve Bilecik'in Kuruluşu⁵⁰³ ile ilgili yazılar yazmış ve Bilecik Tarih, Coğrafya Etüdü başlığıyla bu eserin ilk sayfaları dergide yayımlanmıştır.⁵⁰⁴

3.2.2. Ulusum ve Ülküm

M. Tefik Gerçek tarafından 1935 yılında Bilecik Halkevi Dil Tarih ve Edebiyat şubesi tarafından yayınlanmıştır. Üç kısımdan oluşan eserde; birinci kısımda yer alan konular Ülküm ve Ulusum, Atatürk, İsmet İnönü ve Devrim Yolcularıdır, ikinci kısımdaki konular Ölüm, Vardı, Serenat, Pişmanlık, Ayrılık ve Çağırmadır ve üçüncü kısım ise bir Seyyahın çam dibinde bulduğu defterden alınan parçalar yazılmıştır. Birinci kısımda yer alan Atatürk'e hitaben yazılan parça 18.12.1934 Bilecik tarihli ve şu şekildedir:

“Dilimin Özünü, Irkımın Atasına Verdik...

Dilimin özünde Altayların soğuk kaynaklarındaki güzel sesleri, Karakurum yaylasının serin rüzgârları yüzümüzü okşuyor...

⁵⁰⁰ Necmi Güney, **Bilecik Tarih ve Coğrafya Etüdü**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1937, s. 4.

⁵⁰¹ Güney, **a.g.e.**, s. 5.

⁵⁰² **Devrimin Sesi**, C.1, S.1, 1936, s. 10-11.

⁵⁰³ **Devrimin Sesi**, C.1, S.2, 1936, s. 10.

⁵⁰⁴ **Devrimin Sesi**, C.1, S.5, 1936, s. 4.; **Devrimin Sesi**, C.1, S.6, 1936, s. 4.

Irkımızın atasına verdiğimiz ad'ta yüzlerce yıl hasret çektiğimiz çiçeklerin kokusunu duymaktayız...”

diye devam etmektedir.

3.2.3. Celâl Sahir Erozan Hayatı ve Eserleri

Ali Murtaza Gürkaynak ve Hüsamettin Şemsi Ege tarafından 1936 yılında Bilecik Halkevi yayını olan eser 1883-1835 yılları arasında yaşamış olan büyük ozan ve Türkçü Celâl Sahir Erozan'ın hayatını ve eserlerini konu edinmiştir.

Eserin önsözünde ozanın bize edebi yolumuzu gösterenlerden biri olduğunu ve Türklüğe bir edebiyat meydana getirmek için çalıştığı ifade edilmiştir. Eserin ilk sayfalarında Erozan'ın hayatı ve edebiyatçı kimliği anlatılmıştır. Diğer sayfalarda Cunun, Yeis, Buhran, Bir İhtimal, Büyük ve Hakiki Aşka, Gönülden Baş Başa... gibi farklı tarihlerdeki şiirlerine yer verilmiştir. Erozan'ın nesillerinden de birkaç konuya yer veren çalışmada; Ölüm Düşünceleri, Buhran... gibi yazılar ele alınmıştır. Son olarak da Abdülhak Hamit Tarhan, Falih Rıfkı Atay, Yusuf Ziya, Abdülhak Şinasi... gibi büyük yazarların Celâl Sahir hakkındaki düşünceleri aktarılmıştır.

3.2.4. Geceler

Necmi Güney'in yazdığı eser 1935 yılında Bilecik Halkevi dil, tarih ve edebiyat şubesi tarafından kardeş Halkevlerine ve köylere dağıtılmak için yayınlanmış bir eserdir.

3.2.5. Mehmet Emin Yurdakul Hayatı ve Eserleri

Ali Murtaza Gürkaynak tarafından 1937 yılında yazılan eserde büyük şair Mehmet Emin Yurdakul'un hayatı, eserleri ve sanatından bahsedilmiştir. Yazar bu eseri yazmadaki amacının şaire duyduğu saygı ve sevgiden ileri geldiğini ifade etmiştir. Eserin İçeriğinde, “Mehmet Emin niçin eski edebiyattan ayrıldı?” ve

“Mehmet Emin’in şiirleri” ele alınmış ve ayrıca “Mehmet Emin Yurdakul”un yazdığı “Halk Hükümeti: Cumhuriyet” başlıklı yazı ele alınmıştır.⁵⁰⁵

3.3. Broşürler

Bilecik Halkevi çalışmalarından olan “Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi”, “Bilecik Halkevi 1935 Broşürü”, “Hayvanlarda Dalak Hastalığı”, “Bağcılık Hakkında Faideli Bilgiler” ve “Pamuk Yetiştirme Kılavuzu” adlı Broşürler Bilecik Halkevi çalışmaları hakkında bilgi veren önemli kaynaklardır.

3.3.1. Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi

24 Haziran 1933 yılında yayınlanan eserin yazarı belli değildir. 24 Haziran 1932’de açılan Bilecik Halkevi’nin birinci yıldönümü nedeniyle yayınlanan eser, Bilecik Halkevinin açılışı ve kurulduğu ilk dönem faaliyetleri hakkında önemli bilgiler içermektedir. Ayrıca Bilecik Halkevinin ilk idare heyeti hakkında da bilgi veren bu eserin ilk sayfasında ‘Gazinin Gençliğe Söyledikleri’ başlığıyla Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi verilmiştir. Daha sonra ise; Bilecik Halkevinin açılma merasiminde CHF Reisi Ali Şevket Bey’in söylevi aktarılmıştır.⁵⁰⁶ Son olarak da Bilecik Halkevi’nin ilk açılan şubeleri ve bunların komitelerine seçilenlerle, Halkevi şube çalışmaları anlatılmıştır.⁵⁰⁷

3.3.2. Bilecik Halkevi 1935 Broşürü

1936 yılında Bilecik Halkevi tarafından yayınlanan broşür Halkevinin 1935 yılı faaliyetlerinin aktarılması açısından önemli bir kaynaktır. Broşürün ilk sayfalarında İlbay A. R. Oskay, parti il yönetim kurulu başkanı Gümüşhane milletvekili A. Ş. Öndersev, Halkevi başkanı Şerif Doğu, Halkevinin 1932-1933 yılı başkanı Yahya Güven, 1934 yılı başkanı Abdullah Olcay’ın fotoğraflarına yer

⁵⁰⁵ Ali Murtaza Gürkaynak, **Mehmet Emin Yurdakul Hayatı ve Eserleri**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1937, s. 5.

⁵⁰⁶ **Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi**, s. 3-4

⁵⁰⁷ **Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi**, s. 7-8

verilmiştir. Bilecik'in tarihçesine de yer verilen eser fotoğraflarla zenginleştirilmiştir.⁵⁰⁸

3.3.3. Hayvanlarda Dalak Hastalığı

Osman Özkut tarafından kaleme alınan eser Bilecik Halkevi içtimaî yardım şubesi tarafından 1935 yılında yayınlanmıştır. Bu esere “Yurttaş” elindeki hayvanları ölümden kurtarmak ve sonucunda çok para kazanmak istersen bu küçük kitabı dikkatle oku diye hitap edilerek başlanılmıştır.⁵⁰⁹ Bu hastalığı genelde herkesin bildiği, en çok hastalığa tutulan hayvanların ise koyun, keçi, sığır, beygir ve deve gibi ot yiyen hayvanlar olduğu ifade edilmiştir.⁵¹⁰ Hayvanlar bu hastalığa nasıl yakalanır ve hastalık durumunda neler yapılması gerekir konusunda halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

3.3.4. Bağcılık Hakkında Faideli Bilgiler

Z. Hilmi Yüksel tarafından 1935 yılında yazılmıştır. Bilecik Halkevi köycüler şubesi tarafından yayınlanan bu eserde amaç; halkı bilinçlendirmek olmuştur. Bilecik'te bağcılığın yeri, Bilecik tarih ve coğrafya etüdü adlı eserde şu şekilde geçmektedir:

“İşgalden evvel bağcılık Bilecik, Söğüt, Sakarya vadisinde çok büyük bir ehemmiyet almıştı. Tepelerin her tarafı yeşil asma ile süslenmiş Sakarya vadisi ve Söğüt'ün üzümleri piyasaya çok mikyasta sürülmüştü. Bilecik'in şimal ve cenup sırtlarındaki bağlar ilerlemeye yüz tutmuştur...”

Bu eserde daha sonrasında ise işgal zamanında bakımsızlık yüzünden bütün asmaların zarar gördüğünü işgalden sonra ise Bilecikliğin iki şeye önem verdiklerini, bunlardan birinin kasabanın imarı, diğerininse bağcılık olduğu ifade edilmiştir. Zamanla bağcılığın ilerleme gösterdiğini ve artık halkın bağlara bakma usulünü öğrendiği belirtilmiştir.⁵¹¹

⁵⁰⁸ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, s. 1-4.

⁵⁰⁹ Osman Özkut, Hayvanlarda Dalak Hastalığı, Bilecik Halkevi Basımevi, 1935, s. 3.

⁵¹⁰ Özkut, a.g.e., s. 5-6.

⁵¹¹ Güney, a.g.e., s. 81.

Bağcılık hakkında faydeli bilgiler adlı çalışmada yukarıdaki eserde belirtildiği gibi Bilecik'te önemli bir yere sahip olan bağcılık ile ilgili, Bilecik halkının faydalanması adına köycüler şubesi tarafından oluşturulmuş bir eserdir.

Bu eserin içeriği ise şu şekildedir:

- Bağcılık hakkında faydeli bilgiler
- Bağın faidesi nedir?
- Eski bağcılık ile yeni bağcılık arasındaki fark
- Bağcılığa nasıl başlanır ve ne yapılır
- Bağların aşılınması
- Bağların tımarı, yaz budamaları, asmalara verilen şekil
- Bağ hastalıkları, bağ düşmanları kurtlar ve böcekler.⁵¹²

3.3.5. Pamuk Yetiştirme Kılavuzu

1936 yılında Zühti Okutman tarafından yazılan eser Bilecik Halkevi köycüler şubesi tarafından yayınlanmıştır. Köycüler şubesi bu eserle halkı pamuk yetiştirme konusunda bilgilendirmeyi amaçlanmıştır.

3.4. Piyesler

Bilecik Halkevinin çıkarmış olduğu ‘‘Kurtuluş’’ ve ‘‘Geçmiş olsun’’ isimli piyesler Bilecik halkının sosyal yaşamına katkı sağlamıştır.

3.4.1. Kurtuluş

Kurtuluş iki perdelik ulusal piyes başlıklı eser Bilecik Halkevi tarafından 1936 yılında yayınlanan Hüsamettin Şemsi'nin eseridir. Piyeste; Zeynep, Mehmet Ağa, Ahmet, Fatma, Üç Zaptiye, Hamit Onbaşı, Mecit, Cemal, Beş Düşman Neferi, Yüzbaşı Nuri Bey, Emirber, Mehmet Yılmazların, Ali Ağa, adındaki kişiler arasında

⁵¹² Z. Hilmi Yüksel, **Bağcılık Hakkında Faydeli Bilgiler**, Bilecik Halkevi Matbaası, Bilecik, 1935, s. 4.

geçen olaylar anlatılmaktadır. Eser köy odasında geçen konuşmalarla başlanmaktadır.⁵¹³

3.4.2. Geçmiş Olsun

Çocuklarımız için III. Bölüm ahlaki piyes başlıklı eser Bilecik Halkevi'nin 1936 yılında yayınladığı eserlerden biridir. Servet Hilmi İnce tarafından kaleme alınan eserde adı geçen kişiler; Hikmet (11 yaşında zeki bir kız), Muammer (8 yaşında Hikmetin kardeşi), Serfinaz (16 yaşında ablaları), Muzaffer (Anneleri) ve Zeki (doktor) olmuştur.⁵¹⁴

⁵¹³ Hüsamettin Şemsi, **Kurtuluş**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1936, s. 4.

⁵¹⁴ **Geçmiş Olsun**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1936, s. 3.

SONUÇ

Yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyet'inde milli ve çağdaş bir devlet kurmak amaçlanmıştır. Ancak 1923-1930 yılları arasında gösterilen büyük çabalar birçok siyasi ve dini direnmelerle karşılaşmıştır. Nitekim 1930'lu yıllarda yaşanan bir takım siyasi iktisadi sosyal olaylardan, Atatürk İlke ve İnkılaplarının geniş halk kitleleri arasında tam olarak benimsenmediği anlaşılmış ve Türk Ocakları konusu gündeme gelmiştir. Türk Ocaklarının gündeme gelmesine neden olan olaylar 1929 Dünya ekonomik buhranı Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Menemen Olayı olmuştur. Yaşanılan bu gelişmeler sonucunda Mustafa Kemal Atatürk, yurdun ilçelerine bucak ve köylerine kadar girip, halkla kaynaşacak, devletin yaptığı yenilikleri anlatacak yeni bir kuruluşun varlığına ihtiyaç olduğuna karar vermiştir. 1931 yılında basında çıkan haberlerde Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet Halk Fırkasının il ve ilçelerde Halkevleri kuracağı, halkın ilgisini çekmek için Halkevlerinde sinema, kitaplık, konferans salonları bulunacağı bütün bunların gerçekleşmesi için Mustafa Kemal Atatürk'ün ilgililere direktifler verdiği belirtilmiştir. Bu açıklamalardan kısa bir süre sonra ise 20 Mart 1931'de Ocakların kapatılacağı gayri resmi olarak açıklanmıştır. 10 Nisan 1931 Cumartesi günü Türk Ocaklarının Ankara'daki genel merkez binasında toplanılmış ve başta CHP genel sekreteri Recep Peker olmak üzere toplanılan kurultayda Türk Ocaklarının kapatılması ve mal varlığının CHP'ye devredilmesi kararı alınmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk devrim atılımlarını yürütme, gerçekleştirme yönünden yararlanmak istediği halkevlerini, halkın eğitilmesi ve yaşam düzeylerinin yükseltilmesi görevini üstlenecek bir kurum olarak 19 Şubat 1932'de 14 yerde birden açmıştır. Halkevleri, halkın eğitilmesi ve kurulduğu yerde sosyo-kültürel yaşamın zenginleştirilmesi açısından önemli bir misyon üstlenmiştir. Tek parti döneminde açılan halkevleriyle, partinin prensiplerini halka yaymak, Atatürk ilke ve inkılâplarını halka benimsetmek, aydın ile halk arasındaki kaynaşmayı sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda açılan halkevlerinden biri olan Bilecik Halkevinin açılışı 19 Şubat 1932 tarihine yetişmemiş 24 Haziran 1932 yılında dokuz şube kollarından yedi tanesini açarak çalışma faaliyetlerine başlamıştır. Bilecik Halkevinin 24 Haziran 1932 yılında açılan şubeleri, dil, tarih ve edebiyat şubesi, spor şubesi, temsil şubesi, sosyal yardım şubesi, kütüphane ve yayın şubesi, köycülük şubesi ve halk

dershaneleri ve kurslar şubesidir. Bilecik halkevi şube faaliyetlerine bakıldığında; yapılan çalışmalarla Bilecik halkının birçok yeniliklerle karşılaştığı, halkevinin köylü-şehirli arasında dayanışma ruhunun geliştirdiği ve halkın gelişimine önemli katkılar sağladığı görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

ARŞİVLER

CUMHURİYET ARŞİVİ

BCA, 490.01.827.268.1

BCA, 490. 01.827.268.2

BCA, 490.01.847.353.3

BCA, 490.01.934.628.1

BCA, 490.01.971.755.1

BCA, 490.01.1007.888.2

BCA, 490.01.1021.930.4

BCA, 490.01.1170.1100.1

BCA, 490.01.1241.131.2

RESMİ YAYINLAR

CHP Dördüncü Büyük Kurultayında Genel Başkan Kemal Atatürk'ün Söylevi, Ankara, 1935.

CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1932.

CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Ankara, 1940.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1932.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934.

CHP Halkodaları Talimatnamesi, Ankara, 1945.

CHP Halkevleri Öğreneği, Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1938, s. 9.

CHP Halkevleri 1940, Ulusal Matbaa, Ankara, t.y.

CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları, Ankara, 1943.

CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, Ankara, 1945.

CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942.

CHP XVI. Yıl Dönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1948.

CHP 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1950.

CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1946.

Halkevlerinin Doğuşu (19 Şubat 1932), Güneş Matbaacılık, Ankara, 1971.

Halkevlerinin 1933 senesi Faaliyet Hulasaları, Ülkünün Küçük Kitapları: 3, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934.

Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Hulasaları, Ülkünün Küçük Kitapları: 5, Ulus Basımevi, 1935.

Halkevlerinin 1935 senesi Faaliyet Hulasaları, Ülkünün Küçük Kitapları: 7, Ulus Basımevi, 1936.

1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1944.

103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? (Halkevleri 1932-1935), (1936).

SÜRELİ YAYINLAR

Bozüyük Gazetesi

Bozüyük Gazetesi, 27 Aralık 1947

Bozüyük Gazetesi, 28 Şubat 1948

Bozüyük Gazetesi, 15 Mayıs 1948

Bozüyük Gazetesi, 29 Şubat 1949

Bozüyük Gazetesi, 12 Kasım 1949

Bozüyük Gazetesi, Ocak 1950

Bozüyük Gazetesi, 25 Şubat 1950

Bozüyük Gazetesi, 26 Şubat 1949

Bozüyük Gazetesi, 28 Şubat 1948

Bozüyük Gazetesi, 12 Temmuz 1947

Bozüyük Gazetesi, 27 Aralık 1947

Bozüyük Gazetesi, 28 Şubat 1948

Bozüyük Gazetesi, 8 Nisan 1947

Bozüyük Gazetesi, 12 Kasım 1949

Bozüyük Gazetesi, 1 Mart 1947

Bozüyük Gazetesi, 12 Temmuz 1947

Bozüyük Gazetesi, 12 Haziran 1949

Cumhuriyet

Cumhuriyet, 20 Şubat 1937

Devrimin Sesi Dergisi

Devrimin Sesi, C.1, S.1, 1936

Devrimin Sesi, C.1, S.2, 1936

Devrimin Sesi, C.1, S.4, 1936

Devrimin Sesi, C.1, S.5, 1936

Devrimin Sesi, C.1, S.6, 1936

İleri Bilecik Gazetesi

İleri Bilecik Gazetesi, 12 Aralık 1946

İleri Bilecik Gazetesi, 6 Ocak 1947

İleri Bilecik Gazetesi, 2 Eylül 1949

İleri Bilecik Gazetesi, 16 Aralık 1947

İleri Bilecik Gazetesi, 3 Eylül 1949.

İleri Bilecik Gazetesi, 11 Ocak 1947

İleri Bilecik Gazetesi, 2 Haziran 1950

İleri Bilecik Gazetesi, 28 Aralık 1951

Hâkimiyeti Milliye

Hâkimiyeti Milliye, 19 Şubat 1932.

Milliyet

Milliyet, 19 Şubat 1932.

Ülkü Halkevleri Dergisi

Ülkü, C. 1, Sayı 1, Şubat 1933

KİTAPLAR

AKYÜZ, Kenan, **Tük Ocakları**, TTK Basımevi, Ankara, 1986.

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı, **Halkın evi**, Ankara, 1950.

ÇEÇEN, Anıl, **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990.

ERGÜN, Mustafa, **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1997.

GÜNEY, Necmi, **Bilecik Tarih ve Coğrafya Etüdü**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1937.

GÜRKAYNAK, Ali Murtaza, **Mehmet Emin Yurdakul Hayatı ve Eserleri**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1937.

GÜZ, Nurettin, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1951)**, Kariyer Matbaacılık, Ankara, 1995.

KARA, Adem, **Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951)**, Ankara, 2006.

KARAER, İbrahim, **Türk Ocakları (1912-1931)**, Türk Yurdu Neşriyatı, Ankara, 1992.

ÖLÇEN, Ali Nejat, **Halkevlerinin Yok Edilişi, Halk Evleri Genel Merkezi Yayınları**, Ankara, 1988.

ÖZACUN, Orhan, **CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951**, Mart 2001.

ÖZHAN, Mevlüt I. **Uluslararası, Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, T.C. Kültür Bakanlığı (6-7 Ekim 2000), Ankara, 2001.

ÖZKURT, Osman, **Hayvanlarda Dalak Hastalığı**, Bilecik Halkevi Basımevi, 1935.

SARINAY, Yusuf, **Türk Milliyetçiliğinin Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931**, İstanbul, 1994.

ŞEMSİ, Hüsamettin, **Kurtuluş**, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1936.

ŞİMŞEK, Sefa, **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, İstanbul, 2002.

TOKSOY, Nurcan, **Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**, Orion Yayınevi, Ankara, 2007.

TURAN, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1936-14 Mayıs 1950)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

ULUSKAN, Seda B., **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, AAM Yay., Ankara, 2010.

ÜSTEL, Füsun, **İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)**, İstanbul, 1997.

YÜKSEL, Z. Hilmi, **Bağcılık Hakkında Faideli Bilgiler**, Bilecik Halkevi Matbaası, Bilecik, 1935.

ZEYREK, Şerafettin, **Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006.

Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri

1937 Yıldönümü Broşürü, s. 7.

Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik, 1936.

Geçmiş Olsun, Bilecik Halkevi, Basımevi, 1936.

Kuruluşunun 32.Yıl Dönümünde Halkevleri, Haz: **Halim Baki Kunter**, Ankara, 1964.

Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri (1932-1951-1963), İstanbul, 1963.

Konuşmalar, Musiki Terbiyesine Dair

Onuncu Cumhuriyet Bayramında Bilecik Halkevi

Söylevler 1932-1942.

MAKALELER

ARIKAN, Zeki, ‘Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel Milletçe İleriliği’, **Atatürk Yolu**, C.6.S.23, 1999.

GEDİKOĞLU, Şevket, ‘Halkevlerinde köycülük ve Eğitimi’, **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974.

İĞDEMİR, Uluğ, ‘Halkevleri ve Halkodaları’, **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974.

KARAÇAM, Nazif, ‘‘Halk Aydını Açısından Halkevleri ve Ulusal Halk Çalışması Sorunu’’, **Halkevleri Dergisi**, S. 42, Ankara, 1970.

KANSU, Nafi, ‘‘Halkevlerimiz’’, **Ülkü**, S. 69, Ankara, 1938.

KAPLAN, Kadri, ‘Halkevleri’, **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974.

MUGULKOÇ, Ziya G., ‘Halkevlerinin Gelişme Dönemi’, **Atatürk ve Halkevleri**, Ankara, 1974.

ÜNAL, Murat ‘Cumhuriyet döneminde halkın eğitiminde halk kütüphanelerinin yeri ve tarihi gelişimi’, **Akdeniz Üni., Sos. Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi**, Antalya, 1995.

ÜNLÜ, Cemalettin, ‘Halkevleri Ne Zaman Kapandı’, **Halkevleri Dergisi**, S. 88, Ankara, 1974.

EKLER

EK 1. Kadıköy Halkevi Temsil Kolunun Bilecik Halkevini Ziyareti ile İlgili Yazışma⁵¹⁵

C. H. P. Halkevi Temsil Kolunun Bilecik Halkevini Ziyareti ile İlgili Yazışma

Bilecik
19/ Temmuz / 947

C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİ
T. 23. 7. 1947 EKI
No. 70095

Sayı 29 DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
C.H.P. Genel sekreterliğine
Ankara

2321

Kadıköy halkevi temsil kolunun (20) kişilik kafile ile şehrimize gelip iki temsil vermesi konusunda adı geçen halkevile anlaşmış bulunuyoruz. Yalnız, misafirlerimizin tarafımızdan sağlanacak masraflarını azaltmak düşüncesile kafiye iki gece orta okulda yatarmaya ihtiyaç vardır.

20 kişinin iki gece orta okulumuzda yatırılması için gereken izin milli eğitim bakanlığından alınmasına ve durumun orta okul müdürlüğüne bildirilmesine sağlamanızı üstün saygılarımla arz ederim.

Halkevi başkanı

VIII
23. VII. 1947
Yazın Hâlinde:
24. VII. - 1947

9

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1021 - Dosya No: 930 - Sıra No: 4

⁵¹⁵ BCA, 490.01.1021.930.4.

EK 3. Bilecik Halkevinin Spor Çalışmalarına Ait Fotoğraflar⁵¹⁷

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

⁵¹⁷ BCA, 490.01.1070.1100.1.

EK 4. Bilecik Halkevinin Güzel Sanatlar Őbesinin Bir Etkinliğine Ait FotoĐraf⁵¹⁸

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

⁵¹⁸ BCA, 490.01.1070.1100.1.

EK 5. Ulus ve Bozüyük Gazete Talepleriyle İlgili Yazışmalar⁵¹⁹

C. H. P. DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
 CUMHURİYET ARŞİVİ
 622

Bilecik : 22/8/940

C. H. P. Genel Sekreterliği	
45015	26 Ağustos 1940
Eki:	

C . H . P . Genel sekreterliğine

A N K A R A

Fışa İplendi

Nahiye idare heyeti reisliklerine gönderilmekte olan (Ulus) gazeteleri bir müddetdenberi gelmemekte olduğu kaza reisliklerinde alınan yazılardan anlaşılmiş olduğundan bundansonrada gazetenin nahiye-lerde gönderilmesine emir ve m'saade ouyurulmasını saygılarımla arz eylerim .

C . H . P .

Vilâyet idare heyeti reisi

Abdullah olcay
 Abdullah olcay

*Nahiyelerin vaziyeti tesbit
 edilmiş, Yollanacak
 Dosyasına*

M.

Y. D.

490	01			1241	131	21
-----	----	--	--	------	-----	----

26

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C.H.P. Genel sekreterliği

C.H.P. ARŞİVİ	
-2 XI 1950	EKI
4629	

Ankara

4. 11. 1950 Söğüt merkez ilçesine bağlı bulunan Düzdağ köyünün Ulus gazeteleri şimdiye kadar Söğüt postahanesi vasıtasıyla köyümüze ulaştırılmak-
taydı. Fakat: yolların geniş gelişe imkansızlığı ve merkezin köyümüze
uzak oluğu dolayısıyla gazeteler köyümüze zamanında gelmemekte ve hatta
kayıp bile olmaktadır. Onun için köyümüze gelecek Ulus gazetelerinin
Bozüyük postahanesi vasıtasıyla köyümüze yollanmasının temini için üstün
saygılarımla rica ederim. 31/10/1950.

C.H.P. Düzdağ
Halk odası başkanı

Necip Elmas

Adres değiştirildi
A.2 Dosyasına

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1241 - Dosya No: 101 - Sıra No: 2

C.H.P.
BOZÜYÜK
Kasa İdare Hy. Birliği
Sayı 153

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

31/10/1950

Bozüyük

C.H.P. Genel sekreterliği

C.H.P. ARŞİVİ	
23 X 1950	EKI
4453	

Ankara

13. 11. 1950 Pazarcık ve İnönü C.H.P. teşkilâtına bağlı ~~bu~~ halkoçalarına
gönderilen Ulus gazeteleri Bozüyük postahanesine geldiği ve buradan
tekrar Pazarcık ve İnönü postahanelerine gönderildiği öğrenilmiştir.
Pazarcık ve İnönü'ne postahane oluğundan doğrudan İnönü'ne bağlı
halkoçaları gazetelerinin İnönü postahanesine Pazarcık bucağına bağlı
halkoçalarımıza gazetelerinin de Pazarcık postahanesine gönderilmesini
teminini saygı ile rica ederim.

C.H.P.
ilçe idare kurulu başk.

Hüseyin Kötes

Adresler
Değiştirildi
Dosyasına

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1241 - Dosya No: 101 - Sıra No: 2

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

24/VIII/1949

C , H. P. G. Sekreterliğine

ANKA RA

C. H. P. ARŞİVİ
27. 8. 1949 EKI
100415

1352

Köyüme ga zete temini için Ma lca mınıza yazmış olduğum mektubun
ceva bını aldığımdan fazlasıyla memnunum ,

Köyümde halkodası mevcut değil vaziyette , fakat ben bu teşebbüse
köy gençlerini kahve köşelerinden kurtarmak için bir okuma odası açmak
sizlerinde delaletinizle Ulus gazetesi ve Pattiniz neşriyatlarından fay-
dalanmış olursak gençleri bazı fena itiyatlardan kurtarmış oluruz, Selam-
larımı sunar hürmetle ellerinizden öperim.

Adres. Memiş Arıcan

Katlıç köyü okulu Başöğretmeni

m. Arıcan

Sücut
Bilecik

IX
27. VIII 1949

Halkevlm. Sürüm Şefliğine

Suruıldm - 29. VIII - 1949

J. P. Arıcan yazmış 29.8.1949

Burada Halkodamız
yoktur.
Dosyasına

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Bektemir Köyü
12- XII-948

Çok sayın başkanı !

C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİ	
T. 15. 12. 1948	ERİ
Mo. 50540	

Köyümüz 600 nüfuslu olup erazimiz dar olduğundan
zişlikle geçiniyoruz.

Bütün köy halkımız C. H. partisine candan bağlıdır.
ve beş gıne kadar hiç bir parti köyümüzde teşkilât
kuramamıştır.

Vilâyet dahilinde C. H. partisine bağlı yefâne
köy bizim köydür.

Gençlerimizde okuma hevesi canlandığından
partimizin durumundan ve dünya haberlerinden haberdar
olmak için (ulus) gazetesinin köyümüze armağan
olarak gönderilmesini rica ediyorlar.

Arzumuz isâf edildiği takdirde minnettar
kalacağımıza arz eder, Derin sevgi ve saygılarımızı
sunarız.

adres

Kıplı bucağı Bektemir Köyü
C. H. parti başkanı

Bilecik istasyon

Bektemir köyü
C. H. P. başkanı
Mustafa İfildik
M. İfildik

IX

11110

15

EK 6. Bozüyük Halkevi Bina Durumu Bildiren Rapor⁵²⁰

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Sayfa : 2

I — BINA DURUMU

A — Bina partiye ait ise:	
1 — Tapusu var mıdır?	Vardır.
2 — Yapılış veya satın alınma tarihi.	1936 yılında Belediyeden (500) liraya satın alınmıştır.
3 — Sigortalı olup olmadığı.	Değildir.
4 — Binanın işgal ettiği yerin ölçüsü.	230 M2
5 — Bahçe ile birlikte arsa ölçüsü.	1062 M2
6 — Kirada olan kısmı varsa aylık veya yıllık kira miktarı ve kira müddeti.	Aylığı (10) lira müddeti bir yıl
7 — Binanın cinsi (kârgir, yarı kârgir, ahşap, kerpiç . . .)	Kârgir (taştan ve döşeme ahşap)
8 — Binanın kat adedi (bodrum, zemin, birinci, . . .)	Bodrum üzerine zemin kat
9 — Binada Halkevinden başka parti teşkilâtı ve başka bir kurum oturuyor mu?	Halkevinde başka yok.
10 — Bunların işgal ettikleri oda ve salon adedi.	
11 — Binada kiraya verilebilecek bahçe, oda, salon... var mıdır?	Bahçe ve kahve vardır kiradadır.
12 — Binanın esash bir tamire ihtiyacı var mıdır, varsa nedir?	Yoktur.
13 — Noksan kalmış inşaat var mıdır?	Yoktur.
14 — İnşaatın veya yapı malzemesi bedelinden ödenmemiş borç var mıdır?	Yoktur.
B — Bina partiye ait değilse:	
1 — Mülkiyeti kime aittir?	
2 — Kontrata bağlı mıdır?	
3 — Aylık ve yıllık kirası nedir?	
4 — Aynı binada partinin veya başka kurumların işgal ettiği kısımlar var mıdır?	
5 — Bunlar kira ile oturuyorsa kira miktarı.	
6 — Halkevinin kira borcu var mıdır?	
7 — Kontrat müddetinin bittiği tarih.	
8 — Kira bedelinin ve idare masraflarının Halkevince veya bağlı bulunduğu parti kademe-lerince temini kabli midir?	

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

EK 7. Temsil Kolunun Faaliyetlerine Ait Fotoğraflar⁵²¹

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

⁵²¹ BCA, 490.01.1070.1100.1.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

EK 8. Bilecik Halkevi Katılımcılarına Ait Fotoğraflar⁵²²

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1070 - Dosya No: 1100 - Sıra No: 1

⁵²² BCA, 490.01.1070.1100.1.

EK 9. Bilecik Halkevinin Ankara Halkevi ile İkinci İnönü Zaferi Yıldönümü Kutlamalarına Ait Yazışma⁵²³

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ Ankara 27.3.1958

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

Acele

7/ 9056 Halkevi Başkanlığına
İnönü
Bilecik

YAZILDI

23/3/1948 gün ve 13 sayılı yazıya karşılıktır :

İkinci İnönü Zaferinin yıldönümü münasebetile Ankara Halkevinde yapılacak törene katılmak üzere gelecek ekibin bütün masraflarına karşılık olmak üzere emrinize 150 lira gönderilmiştir .

Bunun dışında başka bir masraf kabul edilmeyeceğinden mümkün mertebe küçük bir kadro ile gelmenizi rica eder, sevgiler sunarım .

J. P. B.

7/ 79958
2060

27 Mart 1948

18

EK 10. Bilecik Halkevi ile ilgili İleri Bilecik Gazetesinin 27 Şubat 1948 Tarihli Haberi

İLERİ BİLECİK

Haftada iki gün çıkar siyasi Memleket gazetesidir

Yıl : 2 - Sayı 141

27 Şubat 1948 Cuma

Sayı 5 Kuruş

Seçilmiş sözler

Toplayan : Gerçek

Ekmek, Hürriyet ve Adalet
Gyle geyleyirdi ki onlardan mah
rumiyet halinde hayat xasa
mak zahmetine değmez

Halkevlerinin kuruluş yıl dönümü

Halkevlerinin kuruluşlarının yıl dönümü, dün kasabamız Halkevi salonunda da, başta Valimiz bulunmak üzere, memurlar ve halkın iştiraki ile kutlanmıştır.

Bu münasebetle Bayındırlık müdürü Şerafettin Peker, Halkevleri hakkında bir konuşma yapmıştır. Bayındırlık müdüründen sonra, kasabamız gençlerinden Ferruh Öter de bir konuşma yaparak, Bilecik'in kuruluşundan, Osmanlı oğullarının bu kasabaya nasıl geldiklerinden, ve o zaman buradaki geçen olaylardan, delayısıyla o zaman ki mahalli türkülerden, bahsetmiş ve bu türküler, ayrıca saz ekibi tarafından söylenmiş ve çalınmıştır.

Kralın kızı, Kız pınar başında türküsü ile 70 yıl önce yaşanan Osmanlı (Lefke) hakkındaki türkü, bu arada söylenen ve çalınan parçalar sırasında bulunmakta idi.

Birinci kısmın bitiminden sonra, Milli Eğitim Müdürü de kısaca bir konuşma yaparak, heyecanlı bulunduğunu, bu he-

canın bir taraftan koşarak gittiğinden, diğer taraftanda Bileciklik heyecanını gördüğünden ileri geldiğini söylemiş ve bu sahnedeki, bir müddet evvel Şöğretliği, bir az sonra da Bozüyükü hemşehrileri gördüğümüzü, acaba Bileciklilerde hiç bir şey yok mu, dediklerini, gördüğümüz bu gençlerin bir hafta gibi, pek kısa bir zamanda el ele vererek çalıştıklarını ve huzurunuza geldiklerini söylemiş, Bunları huzurunuzda övmeyi bir vasiye saydım. Sanatkârlar çalışmalarına devam edeceklerdir. Heride onları daha zengin programla bulacağız demiş ve bu gece, bu gürültüden daha zengin programla huzura çıkacaklarını söylemiştir.

Neş'eli bir hava içinde, sona eren bu adaki törenden sonra, kütüphane salonunda Akşam Kız Sanat Okulu öğrencilerinin meydana getirdikleri eserler ile ilk Okul öğrencilerinin, bu öğretim yılı içinde yaptıkları resimler bir sergi halinde gösterilmiştir.

Burada Akşam

Serperken akşam, son veda şusunu, Hisarın Yükselen Kayalarına, Oturmuş şurda bir genç, hülyasını Boşaltmak ister, yar dudaklarına.

Kalbinin rengini tophyor yerdin, bir kız, Mehmedine renkli hediye, ve akşam rüçartı, yüzü okarken, bir plâk döner (akşam oldu diye.)

Kıvılda her Şiir mevzuu vardır, Çünkü akşam orda topar ilhamı, En geniş bir Şiir ki orda dardır. Anlatamaz, hiç bir kalem hülyamı.

Batıdan doğru gelen sürüler Güneşten selâmlar getirir kat kat... Bu Şehri sararken siyah örtüler, El ayak çekilir... Sessiz bir hayat

Serperken Akşam son veda Şusunu, Hisarın yükselen kayalarına; Oturmuş şurda bir genç hülyasını Boşaltmak için yar dudaklarına.

Ferruh Öter

Vatandaşın Sesi

Cenup felaketzedelerine ellerimizi uzatalım

Güzel yurdumuzun bir parçası bugün sular altındadır. Tabiatın amansız bir siddetle cenup topraklarımıza akıttığı felâket sağnağı yüzlerce köyü evsiz binlerce vatandaşı da aç çipak bırakmıştır.

Hayatlarından haber alamadığımız, ne oldukları meçhul olanlar da korkunç bir şüphenin karanlıkları içindedirler. Bugün için Allah bu fakir yurdu daha büyük felâketlerden kurtarın demekten başka çaremiz yok.

Fakat derhal hatırlamalıyız ki kadın çocuk ihtiyar yüzlerce vatandaşı bu kış aylarında acuların en acularını içlerine işletirken hepimize kudretlerimiz nisbetinde düşen vazifeler vardır.

Tabiatın musibetleri ortasında seril sefil oturan yüzlerce ailenin hükümetin oluz kollarıyla kaldırılacağını beklemek merhametsizlik olur. Şüphesiz ki vatandaşlarımızın hemen hepsi cenuptaki hissetmektedirler. Fakat bu asla کافی değildir. en derin yerinde hissetmekteyiz bu manev dert paylaşmanın yanı sıra, maddi paylaşmaya da davet etmek isteriz. Kumar salonlarında bir gecede binlerce liralık servetler eriten kokteyl salonlarında, barlarda çarpık şehvetlerinin istikametine uyarak ceplerini boşaltan yahut düğün, balo, çay adı altında har vurup harman savuran taşsız kuşların da bir an için olsun bizim yaşadığımız kafeslere başlarını sokmalarını bekleriz.

Birbirine bağlılık yurda bağlılığın ilk şartıdır.

VATANDAŞIN SESİ

Şehit Kemal Menderes'in babasının mektubu:

Bulgaristanda düşürülerek şehit edilen gedikli pilot Kemal Menderes'in babası Hüseyin Menderes oğlunun mensup bulunduğu alay komutanına Aydıncan aşağıdaki mektubu göndermiştir:

Sayın Komutanım

Oğlum Kemal Menderes'in anavatani için şehit olduğunu teessürle haber aldım. İkinci oğlum da orduya vatan için vazifesini görmektedir. İcabederse, herhangi bir vatan tehlikesi karşısında memleketim için ben de canımı vermeye hazırım.

Şukadar ki, oğlum Kemal Menderes'in şehit vücudunu ana topraklarımıza naklini bütün mevcudiyetimle yalvarırım.

Şu kıymetsiz mektubumla

Kemal'in mensup olduğu kit'ada bulunan arkadaşlarına candan sevgilerini ve selâmlarını ulaştırmanızı saygılarımla rica ederim.

Şehit Kemal Menderes'in babası Hüseyin Menderes.

GÖZE ÇARPANLAR

Et yok.. Nedenmi ihmalden?

Şehrimiz kasaplarında kart Sığır etinden başka Et bulunmamaktadır. Bu Sebze ve yiyecek dairesinde birde etin bulunmaması Halkımızı wüskil duruma sokmaktadır.

Bu kesilmeyişin Narktan ileri gelmekte olduğu söylenmekte i sede bu güne kadar alakalarının iligigösterip ne yazık ki bu işi hal etmedikleri görülmektedir.

EK 11. Bilecik Halkevi ile İlgili İleri Bilecik Gazetesinin 28 Aralık 1951 Tarihli Haberi

İmtiyaz Sahibi
NAL GÜRER
Yazı İşleri MÜDÜRÜ
MEHMET GERÇEK

İDARE YE 1
BİLECİK
GÜRER KİTA EVİ
İstasyon Caddesi No. 37
TELEFON 43

İLERİ
BİLECİK

Sözünü özünden alır müstakil Siyasi memleket gazetesi

ABONE
Senelik : 500
Altı aylık : 2 50

Gazeteye gönderilen yazılar basılmı basılmı iade edilmez .

Bastırıldığı: Serikme basır Kağıdıdır

Yılı: 6 - Sayı 309

28 Aralık 1951 Cuma

Fiyatı 10 K.

Memleket hastanemiz

Bilecik'e ekilecek tohumlar firesiz topraktan biter. Ve biz yurdumuzun en bereketli toprağında yaşadığımızı iddia edebiliriz

YAZAN: Mehmet GERÇEK

Ben bu bahsi vaktile hayli yazdım. Şimdi bu mevzuu uzatmadan yine yazacağım.

Biz Bilecikliğin pek çok sevdiğimiz bir operatörümüz vardır. Bu zat memleket hastanemizin baş tabibi ve operatörü Münir Oyman'dır İki gün evvel onu her zamankinden fazla neş'eli görmüştüm. Bir miğde ameliyatına hazırlanıyordu. Bu aşırı hatıta çocukca neş'esinin sebebini kendisine sordum.

— 15 bin lira geldi bildirader, nasıl yüzüm gülmez dedi.

Hakikaten öğrendimki Bakanlık iki yıl evvelinden bugüne kadar her halde hastaneye müracaat edenlerin, yatanların ameliyat olanların ve tedavi olupta taburcu olanların grafiğine bakmış olmalı ki 20 yataklı bu hastanecikte bu müthiş faaliyetin her halde paraya ihtiyaç olduğunu hissetmiş ve hatıta görmüşte istemeden lütfetmiş.

Derin düşündüm. Ve anladım ki, kudreti dahilinde, kudreti üstünde çalışan devlet, hükümet ve millet görmektedir. Paramız kalmadı demeye, tahsisat kalmadı cevabına lüzum yok, hepsi var, her şeyimiz yerinde yeterki

ona lâyık ve hak kazanmış olalım. Ve gördüm ki istemeden de para gönderiliyormuş. Yeter ki meydan işle dolsun.

20 Yataklı hastanede 50 yataklı iş görüldüğü rontjenimizde geldiğinden beri her çeşit ağır ameliyatlarında muvaffakiyetle yapıldığı gün gibi aşikâr ve bunu gözlerle gören bütün bir Bilecik vilayeti halkı var.

Sağlık Bakanlığımıza bu hususta Bilecik namına minnet ve şükranlarımızı sunarken, ne olur 50-60 liracığında iki, üç pavyon ilâvesi için gönderilmesini temenni ederiz. Çünkü Bilecikliğin bu gibi yerinde iltifatlara ve uzatılan hükümet ellerine pek lâyık ve hak kazanmış insanlardır.

Bilecik'e ekilecek tohumlar firesiz toprağımızda intaç eder. Ve biz yurdumuzun topraklarından en bereketli toprağında yaşadığımızı iddia edebiliriz.

İleri Bilecik

Okurlarının yeni yılını candan kutlar neş'eli ve sıhhatli geçmesini diler.

BİLECİKLİLERE MÜJDE

Bilecikten geçecek devlet yolunun bazı menfi müracaatlar üzerine güzergâh değiştirdiği sayısının ve diğri teessü içinde haftalardır kıvranıyorduk. Bu his istaki devamlı neş'iyatımıza Bayındırlık Bakanlığı dan yazı işleri müdürün üze gelen resmi cevabı aynen aşağıya sevirikle derç ediyoruz.

T. C.

Bayındırlık Bakanlığı Ankara
Karayolları Gen. Müdürlüğü 20.12.1951
Teknik ve İkt. E. l Dairesi Başkanlığına
Yol E. ve P.4

Sayı: Özel: 630 Özeti: Bilecikten geçen
Genel: 6079 Devlet yolu Hk.

B y Mehmet Gerçek
Bilecik

Bilecikten geçen Devlet yolu güzergâhı bir müddetten beri mütehasıslarımız tarafından etüd edilmektedir. Arazinin topografik durumu Bilecikliğin için den geçmek mecburiyetini ortaya koyduğundan. Şehrin içinde muhtelif etüdlr yapılmış ve bunlardan Ziraat Bakanasının bulunduğu caddenin istikameti uygun bulunmuşsa da yapılan istiklâk plânlarının edâtleri halen devam etmekte olduğunda durun kat'iyetle taayyün etmiş değildir.

Etüdlr sonunda en uygun ve faydalı hal sureti seçilecektir.

Bilgi edinilmesini rica ederim,

Bayındırlık Bakanı
Kemal Zeytinoglu

Bilecik Halkevi binası

Öğrendiğimize göre Bilecik halkevi binasının bir çekillerde kullanılması düşünüldükten sonra en nihayet Milli Eğitim Müdürlüğü e devrine karar verildiği öğrenilmiş.

Milli Eğitim Müdürlüğünden yaptığımız tahkikata göre Halkevi olarak kullanılan üst kısım Alşam Kız Sanat Okuluna verilecek, buranın bil. her enstitü haline getirilmesi için çalışılacaktır. Altındaki kahve ve gazino olarak kullanılan kısımda öğretmenler derneğine verilerek v. ya

ındaki odalar küllü ve gençlik spor tesislerine hasredilecektir. Önümüzdeki ders yılında Milli Eğitim Bakanlığının bu binada kız sanat Enstitüsü derslerine başlayacağı da Milli Eğitim Müdürlün üzün Anlara ten asları neticesinde öğrenilmiştir.

Antre, salon ve sahne teşkilâtı da olduğu gibi muhafaza edilecek, bu kısım memleketin içtimai, kültürel ve diğer topluluk ihtiyaçlarında kullanılmak suretiyle muhafaza edilecektir.

EK 12. Bilecik Halkevi ile İlgili İleri Bozüyük Gazetesinin 28 Aralık 1951 Tarihli Haberi

BOZÜYÜK

Haftalık Siyasi Halk Gazetesi

Sahibi M. Hulusi Timur	Sayısı 5 kuruş
Yazı işlerini fiilen idare eden Secmeddin Timur	
Yayımlandığı Pasadığı yer Bozüyük - Basımevi Bozüyük	

Yıl : 3

12 Kasım 1949 Cumartesi

Sayı : 141

ATAMIZI ANDIK

Atatürkün Aziz Hatırası Bütün Yurtta
Saygı ile Anıldı

Kadıköy Halkevi Temsil Kolu İlçemizde Öğretmenler derneğinin davetlisi olarak Kadıköy Halkevi Temsil kolu 6 Kasım pazar günü ilçemize gelerek gece sinema binasında kalabalık bir seyirci kütlesi huzurunda "Paydos, piyesini büyük bir muvafakiyetle temsil etmiştir.

SES Gazetesi
4 Yaşında

Aydında Hilmi Tükel tarafından salı ve cuma günleri çıkarılmakta olan SES arkadaşlarımız 4 yaşına basmıştır.

Şahsi teşebbüsle ve meslek aşk feragatiyle tarafsız olarak yayınlanan, yıllık 5 altı aylığı 2,5 lira olan SES-i kollar başarı ve uzun ömür dileriz.

SIRA DÜŞTÜKÇE

DERT BİR DEĞİL Kİ !

*Bir, mahayyel vak'aları tesbit komisyonu kurulsunca bir çok gazetecileri buna hiç yapmakt icaheder Hoş-
O vazife,i şimdide görüyorlar ya. Bir nutku gazetelerde okuyor, yahut Radyoda dinliyorsunuz. Zıpışık bir nutuk.. Ama bir de onun tefsir şekillerini okuyun Layret, edersiniz...*

— Yahu.. Bu nutkun kasit neresinde tehdit neresinde allahaşkına.. Hem bu sizin yazının mantık neresinde, fikir neresinde.. Bahsettiginiz Demokrasinin "D" si burada, geri kalanı nerede.. Parti genel Merkezleri İstanbulda.. Öğeleri nerde.. Eser burada, san'at neresinde, bütün sanatâhârlar Fütürist mi oldular yoksa... Şimdi yukarki satırları okuyanlar Dertli'nin meşhur "Şeytan bunun neresinde, isimli taşlamasına nazire zannederler, yahut edender bulunur. Bekti de bir kaç kişi hakverir.

— Hepimiz birer dertli değilmiziz. İsimiz gücümüz iyi hareketleri taşlamak değil mi. Değilvertr...

S. Coşkun

Bütün bir tarih boyunca eğilmeyen başlar 10 Kasım günü kederinden göğüslere düştü. Büyük ATATÜRK o gün ilk defa olarak bizimle beraber ağlamadı. O gün dünya ve insanlık en büyük varlığını kaybetti. İman dolu bir gençlik, Ma nur bir vatan büyük inkı'par başarımış bir millet ve bütün bunları göp'a nazarlarıyla seyreden dünya milletleri büyük Ölü'nün karşısında secde etti. Ona ağıtlar yazdı. Ozan hissini ifade edemediği için aciz duydu. Heykeltraş yüzündeki büyüklük ve ruh asaleti izlerini lâyıkıyla tesbit edemediği için üzül- züldü. Çünkü kederimiz sonsuzdu. Çünkü o, Tanrı'nın özenerek yarattığı taklit kabul etmez müstesna bir ş-fti.

Vefatının 11 ci yılında daha dün aramızdan ayrılmış gibi aynı acıyı duyuyoruz.

İlçemizde de ATATÜRK'ü anma töreni 10 Kasım Perşembe günü halkevinde yapıldı. Büyük Ölü'nün hayata gözlerini yumduğu 9.05 te Dr. İsmail Bakkalcıoğlu kederimizin büyüklüğüne işaret ve hazır bulunanları ATATÜRK'ün Aziz

SİCİL SURETİ	
ADI ve SOY ADI	Reis Bozuyuk
Doğduğu yer ve tarihi	1901. Bozuyuk
Takvîi derecesi, hangi okulundan hangi mabeyne diploması aldığı	ANKARA Ziraat Mektebi mezunu 339
Mesleği	Ziraatçı, Mühendis
Partiye girdiği tarih	926
Partide aldığı fiial vasifeler (tarihleriyle beraber)	Parti idare heyeti üyesi ve muvazaf katibi 926 927 halkçı üyesi 27 11 926
Parti namına bulunduğu hizmetler (ayrılışına sebebiyetleri)	///
Devlet teşkilatında bulunduğu vasifeler ve bu vasifelerden ayrıştı sebepleri?	Ankara Ziraat Mektebi muallim yardımcısı, Tarıkcaalık komisyonu asistanlığı, Orman Çiftliği rütbe maaşgâhları muaviniliği Sevket Kaygıncı intizamının dolayısıyla istifası
Diğer ilere başka bir siyasi partiye girmiş midir? Ne vakit, nasıl ayrılmıştır?	Hayır
Millî mütâhharde sırasında ve hangi vasifelerde bulunmuştur?	Millî mütâhharde talebe idaresi
Yabancı hanelerden hangisini bilir, eserleri var mıdır?	Hayır
Ankara'daki hizmetleri nerede ve nasıl yapmıştır?	Millî mütâhharde idare muaviniği esnasında
Bu sorulara dışında genel haklar ve diğer hususlar	

DEKRET ASKERLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYETİ GENEL BAŞKANLIĞI

1929 026 10 058

EK 14. Şerif Doğu'nun Bilecik Halkevi Başkanlığına Dair Belge⁵²⁵**C. H. F.****BİLECİK**

Vilayet İdare Hey'eti Reisliği

SAYI**Bilecik**

4 XII 934

217

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C . H . F Katibi umumiliği yüksek katına

Halk evi reisi Abdullah eczacı konguraca yapılan yeni
Seçimde kazanamadığından yerine idare heyeti üyelerin-
den şerif doğu seçilmiştir. saygılarımla bildiririm.

C . H . F

Vilayet idare heyeti

Reisi

J. Andersen

Bay
Doğu
12/12/34
-5-11.A K. unvanı
Kayıtlı
B.V.
Ş. Doğu

C. H. F.	
Katibi il umumiliği	
6 K. Evvel 1934	
No	44-353

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 971 - Dosya No: 755 - Sıra No: 1

EK 15. Devrimin Sesi Dergisi ile İlgili Bir Yazışma⁵²⁶

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
BİLEÇİK
Halkevi Yönetim Kurulu Başkanlığı
Sayı
235

24 Nisan 1936

C. H. P. Genel Sekreterliği
Gönderme Tarihi: 27 Nisan 1936
Sayı: 7908

C. H. P. Genel Sekreterliğine

21/4/936 günlü ve 5/7906 sayılı yazınızın karşılığıdır :

Evimizin çıkarmakta olduğu Devrimin Sesi Dergisinin I ve 2 inci sayılarından ikişer tanesinin bağlı olarak gönderildiğini derin ve sonsuz saygılarımla bildiririm.

Halkevi Başkanı

I 3.V.1936
M.A.
S. Özgü

Dosyasına
5.V.1936
W.K.

Kitapları aldım
29.4.936
S. Özgü S. Ö.

EK 16. Bilecik Halkevi Tarafından Çıkarılan “Devrimin Sesi” Dergisinin Sayılara Göre İçeriği

Sayı-1 23 Şubat 1936 Cilt:1

Konular:

Devrimin Sesi Neye Çıkıyor?
Okuma Zevk ve İhtiyacı
Şarkıcı kız
Devrimin Sesi
Zamanımızda Tarih Anlayışının İlerleyişi
Geçinme Şekilleri (Sosyolojik Araştırma)
Seni Sana Tanıtacağım
Frederic Chopin (1810-1849)
Nisyan (Ch. Boudelaire’den)
Bilecik’te Türkler
Tarım (Osmanlıca Ziraat)

Yazarlar:

Ali Murtaza
Alâ Bingöl
Devrimin Sesi
M. Tevfik Gerçek
Ali Murtaza
Ali Murtaza
Devrimin Sesi
Devrimin Sesi
Necmi Güney
Necmi Güney
Burhan Gören

Sayı-2 Mart 1936 Cilt:1

Konular:

Her Şey Onun İçin, Her Ödev Yurt İçin
Zamanımızda Tarih Anlayışının İlerleyişi II
Geçinme Şekilleri
Geçen Günlerin Hikâyesi
Ateş Yakan Çobanlar (Şiir)
Toroslara Doğru
Ülküden Yazılar (Seyahat Notları Bilecik’ten İzmit’e)
Robert Schumann (1810-1856)
İğne (Batı Edebiyatından Hikâye)
Bilecik’in Kuruluşu
Toprak Bayramı
Halkevinde Köy Sesi

Yazarlar:

Ali Murtaza
Ali Murtaza
Ali Murtaza
Ali Murtaza
İbrahim Tarık Çakmak
İbrahim Tarık Çakmak
M. T. Gerçek
Devrimin Sesi
Ali Murtaza
Necmi Güney
Burhan Gören
Abdulkadir Ceylan

Sayı-3 Nisan 1936 Cilt:1**Konular:**

Buğday Meselesi
 Ulus ve Ulusun Şimdiye Kadar Geçirmiş Olduğu Tekâmül
 Namık Kemal Hayatı ve Eserleri
 Sazlar Arasında (Hikâye)
 Ülkeden Yazılar (Seyahat Notları Bilecik'ten İzmit'e)
 İğne (Hikâye)
 Viktor Hügonun (Sefillerden)
 Mondros'tan Lozan'a Kadar
 Geçen Günlerin Hikâyesi
 İlimizde Parti Konferansları

Yazarlar:

Niyazi
 Necmi Güney
 Ali Murtaza
 Devrimin Sesi
 M. T. Gerçek
 Ali Murtaza
 Necmi Güney
 Ali Murtaza
 Ali Murtaza
 Devrimin Sesi

Sayı-4 Mayıs 1936 Cilt:1**Konular:**

Recep Peker'in İnkılâp Dersleri Notları
 Ulus ve Ulusun Şimdiye Kadar Geçirmiş Olduğu Tekâmül
 Şehirlerde Su Meselesi
 Geçen Günlerin Hikâyesi
 Mozart
 Ülkeden Yazılar (Seyahat Notları)
 Bende Şaşım
 Namık Kemal Hayatı ve Eseleri II
 İğne (Hikâye)
 Beklemek (Şiir)
 Bilecik'ten Maniler
 Bilecik
 Kurtuluş (İki Perdelik Ulusal Piyes)

Yazarlar:

Recep Peker
 Necmi Güney
 Niyazi Akı
 Ali Murtaza
 Hüsamettin Şemsi
 M. T. Gerçek
 Devrimin Sesi
 Ali Murtaza
 Ali Murtaza
 Süleyman Şahintar
 Muhsin Ersoy,
 Kemal Gürer
 Necmi Güney
 Hüsamettin Şemsi

Sayı-5 Haziran 1936 Cilt:1**Konular:**

Recep Peker'in İnkılâp Dersleri Notları
 Ulus ve Ulusun Şimdiye Kadar Geçirmiş Olduğu Tekâmül

Yazarlar:

Recep Peker
 Necmi Güney

Bilecik (Tarih, Coğrafya Etüdü)
 Toroslara Doğru
 Güneş Tutulmadan ve Tutulurken
 Ülkeden Yazılar (Seyahat Notlar)
 Dergimiz
 Bilecik'ten Maniler
 Kurtuluş (İki Perdelik Ulusal Piyes)
 Bilecik Halkevi'nin 1936 Yılı İlk Altı Aylık Çalışması
 Bilecik (Belekoma)
 Ülkeden Yazılar

Necmi Güney
 İbrahim Tarık Çakmak
 Hüsamettin Şemsi
 M. T. Gerçek
 Hüsamettin Şemsi
 Muhsin Ersoy
 Hüsamettin Şemsi
 Devrimin Sesi
 Devrimin Sesi
 M. T. Gerçek

Sayı-6 Temmuz 1936 Cilt:1

Konular:

Recep Peker'in İnkılâp Dersleri Notları
 Üçüncü Dil Kurultayı Çalışma Programı
 Bilecik (Tarih, Coğrafya Etüdü)
 Toroslara Doğru
 Ulus ve Ulusun Şimdiye Kadar Geçirmiş Olduğu Tekâmül
 Bilecik Düğünlerinde Eski Âdetler
 İpek Böceğine Bakmalı
 Bilecik'te Maniler
 Uluslaşma ve Devletleşme
 Kurtuluş (İki Perdelik Ulusal Piyes)

Yazarlar:

Recep Peker
 Devrimin Sesi
 Necmi Güney
 İbrahim Tarık Çakmak
 Necmi Güney
 Muhsin Ersoy
 Hüsamettin Şemsi Ege
 Muhsin Ersoy
 Recep Peker
 Hüsamettin Şemsi

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Esin YÜZBAŞI

Doğum Yeri : Karabük

Doğum Yılı : 1986

Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 2000-2003 : Kilimli Lisesi

Lisans 2004-2008 : Dumlupınar Üniversitesi

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2012-2013 : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Okutman (31. Madde ile görevlendirmeli)